

Vilniaus universiteto
Komunikacijos fakulteto
Knygotyros ir dokumentotyros institutas
Eglė Šinkūnaitė

Paveldo informacijos ir komunikacijos magistrantūros studijų programos studentė

LIETUVOS PILIŲ MUZIEJŲ KOMUNIKACIJA

Magistro darbas

Vadovas doc. dr. Nastazija Keršytė

Vilnius, 2011

Pildo magistro darbo autorius

Eglė Šinkūnaitė

(magistro darbo autoriaus vardas, pavardė)

Lietuvos pilių muziejų komunikacija

(magistro pavadinimas lietuvių kalba)

(magistro darbo pavadinimas anglų kalba)

Patvirtinu, kad magistro mokslo tiriamasis darbas parašytas savarankiškai, nepažeidžiant kitiems asmenims priklausančių autorių teisių, visas magistro mokslo tiriamasis darbas ar jo dalis nebuvo panaudoti kitose aukštosiose mokyklose.

(magistro darbo autoriaus parašas)

Sutinku, kad magistro mokslo tiriamasis darbas būtų naudojamas neatlygintinai 5 metus Vilniaus universiteto Komunikacijos fakulteto studijų procese.

(magistro darbo autoriaus parašas)

Pildo magistro mokslo tiriamojo darbo vadovas

Magistro mokslo tiriamąjį darbą ginti _____

(įrašyti – leidžiu arba neleidžiu)

(data)

(magistro darbo vadovo parašas)

Pildo instituto, kuriojančios studijų programą, reikalų tvarkytoja

Magistro darbas įregistruotas

(instituto, kuriojančios studijų programą, pavadinimas)

(data)

(instituto reikalų tvarkytojos parašas)

Pildo instituto, kuriojančios studijų programą, vadovas

Recenzentu skiriu _____

(recenzento vardas, pavardė)

(data)

(instituto vadovo parašas)

Pildo recenzentas

Darbą recenzuoti gavau. _____

(data)

(recenzento parašas)

Šinkūnaitė, Eglė

Ši – 81. Lietuvos pilių muziejų komunikacija: magistro darbas / Šinkūnaitė, Eglė; mokslinis vadovas doc. dr. Keršytė, Nastazija; Vilniaus universitetas. Komunikacijos fakultetas. Knygotyros ir dokumentotyros institutas. – Vilnius, 2011. – 93 p. Santr. angl. – Bibliogr.: p. 70-75 (58 pavad.).

UDK 069

Raktiniai žodžiai: muziejinė komunikacija, pilių muziejai, muziejų reitingas.

Magistro darbo objektas – Lietuvos pilių muziejų komunikacija. Darbo tikslas – įvertinti Lietuvos pilių muziejų komunikacijos pobūdį, jos sričių rodiklius 2007, 2009 m., nustatyti pilių muziejų komunikacijos paklausos lygį bei reitingą Lietuvos muziejų komunikacijos paklausoje. Darbo uždaviniai – analizuoti muziejinės komunikacijos sampratą, struktūrą ir būdus; nustatyti Lietuvos pilių muziejų klasifikaciją ir tipologiją; išanalizuoti pilių muziejų komunikacijos sričių rodiklius 2007, 2009 m. (internetinės svetainės ir socialiniai tinklapiai 2010, 2011 m.); nustatyti pilių muziejų reitingą bendrame muziejų lankyme.

Remiantis muziejų metinėmis veiklos ir statistinėmis analizėmis, internetinėmis svetainėmis bei socialiniais tinklapiais, empirinių duomenų analizės metodu, išanalizuota pilių muziejų fizinė (parodos, leidyba, edukacija, renginiai) ir elektroninė komunikacija (virtualios parodos, socialiniai tinklapiai, internetinės svetainės), nustatytas pilių muziejų reitingas bendrame muziejų lankyme. Padarytos išvados – muziejus komunikacijai pasitelkia įvairias priemones – tiek fizines, tiek ir elektrones; daugiausia pilies muziejai turi savivaldybės muziejaus statusą; pilies muziejaus dominuojantis tipas – istorinis muziejus; pilių muziejų komunikacija plečiasi, ypač, auga elektroninės komunikacijos paklausa; pilių muziejai turintys respublikinio ir nacionalinio muziejų statusą, yra vieni iš lankomiausių.

Magistro darbas gali būti naudingas muziejininkams, dirbantiems pilių muziejuose ir besidomintiems muziejų komunikavimo galimybėmis, mokslininkams, muziejininkystės bei paveldo informacijos ir komunikacijos studentams.

TURINYS

SANTRUMPŲ SĄRAŠAS.....	5
ĮVADAS.....	6
1. MUZIEJINĖ KOMUNIKACIJA. SAMPRATOS.....	10
1.1. Muziejinės komunikacijos sąvokos.....	10
1.2. Muziejinės komunikacijos struktūra, būdai.....	12
1.2.1. Fizinė komunikacija.....	12
1.2.2. Elektroninė komunikacija.....	20
1.3. Muziejinės komunikacijos dalyviai.....	24
2. PILIŲ MUZIEJŲ ORGANIZAVIMAS.....	30
2.1. Pilių muziejų kūrimo tendencijos.....	30
2.2. Pilių pritaikymas muziejams Lietuvoje.....	32
2.2.1. Pilių pritaikymas ir Lietuvos pilių muziejų kūrimo koncepcijos.....	32
2.2.3. Lietuvos pilių muziejų klasifikacija ir tipologija.....	41
3. LIETUVOS PILIŲ MUZIEJŲ KOMUNIKACIJOS POBŪDIS.....	45
3.1. Fizinės komunikacijos pobūdis.....	45
3.1.1. Ekspozicijos ir parodos.....	45
3.1.2. Edukacija.....	50
3.1.3. Renginiai.....	53
3.1.4. Leidiniai.....	54
3.2. Elektroninės komunikacijos pobūdis.....	55
3.2.1. Internetinės svetainės.....	55
3.2.2. Virtualios parodos.....	57
3.2.3. Socialiniai tinklapiai.....	58
3.3. Lankytojai.....	61
3.3.1. Fiziniai.....	61
3.3.2. Interaktyvūs.....	63
3.3.3. Reitingas bendrame muziejų lankyme.....	64
IŠVADOS.....	69
Literatūros ir šaltinių sąrašas.....	70
The communication of the castle museums of Lithuania (summury).....	76

1 priedas. Lietuvos pilys.....	78
2 priedas. Pilių muziejų lankymo reitingas Lietuvos muziejų lankymo panoramoje 2007 m. (Fiziniai lankytojai).....	80
3 priedas. Pilių muziejų lankymo reitingas Lietuvos muziejų lankymo panoramoje 2007 m. (Interaktyvūs lankytojai).....	84
4 priedas. Pilių muziejų lankymo reitingas Lietuvos muziejų lankymo panoramoje 2009 m. (Fiziniai lankytojai).....	87
5 priedas. Pilių muziejų lankymo reitingas Lietuvos muziejų lankymo panoramoje 2009 m. (Interaktyvūs lankytojai).....	90

SANTRUMPŲ SĄRAŠAS

- GPB – Gedimino pilies bokštas
- JNMM – J. Naujalis memorialinis muziejus
- KPM – Klaipėdos pilies muziejus
- LDM – Lietuvos dailės muziejus
- MLIM – Mažosios Lietuvos istorijos muziejus
- NA – Naujasis arsenalas
- NMVR – Nacionalinis muziejus Valdovų rūmai
- LNM – Lietuvos nacionalinis muziejus
- SA – Senasis arsenalas
- TDM – Taikomosios dailės muziejus
- TIM – Trakų istorijos muziejus
- TKM – Tauragės krašto muziejus

IVADAS

Temos aktualumas. Visais laikais buvo domimasi kultūros paveldo išsaugojimu. Jis yra skirstomas į nekilnojamąjį (architektūra) ir kilnojamąjį (paveikslai, monetos, archeologiniai radiniai ir pan.). Jo išsaugojimui ir sklaidai buvo kuriamos įvairios institucijos – muziejai, archyvai, bibliotekos. Didžiausius kilnojamojo paveldo lobius saugo muziejai. Šiuo metu Lietuvoje jų priskaičiuojama apie kelis šimtus. Visi muziejai yra savaip saviti ir įdomūs. Kai kurie iš jų pasižymi savo išskirtinėmis patalpomis t.y. istoriniais pastatais. Šiuose muziejuose kilnojamas ir nekilnojamas kultūros paveldas susijungia į vieną visumą. Darbe bus pasirinktas vienas istorinio pastato tipas – pilis. Pilyse Lietuvoje užima svarbią vietą krašto istorijoje. Jos visą laiką buvo valstybės didybės, kovų ir pasipriešinimo simbolis. Šiuo metu Lietuvoje yra nedaug išlikusių šio tipo statinių, tačiau beveik pusėje iš jų yra įsikūrę muziejai. Galime stebėti dviejų skirtingų paveldo objektų sąveiką tarpusavyje – pilies ir muziejaus su visais turimais „lobynais“.

Būtų tikslinga skirti daugiau dėmesio pilių muziejams Lietuvoje. Išanalizavę tokio tipo atminties institucijų komunikaciją galėsime papildyti ir taip negausius tyrimus apie juos, o tuo pačiu prisidėti ir prie Lietuvos muziejų paklausos tyrimų, išsiaiškinant ir pabrėžiant Lietuvos pilių muziejų komunikacijos struktūros, sričių ir būdų bendrumus su kitais Lietuvos muziejais bei jų lankymo, paklausos reitingus.

Temos naujumas. Lietuvoje mokslinių tyrimų apie muziejus yra atlikta labai nedaug. O apie pilių muziejus visai neturime. Yra išleistas vienintelis leidinys šia tema – tai 2004 m. žurnalo „Lietuvos muziejai“ 1 numeris. Tačiau jame pateikti gana glausti ir ne itin išsamūs straipsniai. Publikacijų apie šalies pilies, kaip architektūrinius objektus, yra nemažai. Svarbesni leidiniai būtų – Napoleono Kitkausko „Vilniaus pilys: statyba ir architektūra“ (1989), mokslininkų kolektyvo išleista knyga „Lietuvos pilys“ (1971), autorių kolektyvo knyga „Trakų miestas ir pilys“ (1991), yra išleistas gausus kiekis leidinių apie Lietuvos valdovų rūmų tyrinėjimus bei istoriją. Tuo tarpu pasaulyje istorinių pastatų muziejams dėmesys jau yra skiriamas, nors ir ne taip seniai. 1998 m. ICOM įkūrė komitetą DemHist (International committee for historic house museums), kuris užsiima atlieka mokslinius tyrimus susijusius su muziejais įkurtais istoriniuose pastatuose – tarp jų ir pilyse. Tačiau jo veikla dar nėra labai plati. Iki šiol šis komitetas yra išleidęs tik kelis leidinius.

Darbo tyrimas apima 8 Lietuvos pilių muziejų: Biržų krašto muziejus „Sėla“, Lietuvos nacionalinį muziejų (Gedimino pilies bokštas (GPB), Senasis arsenalas (SA) ir Naujasis arsenalas (NA)), Klaipėdos pilies muziejus (MLIM), LDK valdovų rūmai (LNVR), Juozo Naujalio

memorialinis muziejus, Taikomosios dailės muziejus (LDM), Tauragės krašto muziejus (TKM), Trakų istorijos muziejus (TIM), - komunikacijos rodiklius 2007, 2009 m. (2010 m. neįtraukti, nes pradėjus tyrimą, dar nebuvo pateikti statistiniai šių metų duomenys). Nagrinėjant elektronines komunikacijos dalį apie internetines svetaines ir socialinius tinklapius analizuojami ir 2011 m. duomenys. Kadangi 2007, 2009 m. muziejai beveik neplėtojo komunikacijos šiomis priemonėmis.

Literatūros ir šaltinių apžvalga.

Analizuojant muziejinės komunikacijos sampratas, struktūrą ir būdus buvo naudota muzeologinė literatūra: grupės ICOM mokslininkų sudarytas žodynas „Key Concepts of museology“ (2010), Friedrich Waidacher „Bendrosios muzeologijos metmenys“ (2007), Nastazija Keršytė „Lietuvos muziejai pokyčiai ir tęstinumas“ (2007), David Dean „Museum exhibition. Theory and practice“ (1996), Gary Edson ir David Dean „The handbook for museum“ (1996), Лев Яковлевич Ноль „Информационные технологии в деятельности музея“ (2007). Taip pat panaudoti ir moksliniai straipsniai: Dovilė Lauraitienė „Darbo su vaikais muziejuje metodai“ iš leidinio „Muziejų edukacinės programos: naujos idėjos“ (2009), Laura Jankevičiūtė „Lietuvos muziejų leidybinė veikla: ypatumai ir tendencijos“ Knygotyra (2009), Juozas Ruževičius ir Natalija Guseva straipsnis „Interneto kokybės vertinimo ypatumai“ iš žurnalo *Ekonomika* (2006), Rita Mikailienė „Viešieji ryšiai ir muziejaus įvaizdžio formavimas“ iš leidinio „XXI amžiaus muziejininkų kompetencijos ir gebėjimų ugdymas“ (2008), Vicky Woolard, „Caring for the visitor“ iš „Running a museum: a practical handbook“ (2004).

Antroje darbo dalyje nagrinėjant muziejų istoriniuose pastatuose kūrimo tendencijas pasaulyje, remtasi: ICOM komiteto DemHist išleistu straipsnių rinkiniu „Museum International: historic house museums“ (2001) ir Sherry Butcher-Younghans knyga „House museums: a practical handbook for their care, preservation, & management“ (2004). Gvildenant Lietuvos pilių pritaikymo muziejams koncepcijas buvo naudota įvairi literatūra: N. Kitkauskas „Vilniaus pilys statyba ir architektūra“ (1989), „Lietuvos architektūros istorija“ I tomas (1987), Ingrida Semaškaitė „Lietuvos pilys ir dvarai“ (2006), Jonas Rimantas Glemža „Nekilnojamojo kultūros paveldo apsauga ir tvarkymas“ (2002), ir kitų mokslininkų straipsniais: – Albino Kuncėvičiaus, Jono Genio, Romos Songailaitės. Remtasi ir pačių muziejų išleistais leidiniais – tai „Trakų istorijos muziejui 60“ (2008), „Biržų krašto muziejus „Sėla““ (2008). Naudotasi muziejų internetinėmis svetainėmis, kur aprašomos muziejų įkūrimo aplinkybės ir pačių pilių istoriniai faktai. Taip pat remtasi teisiniais dokumentais - „Viešųjų nekilnojamojo kultūros paveldo objektų kompleksiškas pritaikymas turizmo reikmėms“,

„1977 m. Istorijos ir kultūros paminklų apsaugos ir naudojimo įstatymas“, „Nutarimas dėl Lietuvos Didžiosios kunigaikštystės valdovų rūmų atkūrimo ir paskirties koncepcijos“,

Trečioje darbo dalyje naudotasi muziejų veiklos ir statistinėmis ataskaitomis 2007, 2009 m., gautomis iš Lietuvos Respublikos kultūros ministerijos ir pačių muziejų. Nagrinėjant elektroninės komunikacijos ypatybes, analizuotos muziejų internetinės svetainės ir puslapiai socialiniame tinklapyje (facebook.com).

Mokslinė problema. Šiuo metu Lietuvoje nėra atlikta tyrimų apie pilių muziejų komunikaciją ir jų reitingą bendrame muziejų lankyme.

Hipotezė. Lietuvos pilių muziejų dabartinės komunikacijos pobūdis yra tradicinis, būdingas visų kitų muziejų komunikacijos reiškimosi būdams, bet dėl savo turinio, koncepcijų jos paklausa – lankymas (fizinis ir interaktyvus) nuolat auga ir Lietuvos muziejų lankymo reitingavimo dešimtuose užima reikšmingas vietas.

Darbo objektas. Lietuvos pilių muziejų komunikacija

Darbo tikslas. Įvertinti Lietuvos pilių muziejų komunikacijos pobūdį, jos sričių rodiklius 2007, 2009 m., nustatyti pilių muziejų komunikacijos paklausos lygį bei reitingą Lietuvos muziejų komunikacijos paklausoje.

Darbo uždaviniai:

- Analizuoti muziejinės komunikacijos sampratą, struktūrą ir būdus.
- Nustatyti Lietuvos pilių muziejų klasifikaciją ir tipologiją.
- Išanalizuoti Lietuvos pilių pritaikymo muziejams koncepciją.
- Išanalizuoti pilių muziejų komunikacijos sričių: eksponavimo, edukacijos, renginių, leidinių, lankymo, - rodiklius 2007, 2009 m.
- Nustatyti pilių muziejų reitingą bendrame muziejų lankyme.

Metodai:

- Istorinis lyginamasis metodas. Šis metodas taikomas aptariant Lietuvos pilių istorinę raidą.
- Empirinių duomenų lyginamosios analizės metodas. Empiriniai duomenys buvo gauti iš Lietuvos muziejų statistinių ir veiklos metinių ataskaitų. Jie naudoti siekiant palyginti komunikacijos rodiklius pilių muziejuose ir nustatyti reitingą bendrame Lietuvos muziejų lankyme.

Darbo struktūra.

Magistrinį darbą sudaro įvadas, trys skyriai, išvados, literatūros ir šaltinių sąrašas, darbo santrauka anglų kalba, penki priedai.

Pirmame skyriuje, trijuose poskyriuose nagrinėjamos - muziejinės komunikacijos sampratos, struktūra, būdai, nurodant fizinės ir elektroninės komunikacijos segmentus. Antrame darbo skyriuje, dviejuose poskyriuose – pilių pritaikymas Lietuvoje muziejams, koncepcijos, pilių muziejų klasifikacija ir tipologija.

Trečiame skyriuje, trijuose poskyriuose ir šių 9 poskyrių pateikiama atlikto Lietuvos pilių muziejų fizinės komunikacijos pagrindinių sričių pobūdžio 2007, 2009 m. ir 2011 m. dalies elektroninės komunikacijos sričių tyrimo analizė taip pat nustatymas pilių muziejų lankymo reitingo bendrame muziejų lankymo lygyje 2007, 2009 m.

1. MUZIEJINĖ KOMUNIKACIJA. SAMPRATOS.

1.1. Muziejinės komunikacijos sąvokos

Komunikacija – tai užbaigtos žinios perdavimas iš siuntėjo gavėjui arba kitaip tariant pasikeitimas informacija bent tarp dviejų partnerių.

Komunikacija gali būti abipusė (siuntėjas <-> komunikacija <-> gavėjas) arba ne (siuntėjas -> komunikacija -> gavėjas). Pirmam atvejui apibrėžti yra vartojama sąvoka interaktyvi komunikacija, o antru - viapusė komunikacija, kuri išsiplečia laike. Jai esant vienašaliai ir veikiančiai laike, o ne tik erdvėje – tai vadinama perdavimu / siuntimu.¹

Patį terminą į mokslo terpę 1968 m. įvedė Kanados muzeologas Duncan'as Ferguson'as Cameron'as. Jis teigia, kad muziejinė komunikacija atspindi reikiamybę iš naujo suvokti muziejų, kaip socialinės atminties institutą, dalyvaujantį pastoviam dialoge su visuomene.²

2010 m. ICOM mokslininkų grupė (François Mairesse, André Desvallées, Bernard Deloche, Serge Chaumier, Martin Schärer, Noémie Drouguet, Yves Bergeron, Jean Davallon, Raymond Montpetit) išleido knygą „Key Concepts of museology“, kurioje pristato muziejinės komunikacijos sąvoką. Jie teigia, kad muziejinės komunikacijos atveju informacijos pasidalinimas vyksta tarp visuomenės ir muziejaus. Joje galima atrasti abu prieš tai aptartus atvejus (interaktyvi ir viapusė): komunikacija yra ir kaip tyrinėjimo rezultatų pristatymas (katalogai, straipsniai, konferencijos, ekspozicijos), ir kaip teikiama informacija apie objektus kolekcijoje (nuolatinė ekspozicija ir visa informacija susijusi su ja). Ši komunikacijos interpretacija mato eksponavimą ir kaip neatimamą dalį tyrinėjimo proceso ir kaip elementą bendresnėje komunikacijos sistemoje, pavyzdžiui apimdama mokslines publikacijas.

Jie apibrėžia, kad komunikavimo specifika muziejuje vyksta dviem atžvilgiais:

- Dažniausiai komunikacija būna viapusė, t. y. be galimybės gaunančiai visuomenei atsakyti. Tačiau tai nereiškia, kad muziejaus lankytojas asmeniškai nedalyvauja šio tipo komunikacijoje.
- Komunikacija nėra iš esmės žodinė, taip pat negali būti sugretinta su teksto skaitymu, bet ji veikia per sensorinį objektų eksponavimo pristatymą.

¹ DESVALLÉES, André; MAIRESSE, François, *Key Concepts of museology*. Paris: Armand Colin, 2010, p. 29.

² Словарь актуальных музейных терминов. In *Музеи* [interaktyvus]. 2009, [nr.] 5 [žiūrėta 2011 m. kovas 22 d.], ekr. 7. Prieiga per internetą: <http://panor.ru/upload/iblock/838/slovar_muzej.pdf>.

Knygoje rašoma, kad komunikacija tapo varomąja muziejaus veikimo jėga XX a. pabaigoje. Tai rodo, jog ši paveldo institucija komunikuoja tam tikru būdu (naudojant savo metodus), bet tuo pačiu pasitelkia visas kitas komunikacijos priemones, galbūt rizikuodama investuoti mažiau į esminį savo darbą. Kai kuriuose didesniuose muziejuose yra įsikūrę viešųjų ryšių skyriai, kurie plėtoja veiksmus nukreiptus į institucijos komunikaciją su aplinka, taip pat jų uždavinys pasitelkus tradicines arba naujoviškas priemones pasiekti įvairias tikslines grupes.

Knygos autoriai pastebi, kad dabar didelės sumos yra investuojamos į muziejaus internetines svetaines, kurios užima reikšmingą vietą muziejaus komunikacijoje. O to pasekmė dideli skaičiai skaitmeninių arba virtualių ekspozicijų, tiesioginiai katalogai (on-line), diskusijų forumai, socialiniai tinklapiai (YouTube, Facebook ir t.t.).

Mokslininkai iškelia mintį, jog tikroji muziejaus užduotis yra artimesnė perdavimui, suprantamam, kaip vienpusė komunikacija per tam tikrą laiką ir kad kiekviena asmenybė sugebėtų asimiliuotis su kultūrinio pažinimu, kuris patvirtina jo žmogiškumą ir integruoja jį į visuomenę.³

Muzeologas Zbynek'as Zbyslav'as Stránský'is teigia – norint, kad vyktų muziejinė komunikacija, įmanoma naudotis įvairių mokslų sričių komunikacijos formomis. Nors svarstydamas eksponavimo teorijos aspektus, pabrėžia skirtumą tarp lingvistinės ir prezentacinės komunikacijos, kadangi pastarosios vizualioji kalba susideda iš savito „žodyno“: erdvė, plotas, objektai, formos, tekstai, spalvos, šviesa, garsas, vaizdas (video) ir t. t. Tačiau, mano, kad muziejinį pristatymą (t.y. turinio atskleidimą) įtakoja būdingi komunikacijos dėsniai.⁴

Taip pat muziejinės komunikacijos esmę aiškiai išdėsto Z. Z. Stránský'io pasekėjęs F. Waidacher'is, kuris teigia, kad muziejinės komunikacijos uždavinys yra sugebėti perteikti prasmę. Jei jos nemokės perteikti – tai ir žiūrovai negalės suprasti prasmės.⁵ Pagrindinė muziejinės komunikacijos forma – susitikimas akis į akį su autentišku objektu, muzealija.⁶ Informaciją galima perduoti keturiais kanalais – rega, lytėjimu, veiksmu ir žodžiu. F. Waidacher'is iškelia mintį, jog nors ir reikia komunikacijai dviejų partnerių, jie gali komunikuoti skirtingu metu: „siuntėjas – kuratorius savo informaciją ne tiesiogiai siunčia potencialiam priėmėjui, o (pateikimo forma) iš

³ Ten pat, p. 29-30.

⁴ Stránský, Zbyněk Z. *Museologie. Introduction aux etudes*. Brno, 1995, p.48-53.

⁵ Waidacher, Friedrich. *Bendrosios muzeologijos metmenys*. Vilnius: Lietuvos nacionalinis muziejus, 2007, p. 190.

⁶ Ten pat, p. 168.

pradžią ją užbaigia, paskui išsiunčia. Priėmėjai konservuotą informaciją paskui gali išsikviesti savo nuožiūra <.>“⁷

Komunikacija gali vykti įvairiomis formomis – elektroninėmis (virtualios parodos, internetiniai muziejų portalai, TV laidos, socialiniai tinklapiai, elektroniniai leidiniai ir t.t.) ir fizinėmis (edukaciniai užsiėmimai, šventės, seminarai bei konferencijos, leidyba, parodos ir t.t.). Iš visų čia išvardintų komunikavimo būdų pats svarbiausias, darantis didelę įtaką žiūrovui yra muziejų ekspozicijos ir parodos. F. Waidacher'is savo knygoje „Bendrosios muzeologijos metmenys“ rašo, kad: „Paroda yra itin simboliška raiška, nes pateikiamieji objektai, kad ir kaip patraukliai atrodytų, liudija ne patys save, o yra tam tikros tikrovės, kurią turi padėti suvokti, įrodymas. Muziejus pirmiausia yra ne žinių įgijimo, o supratimo vieta. Kaip tarpininkas jis suteikia unikalią galimybę per susitikimą su autentiškais tikrovės liudytojais fiziologinį regėjimo procesą paversti kompleksišku supratingo stebėjimo išgyvenimu.“⁸ Šis muzeologas išskiria ir neparodines muziejinės komunikacijos formas – tai programos ir publikacijos. Prie programų jis priskiria – viešą diskusiją, seminarus, kursus, darbo grupes, klubus, visuomenei skirtas programas, spektaklius ir kt. Publikacijos – mokslinės ir populiariosios.⁹ Taigi ši atminties institucija visais būdais ir kanalais turi padėti žmogui suprasti tam tikrus dalykus ar įvykius: istorinius faktus, epochas, meninius stilius, technikos principus, gamtos reiškinius, amatus ir t.t.

Trumpai pristačius muziejinės komunikacijos sampratą pastebime, kad jose taip pat veikia tas pats komunikacijos principas – siuntėjas -> gavėjas -> suprasta žinia. Siuntėjas siunčia simbolį, kuris turi tam tikrą reikšmę. Šiuo atveju, tai – muzealija su savo vidine informacija, padedančia lankytojui suprasti kontekstą. Pats muziejus gali komunikuoti įvairiais būdais: parodom, konferencijom, edukacija ir kitais. Per visus šiuos kanalus, jisai turi padėti žmogui suprasti prasmę ar žinią, kurią skleidžia muzealija. Muziejinę komunikaciją netgi galima priskirti prie masinės komunikacijos, nes jinai per savo ekspozicijas, iškart visą informaciją skleidžia didelei auditorijai.

1.2. Muziejinės komunikacijos struktūra, būdai.

1.2.1. Fizinė komunikacija

⁷ Ten pat, p. 164.

⁸ Ten pat, p. 160.

⁹ Ten pat, p. 201.

Fizinė muziejaus komunikacija – tai lankytojo tiesioginis susidūrimas su muziejumi, jo aplinka ir eksponatais. Ši komunikacija gali vykti per edukacinius užsiėmimus, ekskursijas, renginius, parodas, ekspozicijas bei leidinius.

Svarbiausia fizinės muziejinės komunikacijos priemonė – ekspozicijos ir parodos.

Mokslinėse publikacijose pateikiame skirtingi ekspozicijos termino apibūdinimai.

Knygoje „Key concepts of museology“ šis apibrėžimas pristatomas, kaip kažkieno rodymo veiksmo rezultatas, taip pat visuma to - kas yra rodoma ir vieta kurioje yra rodoma. Tiksliau tariant, žodis eksponuoti reiškia patį rodymo veiksmą publikai, rodomus objektus ir erdvę, kurioje šis rodymas vyksta.¹⁰

D. Dean'as savo knygos „Museum exhibition theory and practise“ žodyne ekspozicijos sąvoka apibūdinama, kaip išsami visų elementų (įskaitant eksponatus ir kitas rodomąsias priemones), kurie formuoja viešą kolekcijos ir informacijos pateikimą visuomenei, rodymas. Ten pat pateikiamas ir kitas apibrėžimas: ekspozicija – tai komunikacijos reikšmė pritaikyta didelėms visuomenės grupėms su tikslu perduoti informaciją, idėjas ir emocines sąsajas su žmogaus ir jo aplinkos materialiniais požymiais, daugiausia naudojant vizualines ir erdvines priemones.¹¹

F. Waidacher'is šį terminą pristato taip: „Muziejinė paroda – tai interpretuojamasis tam tikrų dalykų ir aplinkybių pateikimas remiantis autentiškais medžiagininiais įrodymais.“¹²

Visuotinėje lietuvių enciklopedijoje pateiktas ekspozicijos termino apibrėžimas: „Viešas pagal tam tikrą sistemą atrinktų objektų demonstravimas specialiai įrengtose vietose. Rodomi istorinę, pažintinę, estetinę vertę turintys dalykai: gamtos, istorijos, technikos, etnologijos, dailės ir kiti.“¹³

Galima pastebėti, kad visus šiuos apibrėžimus vienija idėja, kad ekspozicija, tai – atrinktų objektų rodymas publikai pasitelkiant įvairias priemones, su tikslu – perduoti tam tikrą informaciją.

Muziejinė ekspozicija arba paroda veikia visas žmogaus jusles – regą, klausą, lytėjimą, kartais uoslę ar skonį, taip pat per jas yra suvokiamas laikas ir erdvė.

Ekspozicijos ir parodos gali būti trijų tipų:

- nuolatinės – jos yra ilgalaikės ir pastovios formos; taip norima kuo daugiau žmonių supažindinti su pagrindine muziejaus kryptimi.

¹⁰ DESVALLÉES, André; MAIRESSE, François, *Key Concepts of museology*. Paris: Armand Colin, 2010, p. 35.

¹¹ Ten pat, p. 161.

¹² WAIDACER, Friedrich. *Bendrosios muzeologijos metmenys*. Vilnius: Lietuvos nacionalinis muziejus, 2007, p. 180.

¹³ *Visuotinė lietuvių enciklopedija*. V dis – fatva. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 2004, p. 406.

- laikinosios – dinamiška muziejinės komunikacijos priemonė, tačiau irgi turi specifinį muzealumą ir, kaip ir nuolatinės parodos yra konceptualiai orientuotos. Tokios parodos veikia ribotą laiką ir palyginti nedidelėse patalpose.
- proginės – papildo nuolatinės ir laikinąsias, tai pirmiausia į tam tikrą konceptą orientuotas informacinis pranešimas. Tokios parodos taip pat veikia ribotą laiką.¹⁴

Pagal formą ekspozicijos skirstomos į:

- ekspozicijos palei sienas
- ekspozicijos be sienų
- mišrios¹⁵

Lietuvoje daugiausia vyraujanti ekspozicijų forma – palei sienas.¹⁶

1 lentelė. N. Keršytės nurodomos ekspozicijos palei sienas rūšys ir sudarymo principai.

(Lietuvos muziejai pokyčiai ir tęstinumas..., 2007, p. 23)¹⁷

Ekspozicija palei sienas			
R	• Sisteminė	S P	• Teminis chronologinis
Ū	• Kolekcinė	U R	• Monografinis
Š	• Pažintinė	D I	• Kolekcinis
Y	• Estetinė	A N	• Sisteminis
S	• Mišri	R C	• Mišrus
		Y I	
		M P	
		O A	
		I	

Muziejaus ekspozicija yra bendras muziejininkų, rinkinių saugotojų, kuratorių ir dizainerių darbas. Kiekvienas iš jų atlieka svarbų ir skirtingą vaidmenį ją kuriant: muziejininkas su rinkinių saugotoju atrenka eksponatus, dizaineris apipavidalina ekspoziciją bei parenka patraukliausią vaizdinį pateikimo būdą, kuratoriaus pareiga pateikti visą informaciją plačiajai visuomenei įvairiomis komunikavimo priemonėmis (internetas, laikraščiai, televizija ir t.t.). Taip pat kuratorius gali prisidėti ir prie pačios ekspozicijos ruošimo, ne vien tik jos viešinimo.

¹⁴ WAIDACHER, F., ten pat, p. 185.

¹⁵ KERŠYTĖ, Nastazija. *Lietuvos muziejai pokyčiai ir tęstinumas*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2007, p. 23.

¹⁶ Ten pat, p. 23.

¹⁷ Ten pat.

Ruošiant parodas arba ekspozicijas reikia atsižvelgti į daugelį aspektų. Svarbiausia yra suprasti ką pateikti, eksponatai turi pasakyti žiūrovui, kokia žinią jie skleidžia. Jie turi padėti suprasti esmę, o ne kažko išmokyti. Kad tai būtų įgyvendinta, pasitelkiamas muziejininko ir dizainerio bendras darbas. „Tai, ko pats objektas nepajėgia pasakyti <...>, reikia išreikšti eksponavimo būdu. Jei tos informacijos nepakanka, ją papildo abstrakčiomis priemonėmis. Šių esama nemažai ir visokių: tai daugiausia nežodinė medžiaga – žemėlapiai ir diagramos, grafinės schemos, efemerai, iliustracijos ir fotografijos, skaidrės, filmai ir vaizdajuostės. Jei ko nors ir šitaip negalima išsakyti, griebiamasi žodžių.“¹⁸ Ekspozicijos esmė yra visais būdais padėti žiūrovui suvokti, ką eksponatai nori „pasakyti“. Kad tai įvyktų reikia gerai suprasti kokiai auditorijai ruošiama paroda. Visas pristatymas turi būti patrauklus, lengvai suprantamas, padedantis įsisavinti informaciją.

Muziejaus ekspozicijų apipavidalinimas yra menas ir mokslas, kurie rengiant erdvinį, vizualinį ir materialinį elementų apipavidalinimą – susijungia į aplinką, į kurią lankytojai patenka per idėją. Ekspozicijų pristatymas niekada negali tapti atsitiktiniu ar būti paliktas savieigai. Nors planavimas gali būti naudojamas bet kokio projekto kūrimui, kokybiškos muziejų ekspozicijos reikalauja aukšto lygio plėtros ir dizaino – tinkamai tarnaujančio visuomenei. Dizaino sprendimas turi būti apgalvotas bei paskaičiuotas siekiant didžiausio efekto. Nors tam tikras išvalgumo laipsnis vaidina didelį vaidmenį, pasikliauti juo yra per daug didelė klaida. Pagrįstas dizaino taisyklių žinojimas, gali skatinti organizuota požiūrį į ekspozicijų kūrimą. Tam tikri dizaino elementai yra esminiai visiems vizualiniams menams. Šių elementų išmanymas padeda suvokti, kodėl kai kurie išdėstyti darbai įgyvendina jiems paskirtas funkcijas, o kiti – ne. Kai kompozicija veikia – tai dažniausiai patogiu bei malonu akiai, net jeigu objekto turinys gali būti ir neįdomus. Vis dėlto, kai dizainas žlunga, žmonės reaguoja neigiamai, nepriklausomai koks gražus ar svarbus kontekstas yra. Egzistuoja 6 pagrindiniai elementai, kurių reikia paisyti ruošiant ekspoziciją – tai tonas, spalva, tekstūra, balansas, linija ir forma.¹⁹

Taigi, kad paruošti gerą ekspoziciją, reikia pasitelkti visą komandą įvairių sričių specialistų, kruopščiai atrinkti eksponuojamas muzealijas, nustatyti tikslines grupes, kurioms jina bus ruošiama ir panaudoti įdomias vizualines priemones.

Kita ne ką mažiau svarbesnų fizinės komunikacijos priemonės atsiradimą paskatino XX a. II pusėje prasidėjęs muziejų keitimasis. Jie pradėjo orientotis į bendruomenes, kurioje įsikūrę,

¹⁸ WAIDACHER, F., ten pat, p. 195.

¹⁹ DEAN, David. *Museum exhibition. Theory and practice*. London: Routledge, 1996, p. 32.

poreikių ir reikalavimų tenkinimą. Lankytojų keliami didesni lūkesčiai šiai atminties institucijai, paskatino jos darbuotojus teikti daugiau paslaugų. Viena iš jų yra edukacija, kaip muziejinės komunikacijos priemonė. Ji apibūdinama, kaip žmonių mokymasis ir tobulėjimas panaudojant tinkamas priemones tai atlikti.

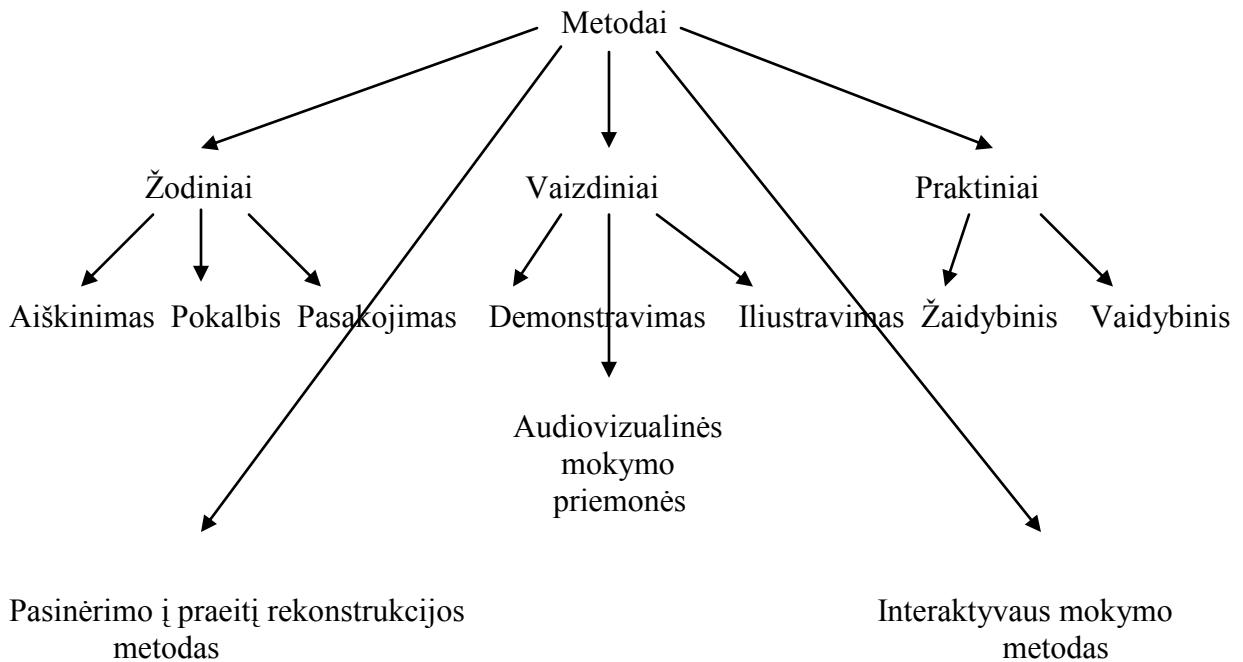
Muziejinę edukaciją galima apibrėžti kaip rinkinį, kurį sudaro vertė, koncepcija, žinojimas ir praktika, kuriuo siekiama užtikrinti lankytojų tobulėjimą. Tai yra akulturacijos procesas besiremiantis pedagoginiais metodais, tobulėjimu, atlikimu ir žinių įgijimu. Dar giliau žvelgiant į muziejinės edukacijos sąvoką, matome, kad edukacija yra sutelkimas žinių kylančių iš muziejaus ir nukreiptų į asmenybės tobulėjimą bei pasitenkinimą, per šių žinių įsisavinimą bei naujų jausmų ir naujos patirties realizavimą. Muziejinė pedagogika – tai teoriniai ir metodologiniai rėmai edukaciniuose užsiėmimuose muziejaus aplinkoje. Užsiėmimai yra svarbiausia forma, kuria norima perteikti žinias. Mokymasis yra individualus būdas, kurio metu lankytojas įsisavina objektą. Muziejinėje edukacijoje su lankytojais bendrauja tarpininkas – edukatorius, o ne mokytojas.²⁰ Dažniausiai edukaciniai užsiėmimai orientuoti į vaikus, tačiau didelė dalis užsiėmimų skiriama visai šeimai. Suaugę žmonės ieško galimybių mokytis bei pažinti – įtraukiant savo šeimas. Vienas iš edukatoriaus uždavinių atstovauti žiūrovui muziejų, taip pat užtikrinti ryšį tarp jo ir eksponatų, per kruopščiai paruoštas bei subtiliai pristatytas edukacines programas. Ši paveldo institucija – unikali vieta pažinti įvairiausius dalykus. Muziejaus edukatorius sukuria filosofinę sistemą, apibrėžiančią sektinus kriterijus, kurių reikia laikytis atliekant edukacinių programų plėtrą, įgyvendinimą ir vertinimą. Mokyklų pedagogai turėtų domėtis muziejų edukacinėmis programomis ir jomis naudotis, kaip pagalbinėmis priemonėmis, suprantant, kad ši paveldo institucija yra „specialus įrankis“ mokymosi procese.²¹ Svarbiausia įsidėmėti, kad tokie užsiėmimai muziejuje turi ne kažko išmokyti, bet padėti lankytojams suprasti esmę, skatinti jų aktyvumą bei kūrybiškumą. Kad to būtų pasiekta – darbuotojai gali naudoti įvairiausias priemones ir metodus (1 paveikslas). Viskas priklauso nuo edukatorių išmonės ir idėjų.²²

²⁰ DESVALLÉES, A.; MAIRESSE, F., ten pat, p. 32.

²¹ EDSON, Gary; DEAN, David. *The handbook for museum*. London: Routledge, 1996, p. 192 - 193.

²² LAURAITIENĖ, Dovilė. Darbo su vaikais muziejuje metodai. In *Muziejų edukacinės programos: naujos idėjos* [interaktyvus]. Vilnius: Lietuvos muziejai, 2010 [žiūrėta 2011 m. sausio 11 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.museums.lt/Sekcijos/Paveikslai/ideju_muge_knyga_mm.pdf> .

1 paveikslas. D. Lauraitienės edukacinių užsiėmimų metodų skirstymas. (Darbo su vaikais..., 2010, p. 4-9).

Ne ką mažiau svarbi muziejinės komunikacijos priemonė yra įvairios publikacijos arba, kitaip tariant – leidyba. Publikacijos: „tai – raštinės, vaizdinės ir garsinės muziejaus ištarmės, kuriomis jis kreipiasi į visuomenę.“²³ Ši komunikavimo priemonė padeda lankytojams labiau susipažinti su muziejaus eksponatais. Ji gelbsti tuos, kurie neturi galimybių atvykti ir apžiūrėti muziejaus gyvai. Kai kurios publikacijos papildo informaciją apie muzealijas. Leidyba gali būti svarbi ne tik moksliniu aspektu, bet ir puiki priemonė reklamuoti muziejų. Taip pat ji stipriai prisideda prie kultūros paveldo sklaidos visuomenei. F. Waidacher‘is savo knygoje rašo: „Kiekvienas žiūrovas publikacijoje netiesiogiai išvysta patį muziejų, todėl visą spausdinamą medžiagą būtina griežtai ir atidžiai kontroliuoti. Visut viskas, kas spausdinama, turi būti puikios vaizdinės ir turinio kokybės, taip pat ir trumpalaikiai pranešimai, kvietimai, programos, bilietai, plakatai ir prekybos katalogai.“²⁴ Leidyba muziejuose atlieka šias funkcijas: informacinė, reprezentacinė, reklaminė, kultūros paveldo reikšminimo, edukacinė, ryšių su visuomene,

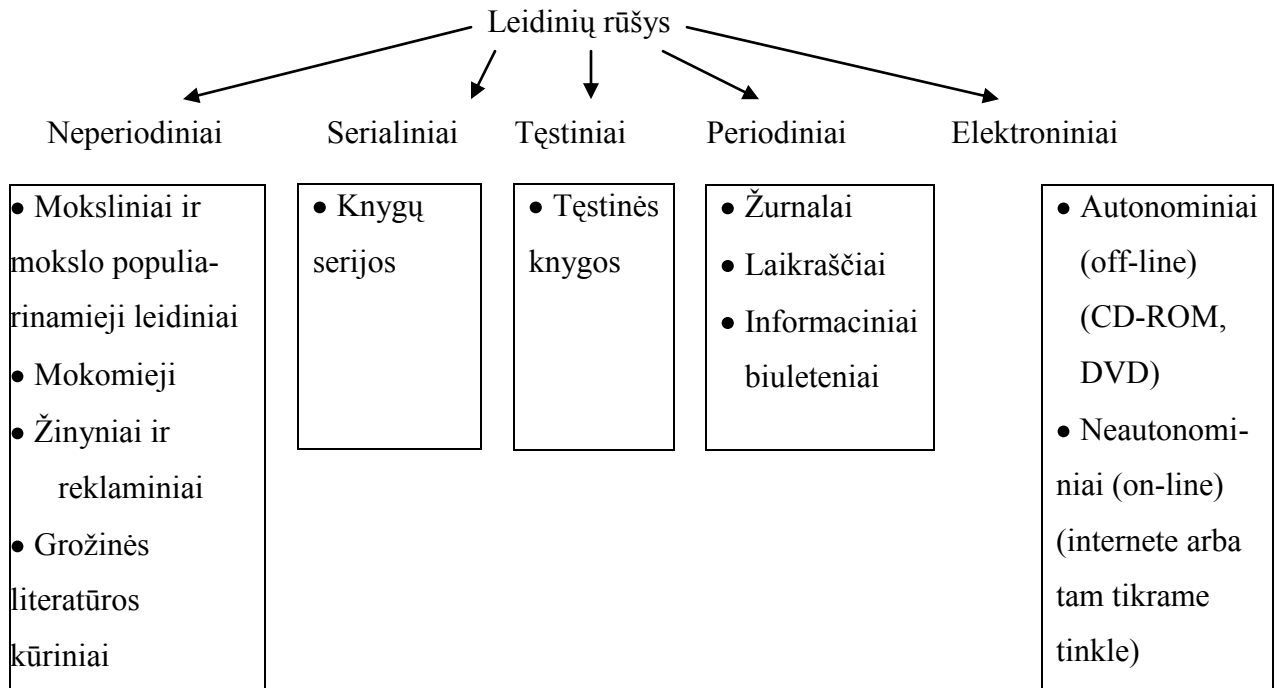
²³ WAIDACHER, F., ten pat, p. 375.

²⁴ Ten pat, p. 375.

visuomenės meninio ugdymo, mokslo, tyrimų populiarinimo, švietimo, kultūros ir menų tarpusavio ryšių palaikymo ir kt.²⁵

Muziejinius leidinius plačiau pristato, aptaria bei pateikia jų skirstymą (2 paveikslas) L. Jankevičiūtė savo straipsnyje apie Lietuvos muziejų leidybinę veiklą.²⁶

2 paveikslas. L. Jankevičiūtės nurodomas leidinių rūšių skirstymas. (Lietuvos muziejų leidybinė veikla..., 2009, p. 134-138)

F. Waidacer'is pateikia smulkesnį muziejinių leidinių klasifikavimą (2 lentelė). Muzeologas išskiria dvi dideles leidinių grupes – tai populiarioji literatūra, skirta įvairiems muziejaus lankytojams (vaikai, jaunimas, šeimos bei kt.) ir profesiniai leidiniai, orientuoti į specialistus.

²⁵ JANKEVIČIŪTĖ, Laura. Lietuvos muziejų leidybinė veikla: ypatumai ir tendencijos. In *Knygotyra* [interaktyvus]. 2009, [nr.] 53 [žiūrėta 2011 m. sausio 12 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.leidykla.vu.lt/fileadmin/Knygotyra/53/123-146.pdf>>.

²⁶ Ten pat, p. 126.

2 lentelė. F. Waidacher'io nurodomas muziejinių leidinių skirstymas. (Bendrosios muzeologijos metmenys..., 2007, p. 376-377)

L E I D I N I A I	• Prospektai, parodos apžiūrėjimo schemas ir planai, brošiūros
	• Nuolatinio rinkinio vadovas
	• Rinkinių vadovai
	• Informaciniai leidiniai
	• Specialūs parodų katalogai
	• Atvirukai, skaidrės, reprodukcijos
	• Periodika
	• Smulkūs leidiniai
	• Monografijos
	• Garso vaizdo publikacijos

Leidybinės veiklos organizavimą muziejuje galima suskirstyti į tris modelius:

- Leidybą vykdo specialus muziejaus skyrius;
- Leidybinę veiklą vykdo kiti padaliniai (ryšių su visuomene, informacijos ir pan.);
- Leidybos projektus muziejuje vykdo įvairūs darbuotojai.

Lietuvoje populiariausias yra trečiasis modelis – kai leidybinius projektus vykdo įvairūs darbuotojai.²⁷

Be šių aptartų komunikavimo priemonių, muziejus informaciją apie savo saugomus kultūrinius turtus, gali platinti įvairių renginių metu, tiesiogiai nesusijusiu su muziejine veikla. Renginių auditorija yra labai įvairi – vaikai, šeimos, studentai, mokslininkai ir kt., o patys renginiai irgi gana skirtingo pobūdžio – tai seminarai, konferencijos, koncertai, kultūriniai vakarai, leidinių pristatymai, šventės, minėjimai. Taip pat muziejuose gali būti įsteigtos draugijos ar klubai, kuriuos vienija bendri pomėgiai susiję su šalies paveldu ar net su pačiu muziejumi.

²⁷ JANKEVIČIŪTĖ, L., ten pat.

1.2.2. Elektroninė komunikacija

Elektroninę muziejaus komunikaciją sudaro – internetinės svetainės, virtualios parodos, socialiniai tinklapiai, įvairios elektroninės priemonės ekspozicijose, CD, DVD leidyba, internetinės publikacijos, muziejų matomumas populiariuose informaciniuose lietuviškuose portaluose ir paieškos sistemose.

Dabartiniais naujų technologijų laikais, žmonės neįsivaizduoja gyvenimo be interneto. Internetas – tai „pasaulinis kompiuterių tinklas, jungiantis visuotinius ir vietinius kompiuterių tinklus. Kompiuterių tinklai jungiami įvairiomis ryšio linijomis ir maršrutizatoriais (spec. įrenginiais arba kompiuterio programomis), kurie iš vieno tinklo gautus duomenų paketus modifikuoja ir nukreipia į kitą tinklą. <...> Prie interneto prisijungęs vartotojas gali naudotis elektroniniu paštu, pasaulinio informacijos tinklo (angl. W(orld) W(ide) W(eb), WWW) duomenų masyvais, iš tinklo kompiuterių atsisiųsti failų, juos naujinti, kopijuoti, šalinti (FTP), dalyvauti diskusijų grupėse, kreiptis į interneto žiniasklaidą, interaktyviai bendrauti pokalbių kambariuose (IRC), pirkti ir parduoti įvairias prekes, kurti tinklalapius ir kita.“²⁸

Internetas suteikia dideles komunikacines galimybes, kurios padeda atminties institucijoms skleisti informaciją apie juose saugomą kultūros paveldą.

Internetinė svetainė – tinklavietė (internetų svetainė, internetinė svetainė) – tai „sisteminis produktas, sujungiantis koncepciją, instrumentus, metodus, techniką, įmones, tinklą, interfeisą ir teikiamas paslaugas, susietus interneto puslapių sisteminiu rinkiniu.“²⁹ O internetinis puslapis arba kitaip dar vadinamas tinklapiu apibūdinamas tokia sąvoka – tai informacijos išteklius žiniatinklyje, kuris gali būti pasiektas naudojant naršyklę.³⁰

Tokios svetainės pagrindinis uždavinys yra pateikti informaciją. Ji palengvina paiešką bei prieinamumą prie visos informacijos apie muziejų. Internetinėms svetainėms keliami tam tikri standartai, reikalavimai taip pat kriterijai. Internetinėmis svetainėmis muziejus ne vien tik skleidžia informaciją, bet ir reprezentuoja save, o tuo pačiu – kultūros paveldą, kurį saugo. Todėl jos kūrimas

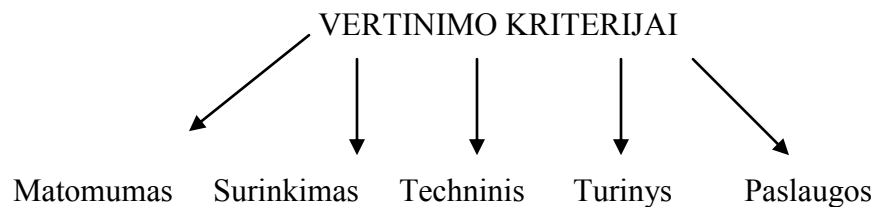
²⁸ Internetas [interaktyvus]. In *Vikipedija laisvoji enciklopedija*. Atnaujinta 2011 m. kovo 18 d. [žiūrėta 2011 m. kovo 22 d.]. Prieiga per internetą: <<http://lt.wikipedia.org/wiki/Internetas>>.

²⁹ RUŽEVICIUS, Juozas; GUSEVA, Natalija. Interneto kokybės vertinimo ypatumai. In *Ekonomika* [interaktyvus]. 2006, [nr.] 75 [žiūrėta 2011 m. kovo 22 d.], ekr. 2. Prieiga per internetą: http://www.leidykla.vu.lt/fileadmin/Ekonomika/75/Juozas_Ruzevicius_Natalija_Guseva.pdf.

³⁰ Tinklapis [interaktyvus]. In *Vikipedia laisvoji enciklopedija*. Atnaujinta 2011 m. kovo 18 d. [žiūrėta 2011 m. kovo 22 d.]. Prieiga per internetą: <<http://lt.wikipedia.org/wiki/Tinklapis>>.

yra grupinis darbas, kuriame dalyvauja muziejaus darbuotojai ir informacinių technologijų specialistai. Internetinės svetainės turi atitikti tam tikrus kokybės kriterijus. Savo straipsnyje „Interneto kokybės vertinimo ypatumai“ juos pateikia J. Ruzevičius ir N. Guseva. „Siekiant užtikrinti aukštą svetainės kokybę, pirmiausia būtina užtikrinti trijų šalių – užsakovo, svetainės kūrėjo ir jos lankytojo tarpusavio supratimą bei interesų ir lūkesčių suderinimą.“³¹

3 paveikslas. J. Ruzevičiaus ir N. Gusevos pateiktas interneto kokybės vertinimas. (Ekonomika...., 2006, p. 79-83)

Matomumo kriterijai – jie nusako svetainės prieinamumą vartotojams. Čia vertinama reklama, nuorodos, atstovų žiniasklaidai veiksmai ir kitos svetainės adreso bei santraukos pateikimo lankytojui priemonės.

Surinkimo kokybės kriterijai – šioje dalyje yra vertinamas naudojimosi patogumas ir svetainės dizainas.

Techniniai kokybės kriterijai – čia analizuojamas techninis svetainės pagrindas. Didžiausias dėmesys kreipiamas į funkcionalumą. Svarbiausia vientisa programavimo koncepcija ir vienodi prioritetai. Svetainė turi būti tinkama įvairioms naršyklėms, naudojamas pastovus ir aiškus adresas, greitas puslapio krovimosi laikas.

Turinio kokybės kriterijai – informacijos naujumas, archyvo egzistavimas, antraščių ir konteksto atitiktis, turinio datavimas, interaktyvaus grįžtamojo ryšio egzistavimas (atsiliepimai, klausimai), svetainės adaptavimas užsienio lankytojams, kurie užtikrina svetainės patikimumą ir informacijos kokybę.

Paslaugų kokybės kriterijai – interaktyvi paslauga bus traktuojama kaip kokybiška, jeigu lankytojai noriai ja naudojami ir jei jų kūrėjai teikia paslaugas visa apimtimi ir svetainėje nurodytais terminais.³²

Kita elektroninės vizualinės komunikacijos priemonė yra virtualios parodos. Naujų technologijų ir kompiuterinio dizaino plėtra išpopuliarino muziejų kūrimą internete. Juose

³¹ RUŽEVIČIUS, Juozas; GUSEVA, Natalija, ten pat.

³² Ten pat.

pateikiamos parodos, kurias galima lankyti tik ekrane per skaitmenines medijas. Naudojant terminą virtuali paroda yra teikiama pirmenybė apibrėžimui skaitmeninė arba elektroninė, nurodant į konkrečias ekspozicijas matomas internete. Jos atveria galimybes (rinkti objektus, nauji demonstravimo būdai, analizavimas ir t.t.), kurių tradicinė materialių objektų paroda ne visada turi. Šiuo metu vargu ar eksponatai virtualiose parodose gali konkuruoti su tikromis parodomis muziejuose. Yra neįmanoma, kad jų plėtra turės poveikį šiuo metu naudojamiems metodams muziejuose.³³

Vienas iš virtualios parodos išskirtinumų yra tas, kad ją galima lankyti ne pačiame muziejuje, o bet kurioje vietoje ir norimu laiku. Tam sąlygas sudaro internetas, kuriame būna talpinama pati paroda. Eksponatus patalpintus virtualioje erdvėje dažnai galima pamatyti pačiame muziejuje. Internetas suteikia galimybę neberodomą parodą tikrame muziejuje, pamatyti virtualiai, nes jos ten yra paliekamos ir pasibaigus stacionariam eksponavimui. Taip pat kai kurias parodas mes galime išvysti tik internete, jos kuriamos tik tokiam žiūrėjimui ir realiai mums jas pamatyti nesuteikiama galimybė. Tokios parodos labiau kuriamos populiarinti muziejaus fondus, lankytojams suteikiamos sąlygos susipažinti su eksponatais, kurie nėra eksponuojami stacionariai – o tik saugomi muziejuje.

Л. Я. Ноль savo knygos „Информационные технологии в деятельности музея“ skyriuje apie virtualias ekspozicijas ir parodas prie jų priskiria bei aptaria kompiuterinius terminalus, elektronines plazmines paneles (ekranai) taip pat projektorius.³⁴ Kompiuterinis terminalas – „tai ekspozicijos elementas, suteikiantis galimybę visą į pačią ekspoziciją netelpančią medžiagą sudėti vienoje, lankytojams lengvai pasiekiamoje vietoje. Į terminalo programą gali būti talpinami įvairių formatų video, audio, foto ir tekstiniai failai, ši informacija yra interaktyvi, lengvai ir suprantamai prieinama kiekvienam lankytojui. Dažniausiai terminalu naudojamosi individualiai.“³⁵

Paskutinįjį dešimtmetį pasaulyje, o tuo pačiu ir Lietuvoje išpopuliarėjo dar viena internetinė naujovė – tai socialiniai tinklai. Andrius Šuminas savo straipsnyje „Politinė komunikacija socialinių tinklų svetainėse“ juos apibrėžia, kaip uždaras žiniatinklio bendruomenes, kurios suteikia galimybę individams save pristatyti ir nustatyti bei palaikyti ryšius su kitais. Socialinių tinklų gausą ir

³³ DESVALLÉES, André; MAIRESSE, François. *Key Concepts of museology*. Paris: Armand Colin, 2010, p. 37-38.

³⁴ НОЛЬ, Лев Яковлевич. *Информационные технологии в деятельности музея*. Москва, 2007, с. 152-156.

³⁵ Multimedia [interaktyvus]. In *Terra media*, [žiūrėta 2011 m. kovo 26 d.]. Prieiga per internetą: <<http://muziejai.terramedia.lt/Multimedija>> .

populiarumą skatina teikiama patogi galimybė informacijos sklaidai, komunikacijai, tarpusavio santykiams plėtoti bei išlaikyti.³⁶

Socialinio tinklo teikiamos galimybės:

- Susikurti aprašus (profilus) apie save, kurie leidžia įkelti nuorodas, įvairias vaizdines priemones, pateikti informaciją apie profilio savininką.
- Įvardyti sąrašą vartotojų su kuriais palaikomas ryšys ir matyti kokie ryšiai sieja kitus narius.
- Kritikuoti, komentuoti, diskutuoti, vertinti ir kitaip sąveikauti su kitais nariais.³⁷

Virtualių socialinių tinklų skirstymas pagal pobūdį:

- Bendrieji socialiniai tinklai. Tikslas – socialinių santykių tarp žmonių palaikymas.
- Socialiniai tinklai sujungti su didžiais portalais.
- Socialiniai tinklai skirti konkrečių interesų ar pomėgių turintiems žmonėms.³⁸

Socialinių tinklų top 5 pasaulyje
(pagal about.com):³⁹

1. Facebook.com
2. Myspace.com
3. Twitter.com
4. LinkedIn.com
5. Classmates.com

Socialinių tinklų top 5 pasaulyje
pagal (toptenreviews.com):⁴⁰

1. Facebook.com
2. MySpace.com
3. Bebo.com
4. Friendster.com
5. Hi5.com

Populiariausias socialinis tinklas Lietuvoje Facebook.com⁴¹

Socialiniai tinklapiai suteikia galimybes žmonėms, įstaigoms, institucijoms, šiuo atveju muziejams, susikurti savo profilius, puslapius arba grupes juose. Tada lankytojai gali tapti

³⁶ ŠUMINAS, Andrius. Politinė komunikacija socialinių tinklų svetainėse. In *Informacijos mokslai* [interaktyvus]. 2009, [nr.] 51 [žiūrėta 2011 m. kovo 24 d.], ekr. 2-3. Prieiga per internetą: <http://www.leidykla.vu.lt/fileadmin/Informacijos_mokslai/51/24-36.pdf>.

³⁷ Šuminas, A. Ten pat.

³⁸ Ten pat.

³⁹ The Top 10 Most Popular Social Networks (2010). In *Web Trends* [interaktyvus]. [žiūrėta 2011 m. kovo 26 d.]. Prieiga per internetą: <<http://webtrends.about.com/b/2010/03/15/the-top-10-most-popular-social-networks.htm>>.

⁴⁰ 2011 Social Networking Websites Review Comparisons. In *Top Ten Reviews* [interaktyvus]. [žiūrėta 2011 m. kovo 26 d.]. Prieiga per internetą: <<http://social-networking-websites-review.toptenreviews.com/>>.

⁴¹ Socialiniais tinklais Lietuvoje naudojasi apie 60 proc. gyventojų, populiariausias – „Facebook“ [interaktyvus]. In *Naujienu portalas Alfa*, [žiūrėta 2011 balandžio 27 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.alfa.lt/straipsnis/10409360/?Socialiniais.tinklapias.Lietuvoje.naudojasi.apie.60.proc..gyventoju..populiariausias..Facebook=2010-09-17_12-02> .

muziejaus draugais arba būti jo puslapio gerbėju socialiniame tinkle. Tokių internetinių puslapių esmė – pristatyti save (muziejų) kitiems ir palaikyti su jais ryšius. Bendravimas socialiniuose tinklapiuose yra geras tuo, kad jame kontaktas su žmonėmis vyksta be jokių tarpininkų. Muziejai ar kitos įstaigos patys teikia visas naujienas ir informaciją, būtent jie atrenka, ką nori viešinti žmonėms. Paveldo institucija pati formuoja savo įvaizdį ir sprendžia kokį jį nori pateikti visuomenei. Internetiniai vartotojai prisijungę prie norimos grupės, ar puslapio automatiškai gali stebėti visas muziejaus publikuojamas naujienas. Tokiu būdu komunikacija tarp siuntėjo ir gavėjo vyksta labai greitai bei tiesiogiai. Dar verta paminėti, kad komunikacija socialiniuose tinklapiuose yra puiki nemokama muziejaus reklama. Juose yra reklamuojamos atminties institucijos teikiamos paslaugos, taip pat ir logotipas (jei jis turimas).

Aptarę muziejų fizinę ir elektroninę komunikaciją, matome, kad ši atminties institucija informacijos skleidimui naudoja daug ir įvairių komunikavimo priemonių.

1.3 Muziejinės komunikacijos dalyviai.

Skyriaus pradžioje buvo aptartas esminis komunikacijos principas: siuntėjas siunčia žinią apie konkretų dalyką, pasitelkias įvairias priemones (rašta, žodį ar vaizdą) gavėjui. Nagrinėjant muziejinės komunikacijos būdus, vietomis jau buvo trumpai aptarti kai kurie jos dalyviai. Dabar išsamiau bus pristatytas kiekvienas iš jų. Taip pat verta paminėti, kad muziejinės komunikacijos dalyvių skaičius labai priklauso nuo pačios atminties institucijos. Informacijos gavėjas visada lieka tas pats – tai lankytojas, tačiau siuntėjai gali būti labai įvairūs. Tuo tarpu didesni muziejai gali turėti daugiau darbuotojų, kurie rūpinasi valstybės kultūros paveldo sklaida visuomenei.

Lankytojai muziejui yra labai svarbūs, be jų, ko gero, nebūtų pačių atminties institucijų su ekspozicijomis, kuriamų specialiai jiems. Tačiau, kad sukurtų tinkamą ekspoziciją, ši paveldo įstaiga turi gerai iširti žmonių poreikius bei suvokimo ir įsisavinimo galimybes. Svarbų vaidmenį vaidina muziejaus geografinė padėtis. Yra didelis skirtumas tarp muziejų esančių didmiesčiuose ir provincijose. Be to svarbu žinoti, ką muziejus labiau nori pritraukti - užsienio svečius, o gal vietos gyventojus? Didelę įtaką turi ir pačios paveldo institucijos tikslai bei misija, būtent, ką ir kokiems lankytojams jis nori parodyti ar kokią žinią perduoti. Žmonės į muziejų gali užsukti dėl įvairių priežasčių – pramogos, žinių troškimo, atsitiktinai ir kt. Šiai paveldo institucijai geriau suprasti savo lankytojus bei jų poreikius padėtų apklausos, kurias galima būtų atlikti po apsilankymo muziejuje.

Taip darbuotojai sužinotų žmonių nuomonę apie ekspozicijas ir galėtų pašalinti jų trūkumus. Lankytojai apklausose galėtų pateikti savo pasiūlymus ir, kas jų nuomone, būtų patrauklu matyti parodose. Kitaip tariant, muziejus turi pažinti savo publiką. Tokie tyrimai padėtų nustatyti lankytojų socialines grupes. Atskleisti, kokie žmonės mėgsta lankytis muziejuje ir koku tikslu čia ateina.

Lankytojų tipai ir poreikiai:

- Pavieniai

Jie linkę apsilankyti muziejuje dėl konkrečių priežasčių – tam tikros parodos ar ekspozicijos, mokslinio susidomėjimo arba tiesiog dėl malonumo. Kaip savarankiškai besilankantys jie nori turėti detalią informaciją apie objektus ir kolekcijas. Tokie lankytojai mielai dalyvauja konferencijose, paskaitose, gidų ekskursijose. Jie skiria laiko eksponatų studijavimui ir nagrinėjimui, todėl jiems reiktų sėdimų vietų ekspozicijų salėse.

- Nepriklausomos suaugusiųjų grupės

Dažniausiai – tai yra suaugusių žmonių grupė, kuri susijungia dėl socialinio tikslo ir dalis jų laiko gali būti praleista muziejuje bendraujant ir pramogaujant kartu. Ši paveldo institucija gali pasiūlyti saugią ir estetiškai patrauklią aplinką žmonių bendravimui. Muziejus turi suprasti šio lankytojų tipo poreikius bei jiems pasiūlyti kavines, poilsio zonas, sėdimas vietas ir kitas susitikimo, bendravimo erdves tinkamas mažoms grupėms.

- Šeimos

Šie lankytojai turi įvairių poreikių. Tarp jų yra įvairaus amžiaus ir skirtingo išsilavinimo žmonių. Šeimos ateidamos su savo mažais vaikais, juos skatina domėtis muziejumi jau nuo mažų dienų. Tokios lankytojų grupės gana dažnai siūlo apsilankyti šioje paveldo institucijoje savo giminaičiams arba draugams su šeimomis ir taip yra didinamas muziejaus populiarumas ir skatinamas turizmas. Kai kurie muziejai supranta, kad jų ekspozicijos nėra pritaikytos mažų vaikų poreikiams, tačiau pasitelkiant kūrybingumą, net sudėtingos intelektualinės temos gali tapti patrauklios per specialias edukacijas ar žaidimus. Taip pat suaugę gali nuspręsti grįžti ir aplankyti muziejų vieni. Gera paveldo institucija turi mokėti sutikti šeimynines grupes, o ne vien tik jas toleruoti.

- Edukacinės grupės

Tokiam lankytojų tipui reikia paruošti specialias programas, taip pat erdves, kur vyks pamokos, pasirūpinti papildomomis mokymosi priemonėmis.

- Žmonės su specialiais poreikiais (fiziniai ir psichiniai)

Šie lankytojai privalo gauti tokį patį darbuotojų dėmesį, kaip ir kiti. Muziejaus aplinka turi būti pritaikyta jų judėjimui.⁴²

Aptarti lankytojų tipai yra nepastovūs, nes jie gali vis kisti – tai priklauso nuo žmogaus gyvenimo tarpsnio. Taip pat vienu metu galima priklausyti iš kart keliems tipams.

F. Waidacher'is teigia, kad kuriant muziejaus ekspozicijas būtina atsižvelgti į tokius lankytojų požymius:

- amžių (vaikai, jaunuoliai, suaugusieji),
- išsilavinimą (vidurinis, profesinis, kitoks),
- kilmę (čionykščiai, priklausantys regionui, valstybei, kitoms valstybėms),
- interesus ir motyvaciją (poilsiautojai, mokslininkai, turistai, atsitiktiniai lankytojai).⁴³

Rašant apie ekspozicijas buvo minėta, kad jos yra svarbiausia muziejaus vizualinio komunikavimo priemonė su visuomene. Geros parodos ar ekspozicijos paruošime dalyvauja daug įvairių specialistų. Pirmiausia muziejininkai, kurie atrenka eksponatus ir sugalvoja koncepciją. Kai kuriose įstaigose yra parodų kuratoriai, jie užsiima tik parodų organizavimu. Taip pat svarbus dizaineris, kuris apipavidalins visą ekspoziciją. Po to seka viešųjų ryšių specialistai viešinantys informaciją apie ją ir leidėjai, kurie išleidžia parodų katalogus ar kitas knygas.

Lietuvos profesijų klasifikatorius muziejininko pareigybę apibūdina taip: „tai - muziejaus darbuotojas. Pareigybei užimti keliami kvalifikaciniai reikalavimai – aukštasis išsilavinimas, užsienio kalbos mokėjimas. Būtinios asmens savybės: kruopštumas, žingeidumas, aiškus minčių dėstymas, komunikabilumas, kūrybingumas. Taip pat muziejininkas turi išmanyti objektų komponavimo principus. Muziejininkas privalo rinkti eksponatus, juos aprašyti eksponatų perdavimo-priėmimo aktuose, surašyti mokslinius pasus ir korteles tematinei eksponatų kartoteikai, rinkti medžiagą pagal muziejaus koncepciją dirbdamas archyvuose, valstybės įstaigose bei žinybose, taip pat rinkti prisiminimus, kitą istorinę medžiagą. <...> Turi vesti muziejuje ekskursijas <...> Rengia naujas ekspozicijas ir prižiūri esamas <...> Dalyvauja muziejaus ekspozicijų bei parodų pristatymo, taip pat minėjimo renginių ruošime ir organizavime, esant reikalui, muziejaus direktoriui ar skyriaus vedėjui pavedus, juos praveda. Taip pat esant reikalui ir gebėjimams, jam gali būti pavesta renginio metu fotografuoti, filmuoti ar valdyti vaizdo, garso, videoprojekcinę įrangą. <...>

⁴² WOOLARD, Vicky. Caring for the visitor // Running a museum: a practical handbook / Ed. Patric J. Boylan. Paris: ICOM, 2004, p. 111-112.

⁴³ Waidacher ten pat 171 p.

Užsiima savišvieta.“⁴⁴ Iš šio aprašymo gali daryti išvadą, kad muziejininkas turi daug pareigų, tačiau, kaip jau minėta prieš tai, labai daug kas priklauso nuo muziejaus dydžio ir darbuotojų skaičiaus. Mažose atminties institucijose šios profesijos atstovui bus patikėta atlikti įvairius darbus pradedant inventorinimu ir baigiant renginių fotografavimu. Tačiau kiti muziejai turės pasisamde fotografus, o muziejininkų pagrindinis ir gal net vienintelis darbas bus rūpintis eksponatais bei jų priežiūra. Ruošiant ekspozicijas arba parodas muziejininkas atlieka pati svarbiausią darbą, atranka eksponatus, taip, kad jie žmonėms skleistų informaciją ir lankytojai galėtų ją gauti lengvai ir tuo pačiu suprantamai.

Kaip jau buvo minėta šiame skyriuje, labai didelę reikšmę ekspozicijos komunikavime turi ir jos apipavidalinimas. Tuo užsiima dizaineriai, kurie parenka šiuolaikinius eksponavimo būdus bei pritaiko modernias technologijas (ekranus, terminalus ir t.t.). Mažesni muziejai gali neturėti tokios srities specialisto, tačiau dabar egzistuoja atskiros firmos, kurios už tam tikrą mokestį įrengs nuolatines ekspozicijas pagal visus reikalavimus. Jei atminties institucija negali sau to leisti, tada reiks pasikliauti pačių muziejininkų išmone ir meniniais gebėjimais.

Gana svarbūs lankytojo ir muziejaus komunikavimo procese yra viešųjų ryšių specialistai. Jų pareiga - užtikrinti informacijos, apie atminties institucijoje saugomą kultūros paveldą, sklaidą už muziejaus ribų. Šie specialistai formuoja pačios paveldo įstaigos įvaizdį visuomenėje. Naudojant viešųjų ryšių strategijas muziejus taip pat gali pritraukti daugiau lankytojų, o tai naudinga ir iš finansinės pusės.

„Viešieji ryšiai – vadybos būdai, padedantys kurti ir palaikyti organizacijai palankius santykius su visuomenės grupėmis. <...> tai specialiomis priemonėmis pagrįstas bendravimo modelis, nukreiptas į bendrų interesų formavimą, tarpusavio supratimo ir abipusiai naudingų teigiamų santykių kūrimą, menas išvengti ir apsisaugoti konfliktų.“⁴⁵

Į viešųjų ryšių sąvoką įeina tokie veiksniai:

- Ryšiai su žiniasklaida
- Informacijos apie instituciją sklaidimas
- Paveldo viešinimas visuomenei
- Institucijos įvaizdžio formavimas

⁴⁴ Muziejininkas. In *Lietuvos profesijų klasifikatorius* [interaktyvus]. [žiūrėta 2011 m. balandžio 1 d.]. Prieiga per internetą: <http://82.135.219.213/mod/klasifikatorius/profesijos_inc.php?kodas=243104> .

⁴⁵ MIKAILIENĖ, Rita. Viešieji ryšiai ir muziejaus įvaizdžio formavimas. In *XXI amžiaus muziejininkų kompetencijos ir gebėjimų ugdymas*. Vilnius, 2008, 50 p.

- Ryšiai su lankytojais
- Įstaigos reprezentavimas
- Ryšiai su bendruomene
- Fondo arba rėmėjų ieška

Kai kurie didesni muziejai turi įsteigę viešųjų ryšių skyrius (LNM, TIM ir kt.) juose specialistai užsiima prieš tai išvardintais veiksmais.

Be ekspozicijų muziejus komunikuoja ir edukaciniais užsiėmimais. Edukatoriaus vaidmuo vykdant komunikaciją tarp lankytojo ir paveldo institucijos yra neginčijamai svarbus. Kai kuriuose šalies muziejuose atidaryti specialūs edukaciniai centrai ar skyriai, kurie kuruoja edukaciją jų paveldo institucijoje (Pvz. LDM meno pažinimo centras, LNG edukacinis centras ir kt.). David'as Dean'as edukatorių apibūdina, kaip muziejaus personalo dalį arba konsultantą, kuris specializuojasi muziejaus edukacijoje, rūpinasi mokomąją medžiaga, konsultuoja edukaciniu aspektu ruošiant ekspozicijas ir prižiūri edukacinių programų įgyvendinimą.⁴⁶ Šis specialistas yra tarpininkas tarp ekspozicijos ir lankytojo. Jo pagalba žmonėms yra sukuriami edukaciniai užsiėmimai, per kuriuos lengviau įsisavinama informacija, jisai padeda lengviau suprasti siunčiamą žinią vartotojui bei skatina jį mąstyti.

D. Lauraitienė išskiria tokias edukatoriaus savybes:⁴⁷

- Pašaukimas – motyvacinių, potencialių ir charakterologinių asmenybės bruožų derinys, įgalinantis rinktis muziejuje edukacinį darbą, jausti pasitenkinimą savo darbo rezultatais ir gyvenimo prasme.
- Dvasiškai turtinga asmenybė. Jis turi domėtis filosofija, mokslu, menu, dorovinėmis, socialinėmis vertybėmis.
- Darbuotojas privalo pažinti muziejaus rinkinius, kuriuos jis interpretuoja, ir suprasti muziejaus misiją, funkcijas platesniu visuomenės kontekstu. Būtina žinoti apie valdymo įgūdžius, kad švietimo programos atitiktų turimus išteklius.

⁴⁶ DEAN, David. *Museum exhibition. Teory and practice*. London & New York: Routledge, 1996, p. 161.

⁴⁷ LAURAITIENĖ, Dovilė. Darbo su vaikais muziejuje metodai. In *Muziejų edukacinės programos: naujos idėjos [interaktyvus]*. Vilnius: Lietuvos muziejų asociacija. Švietimo sekcija, 2009 [žiūrėta 2011 m. balandžio 1 d.], ekr. 42-43. Prieiga per internetą: < http://www.museums.lt/Sekcijos/Paveikslai/ideju_muge_knyga_mm.pdf >.

- Turi būti išlavinta pastanga sudominti, išvelgti lankytojo vidinius išgyvenimus ir humaniškai į juos reaguoti.
- Mokėti save valdyti: savo kalbą, kalbos toną, žodžius, judesius, žvilgsnį, šypsena.

Matome, kad edukatorius privalo turėti daug įvairių gabumų ir būti išsilavinusi asmenybė.

Komunikacijos procese dalyvauja ir muziejaus leidiniai, kurių leidybą kuruoti gali specialūs paveldo institucijoje įsteigti skyriai. Tačiau šioje srityje didžiausias indėlis pačių muziejininkų. Jie paruošia tekstus, surenka vaizdinę medžiagą, kurią reikia publikuoti.

Elektroninėje komunikacijoje yra net keli dalyviai – tai gali būti viešųjų ryšių specialistai, kurių užduotis skleisti reikiamą informaciją visuomenei apie muziejų internete, patys muziejininkai, nes jie teikia publikuojamus tekstus ir šioje erdvėje, taip pat Web dizaineriai – ruošiantys ir apipavidalinantys muziejaus internetinę svetainę.

Aptarę muziejinės komunikacijos dalyvius matome, kad šiame procese gali dalyvauti įvairių kompetencijų ir specialybių žmonės. Didelę įtaką daro ir paties muziejaus dydis, nes didesniuose įkurti atskiri skyriai, kurie kuruoja tam tikrus darbuotojus, o mažesniuose dauguma darbų susijusių su informacijos komunikavimu turi atlikti patys muziejininkai.

2. PILIŲ MUZIEJŲ ORGANIZAVIMAS

2.1. Pilių muziejų kūrimo tendencijos

Didesnis mokslininkų dėmesys į pilių muziejus buvo atkreiptas tik XX a. pab., kai ICOM 1998 m. įkūrė Istorinių pastatų muziejų komitetą (DemHist), kurio sukūrimą paskatino 1997 m. Genujoje vykusią konferenciją „Gyvoji istorija. Istoriniai pastatai muziejai“. Joje visų pirma buvo pabrėžiamas jų išskirtinumas. Istoriniai pastatai – muziejai save pristato, tarytum, užsikonservavę pradinėje būklėje, kurioje buvo pastatyti (su visais baldais, interjero dekoru sukurtu anksčiau jame gyvenusių žmonių). Jie nepritaikyti demonstravimui eksponatų iš pašalinių kolekcijų. Tokie muziejai išsiskiria savo plačia įvairių statinių tipologija ir skirtingu vidiniu turiniu. Istorinis pastatas – tai karališki rūmai, žymių žmonių namai, nedideli kotedžai, pilys, menininkų studijos ir kt.⁴⁸

Muzeologas Giovanni's Pinna's tokius muziejus apibūdina, kaip neabejotinai neprilygstamus ir unikalius, nes juose yra išlaikyta bei eksponuojama tikra atmosfera, kuria manipuliuoti sudėtinga. Taip pat sudėtinga eksponuoti objektus, nes jie turi būti parinkti iš to paties istorinio periodo, kuriam priklauso statinys. Tokių muziejų didžiausias išskirtinumas, kad jie sugeba pažadinti istoriją ir patalpinti lankytojus į teisingą kontaktą su ja. Istoriniai namai – tai įvykių, epochų ir režimų simboliai, kurių neįmanoma pašalinti nesugriovus pačio pastato.⁴⁹

Istoriniuose pastatuose esančių muziejų kūrimo tendencijos:

⁴⁸ PINNA, Giovanni. Introduction to historic house museums // Museum International: historic house museums. Vol LIII, n°2, april 2001, p. 4.

⁴⁹ Ten pat, p. 5-6.

- Nacionalinis identitetas. Muziejai istoriniuose pastatuose padeda visuomenei suvokti savo nacionalinę identitetą. Juose žmonės gali pajusti tikrą istoriją, nes yra patalpinami į originalią aplinką, o tai stiprina pojūčius. Muziejai atspindi visuomenę ir tautą, tai vieta, kurioje yra kuriama kolektyvinė atmintis. Čia lankytojai gali save priskirti tam tikrai visuomenei arba identifikuoti save, kaip tam tikros tautos narį. Muziejus – tai institucija, kuri užkonservuoja istoriją ir prisiminimus apie tą istoriją.
- Turistinis aspektas. Turizmas visame pasaulyje užima labai didelę svarbą šalių ekonomikoje. Praktiškai visi turistai atvykę į užsienio šalį keliauja į muziejus, kuriuose susipažįsta su kultūra, istorija, menu, iškilomis asmenybėmis ir kt. Per šias paveldo institucijas yra atrandami ir suprantami išskirtiniai valstybės bei jos gyventojų bruožai. Todėl muziejai – puiki priemonė pristatyti šalį užsienio svečiams, taip pat gauti iš to finansinės naudos. Istoriniai pastatai savo išskirtinumu gali padėti pritraukti daugiau turistų į muziejus esančius juose.
- Politinis aspektas. Istoriniai pastatai ir muziejai juose yra puiki priemonė skleisti politines idėjas. Šios atminties institucijos dažnai tampa vieta per kurią vykdomas ideologinis spaudimas ir politinių teorijų mokymas.⁵⁰

S. Butcher – Younghans istorinius pastatus muziejus skirsto:

- Dokumentiniai istoriniai pastatai muziejai. Jie nupasakoja asmenybės arba vietos istorinę ir kultūrinę prasmę bei svarbą. Muziejuose aplinka privalo būti sudaryta iš originalių eksponatų, išdėliotų pagal jų tikrą padėtį name.
- Tipiškas (reprezentacinis) istorinis pastatas muziejus. Tokie statiniai parodo stilių, epochą arba gyvenimo būdą. Šioje aplinkoje fonas gali būti atkurtas naudojant neoriginalius objektus: originalų kopijos arba eksponatus, kurie nepriklausė šiam namui, bet atitinką jo stilių ir epochą.
- Estetinis istorinis pastatas muziejus. Juose eksponuojamos privačios kolekcijos, kurios neturi nieko bendro su statinio istorija.
- Trijų tipų kombinacija. Pasitaiko istorinių pastatų muziejų, kuriuose būna susimaišę keli prieš tai išvardinti tipai.⁵¹

⁵⁰ Ten pat, p. 5-6.

⁵¹ BUTCHER-YOUNGHANS, Sherry. Historic house museums: a practical handbook for their care, preservation, & management. New York: Oxford university press, 1993, p. 184-186.

Kitos muzeologės Rosanna Pavoni ir Ornella Selvafolta linkusios patį istorinių pastatų muziejų apibrėžimą suskaidyti į kelias skirtingas kategorijas, pagal statinius: karališki rūmai, žymių žmonių namai, menininkų sukurti pastatai, statiniai atspindintys stiliaus ar epochos bruožus, kolekcionierių namai, istoriniai pastatai, kaip tam tikro konteksto aplinka, šeimų namai, statiniai su išskirtiniu socialiniu – kultūriniu identitetu.⁵²

Mokslinio darbo tikslas išanalizuoti pilių muziejų komunikaciją, todėl šioje dalyje dėmesys bus skiriamas tik pilims. Jas pagal S. Butcher-Younghans skirstymą galima priskirti įvairiems tipams, bet daugiausia tiktų – mišrus, apjungiantis visus. Daug kas priklauso nuo pilies geografinės padėties, pastatymo laikotarpio. Kuo senesnis statinys, tuo mažiau galimybių, kad jame gali būti išlikę autentiški objektai, dekoras, architektūra. Taip pat įtaką daro ir pati valstybė, kurioje stovi pastatas, nes jei šalis daug kariavo ar patyrė kitataučių okupaciją – tai galėjo turėti įtakos architektūrai arba saugomiems turtams.

Pagal R. Pavoni ir O. Selvafolta skirstymą pilys tinka tokioms kategorijoms – statiniai atspindintys stiliaus ar epochos bruožus, istoriniai pastatai, kaip tam tikro konteksto aplinka ir statiniai su išskirtiniu socialiniu–kultūriniu identitetu.

2.2. Pilių pritaikymas muziejams Lietuvoje

2.2.1. Pilių pritaikymas ir Lietuvos pilių muziejų įkūrimo koncepcijos

Lietuvoje mūrinės pilys pradėtos statyti XIII a. pab. – XIV a. pr., jų statybai daugiausiai naudoti lauko rieduliai, o bokštams, fasadų juostų apdailai, sienų kampams, skliautams, šaudymo angoms, langų ir vartų sąramoms buvo gaminamos paprastos ir nesudėtingo profilio plytos. Pilies plano struktūra priklausė nuo jos paskirties, o plano forma – nuo vietovės, gynybos ir puolimo taktikos bei karo technikos. XIV a. pr. išplitus flanginiai gynybai pradėti statyti bokštai. Pati seniausia mūrinė pilis Lietuvoje yra Kauno, jos liekanos išlikusios iki šių dienų. Šis pastatas priklauso keturkampiam aptvariniam tipui. Panašiu laikotarpiu buvo pastatyta keturkampė aptvarinė Medininkų pilis su keturiais bokštais, kuri išsiskyrė savo dideliu plotu.

XIII–XIV a. Vilnius kartu su Kaunu, Naujaisiais ir Senaisiais Trakais sudarė LDK politinį, ekonominį ir gynybinį branduolį. 1323 m. Vilniaus miestas jau žinomas kaip sostinė,

⁵² Ten pat, p. 8.

administracinis, karinis ir prekybinis šalies centras.⁵³ XIV a. pab. – XV a. pr. Lietuvoje, siekiant apsisaugoti nuo kryžiuočių anpuolių, vyko gausi gynybinių pilių statyba (Trakų salos pilis) arba senų rekonstrukcija (Kauno pilis, Vilniaus Aukštutinė, Trakų pusiasalis). Taip pat XV a. pr. sustiprėjus kunigaikščio valdžiai pilys pradėjo atlikti ir reprezentacinę funkciją, jos tapo įtvirtintais teritorijos valdymo centrais. Pilių teritoriją pradėta dalinti į dvi zonas: gynybinę – ūkinę ir rezidencinę su kunigaikščio rūmais.

XVI – XVII a. šalyje pradėtos statyti bastioninės pilys. Klaipėdos pilis, kuri perstatyta XVI a. antroje pusėje, buvo pirmoji tokio tipo pilis Rytų Pabaltjyje. Tuo laikotarpiu pastatyta ir Biržų pilis, ji turėjo būti viena didžiausių bastioninio tipo pilių ne tik Lietuvoje, bet ir Šiaurės rytų Europoje. Šalyje, be bastioninių tvirtovių, buvo statomos stambių feodalų rezidencinės pilys ir rūmai, kurių įtvirtinimai buvo nesudėtingi (Panemunės, Raudonės, Norviliškių).

Kai kurios pilys per XVII–XVIII a. laikotarpį visai sunyko. Dauguma iš jų neteko strateginės reikšmės ir buvo paprasčiausiai nebereikalingos (Medininkų, Klaipėdos, Kauno). Kitas nuniokojo šalyje vykę karai bei sukilimai (Panemunės, Trakų pusiasalis pilis, Trakų salos, Gedimino pilis, Biržų). Tik maža jų dalis vėl sutvarkytos ir pritaikytos kokiai nors paskirčiai. Norviliškių pilyje įkurtas vienuolynas. Panemunės pilį A. Gelgaudą rekonstravo ir įkūrė prabangią savo šeimos rezidenciją. Vilniaus Žemutinės pilies naujasis arsenalas rekonstruotas į kareivines ir tuo metu gavo arsenalo pavadinimą.

1795 m. Lietuva patenka į Rusijos imperijos sudėtį. Šalyje pradėta vykdyti carinės Rusijos ideologija. Norėta sunaikinti visus Lietuvos valstybingumo simbolius ir įtvirtinti carinę valdžią. To pasekoje, nukentėjo dalis Lietuvos miestų architektūros. Visiškai nugriauta Vilniaus žemutinė pilis bei dalis aukštutinės pilies. Aukštutinėje pilyje sunaikintos pietinio ir šiaurinio bokšto liekanos, vakarinė ir šiaurinė sienos. Ant vakarinio bokšto buvo pastatytas medinis telegrafo antstatas.⁵⁴ Vilniaus žemutinės pilies senojo arsenalo rytinis korpusas pritaikytas caro armijos artilerijos sandeliui, šiaurinis – kareivinėms ir sandeliui, vakarinis – karininkų butams.⁵⁵ Norviliškių pilis taip pat neišvengė pertvarkymų, po 1831 metų sukilimo caro valdžia vienuolyną uždarė, pilį perstatė ir

⁵³ KITKAUSKAS, Napoleonas. *Vilniaus pilys statyba ir architektūra*. Vilnius: Mokslas, 1989, p. 5.

⁵⁴ Gedimino pilies bokšto istorija [interaktyvus]. In *Lietuvos nacionalinis muziejus*, [žiūrėta 2010 m. birželio 13 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.lnm.lt/index.php?Itemid=5&id=45&option=com_content&task=view>.

⁵⁵ Senojo arsenalo istorija [interaktyvus]. In *Lietuvos nacionalinis muziejus*, [žiūrėta 2011 m. balandžio 11 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.lnm.lt/ekspoziciniai-padaliniai/senasis-arsenas/istorija.html>> .

joje įkūrė kareivines.⁵⁶ Tuo tarpu Biržų pilies liekanas Rusijos imperatorius Aleksandras I įsakė saugoti.⁵⁷

Taip pat šiuo laikotarpiu geriau išsilaikė tos pilys, kurios turėjo privačius savininkus. Raudonės pilis XIX a. pradžioje priklausė P. Zubovui, kuris ją rekonstravo, sutvarkė parką, pastatė neogotikinio stiliaus malūną. Po keliu dešimtmečių P. Zubovo duktė perstatė pilį ir suteikė jai neogotikos bruožų (tokia pilis išlikusi iki mūsų dienų).⁵⁸ Raudondvario pilis priklausė Tiškevičių giminei, todėl po 1831 m. sukilimo, kai pilis buvo sudeginta, jau 1834 m. prasidėjo jos atstatymas, kuris tęsėsi iki 1855 m. Tuo metu prie pilies pastatė oficinas, arklides, oranžeriją, ratinę. Po dar vienos rekonstrukcijos 1856–1877 m. pilis įgavo neogotikinių bruožų.⁵⁹

Tauragės miestas XIX a. vid. pastatė naują pasienio muitinę ir kalėjimą. Šiam naujam statiniui buvo suteiktas romantinis renesansinės pilies vaizdas. Nors pastatas ir neatliko jokių piliai būdingų funkcinių ypatumų, tik kaip – gynybą ar reprezentaciją.⁶⁰

XIX a. taip pat nugriauti ir paskutiniai Klaipėdos pilies likučiai. (Klaipėda tuo metu priklausė Prūsijai, o vėliau Vokietijai).

„XX a. pradžia – paminklotvarkos darbų, pagrįstų „moksliniu restauravimu“, Lietuvoje pradžia.“⁶¹ Susirūpinta pilių išsaugojimu. „1903–1905 m. archeologas V. Šukevičius randa lėšų konservuoti Trakų salos pilies pietryčių bokštą pagal krokuviškio B. Malevskio projektą. V. Šukevičiaus iniciatyva, Imperatoriškoji archeologijos komisija sustabdė Trakų pusiasalio pilies ir Domininkonų vienuolyno sienų ardymą.“⁶² Trakų pusiasalio pilies liekanos 1929 m. konservuotos. Taip pat Vytauto Didžiojo kultūros muziejaus iniciatyva nuo sunykimo gelbėjamos Kauno, Panemunės, Raudonės pilys. Vilniaus kraštas XX a. pr. buvo okupuotas Lenkijos, todėl mieste galiojo šios valstybės paveldosaugos sistema. Vilniuje buvo įsteigta Vyriausiojo paminklų konservatoriaus įstaiga. Paminklotvarkos darbai buvo atliekami remiantis moksliniais principais, dominavo konservavimo darbų kryptis. Tuo metu restauruojant ir konservuojant autentiškus pirmąjį

⁵⁶ SEMAŠKAITĖ, Ingrida. *Lietuvos pilys ir dvarai*. Vilnius: Algimantas, 2006, p. 234.

⁵⁷ Biržų pilis [interaktyvus]. In *Vikipedija laisvoji enciklopedija*, [žiūrėta 2010 m. birželio 13 d.]. Prieiga per internetą: <http://lt.wikipedia.org/wiki/Bir%C5%BE%C5%B3_pilis>.

⁵⁸ Ten pat, p. 160.

⁵⁹ Raudondvario pilis. Lietuvos pilys ir piliakalniai [interaktyvus]. In *Lietuvos archyvų departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės*, [žiūrėta 2010 m. birželio 14 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.archyvai.lt/exhibitions/pilys/raudondvaris.htm>>.

⁶⁰ Ten pat, p. 152.

⁶¹ GLEMŽA, Jonas Rimantas. *Nekilnojamojo kultūros paveldo apsauga ir tvarkymas*. Vilnius: Vilniaus dailės akademija, 2002, psl. 19.

⁶² Ten pat, p. 20.

ir antrąjį aukštus, atstatytos Vilniaus Aukštutinės pilies vakarinio bokšto (Gedimino) trečiojo aukšto istorinės formos. O nuo 1936 m. Trakų salos pilyje konservuojamieji paminklotvarkos darbai virsta restauravimo darbais.⁶³

Tačiau prasidėjęs antrasis pasaulinis karas padarė didelę žalą Lietuvos architektūros paminklams. Jų tarpe nukentėjo ir pilys. Vokiečiai 1944 m. susprogdino Raudonės pietinį didįjį bokštą, kuris virsdamas sugriovė dalį pietinio korpuso. Nukentėjo ir Vilniaus aukštutinės pilies vakarinis bokštas (Gedimino) ir žemutinės pilies senasis arsenalas. Taip pat buvo sugriauta Raudondvario pilis.

Sovietmečio laikotarpiu paminkloauga Lietuvoje buvo kuriama iš naujo, bet pagal Sovietų sąjungos sistemą. Nuo 5 deš. buvo pradėti vykdyti nekilnojamo kultūros paveldo didelio masto atstatymo bei restauravimo darbai. Tuoj po karo atstatytas Vilniaus aukštutinės pilies Gedimino bokštas ir vienas 13 m. aukščio Trakų pusiasalio pilies bokštas. 1960–1965 m. suremontuotas naujasis Žemutinės pilies arsenalas.⁶⁴ Taip pat pagal architekto E. Purlio projektą 1986 m. atstatytas ir pritaikytas muziejaus reikmėms senojo arsenalo rytų korpusas. 1968 m. atstatyta Raudonės pilis, kuri buvo pritaikyta pagrindinei mokyklai ir taip sunaikintas jos istorinis interjeras. 5–6 deš. vykdyti Medininkų pilies restauravimo darbai. 1967–1975 m. atstatyti Raudondvario dvaro pilis. Pats svarbiausias šio laikotarpio restauravimo, konservavimo ir atstatymo darbas laikytinas – Trakų salos pilis. Jos atstatymas užtruko beveik 40 metų ir vyko dvejais etapais: 1955–1962 m. atstatyti centriniai rūmai, o 1987 m. baigtas restauruoti priešpilis.⁶⁵ Kaip teigia J. R. Glemža: „Trakų salos pilis – tai geriausias sovietmečio paveldotvarkos ir jos metodų kompleksinio taikymo pavyzdys, to meto paveldotvarkos laimėjimas“⁶⁶ Tačiau jisai pats šiame pilies atstatyme mato ir nemažai trūkumų – „Nebuvo išryškintos ar atskirtos autentiškos liekanos nuo to, kas atstatoma. <...> nepakankamai skirta dėmesio autentiškai konservuoti, nuo erozijos neapsaugotos autentiškos pilies rūmų sienos.“⁶⁷ Kita sovietmečio metais atstatyta pilis – Biržų. Jos atstatymo darbai vyko nuo 1978 m iki 1986 m.⁶⁸

⁶³ Ten pat, p. 24.

⁶⁴ Naujojo arsenalo istorija [interaktyvus]. In *Lietuvos nacionalinis muziejus*, [žiūrėta 2011 m. balandžio 11 d.]. Prieiga per internetą: < <http://www.lnm.lt/ekspoziciniai-padaliniai/naujasis-arsenas/istorija.html> >.

⁶⁵ Ten pat, p. 164-181.

⁶⁶ Ten pat, p. 168.

⁶⁷ Ten pat, p. 170.

⁶⁸ SONGAILAITĖ, Roma. Biržų pilies istorija „Sėlos“ muziejaus ekspozicijoje. In *Lietuvos muziejai* [interaktyvus], Nr. 1, 2004 [žiūrėta 2010 m. birželio 14 d.]. Prieiga per internetą: < http://www.museums.lt/Zurnalas/2004%271/Birzu_pilies_istorija.htm >.

Pirmaisiais Lietuvos nepriklausomybės dešimtmečiais (1990–2000 m.) didesnių pilių restauravimo ar atstatymo darbų nebuvo. Šiuo laikotarpiu vyko Panemunės pilies restauravimas, atstatytos Biržų pilies parakinės, remontuotas Vilniaus Gedimino bokštas ir žemutinės pilies senojo arsenalo šiauriniai ir vakariniai korpusai.⁶⁹

Prasidėjus XXI a. vėl imtasi didelio masto pilių atstatymo ir restauravimo darbų. Nuspręsta atstatyti Vilniaus Žemutinės pilies Valdovų rūmus, kurių atstatymas sulaukė didelio visuomenės pasipriešinimo. Dėl autentiškumo atkūrimo ir didelės dalies gyventojų nuomonės, kad taip yra švaistomi mokesčių mokėtojų pinigai. Jų atstatymas prasidėjo 2002 m. ir vyksta iki šiol. 2009 m. pradėtas Kauno pilies atkūrimas taip pat sulaukė didelės kritikos. Kadangi nėra išlikusių jokių pilies atvaizdų, kaip ji atrodė prieš sugriovimą. O visas atstatymas remsis tik architektų hipotezėmis. Negana to bus naudojamos šiuolaikiškos statybinės medžiagos, nors Lietuvos ratifikuota Europos architektūros paveldo apsaugos konvencija reikalauja vykdant architektūros paminklų konservavimo darbus, taikyti tradicines medžiagas.⁷⁰

2010 m. prasidėjo Panemunės, Raudondvario ir Medininkų pilių rekonstravimo ir restauravimo darbai. Šie trys objektai bus pritaikyti turizmui.

Pilių panaudojimas Lietuvoje įvairus. Tačiau pagrindinis jų pritaikymas yra sietinas su visuomenės ugdymu ir kultūrinio turizmo plėtojimu mūsų šalyje.

Septyniose iš jų yra įkurti muziejai.

2010 m. gavus Europos Sąjungos paramą pradėti vykdyti trijų pilių rekonstrukcijos darbai, tai – Medininkų, Raudondvario ir Panemunės (Vytėnų). Jas bus bandoma pritaikyti kultūriniam turizmui. Raudondvario pilyje veikia kompozitoriaus J. Naujaliao memorialinis muziejus, kuris išliks ir po rekonstrukcijos. Tačiau, kiek yra žinoma, kitose dviejuose objektuose nebus kuriami nauji muziejai. Medininkų pilis priklauso Trakų istorijos muziejui ir joje bus įrengtos penkios ekspozicijų salės. Panemunės pilyje neplanuojama kurti jokių erdvių ekspozicijoms. Panemunės pilis priklauso Vilniaus dailės akademijai ir iki šiol joje buvo organizuojami įvairūs kultūriniai renginiai, ruošiamos studentų ir profesionalių menininkų parodos. Todėl keista, kad rekonstrukcijos plane nėra

⁶⁹ Senojo arsenalo istorija. Iš Lietuvos nacionalinis muziejus [interaktyvus]. [žiūrėta 2011 m. balandžio 30 d.]. Prieiga per internetą: < <http://www.lnm.lt/ekspoziciniai-padaliniai/senasis-arsenas/istorija.html> >.

⁷⁰ BARANAUSKAS, Tomas. Kauno pilies nelaimė – „jos vienintelis ekspertas“. In *Delfi naujienų portalas* [interaktyvus]. 2009 m. gruodžio 1 d. [žiūrėta 2010 m. birželio 14 d.]. Prieiga per internetą: < <http://www.delfi.lt/news/ringas/lit/article.php?id=26314647> >.

nurodomas jokios eksponavimui skirtos erdvės parengimas. Tačiau jame bus įkurtas turizmo informacijos centras, apžvalgos aikštelės, viešbutis, konferencijų salė.⁷¹

Baltadvario pilies išlikę tik griuvėsiai, kurie visiškai neišnaudojami ir gana apleisti. Ateityje yra planuojama ir stengiamasi šį architektūrinio paveldo pastatą atstatyti.⁷²

Norviliškių pilis yra vienintelė, kuri priklauso privačiam asmeniui – Giedriui Klimkevičiui. Pastato restauravimo darbai truko 2002–2005 m. Pilies šeimininkas ją visapusiškai pritaikė kultūriniam turizmui, atvėrė duris visuomenei. Joje lankytojams siūlomas didelis pramogų pasirinkimas – tiek aktyvaus sporto (dažasvydis, jodinėjimas žirgais, šaudymas, orientacinės varžybos, šokiai, skraidymas oro balionu ir t.t.), tiek žymiai ramesnių užsiėmimų (senoviška vakarienė, senoviniai šokiai ir t.t.). Taip pat organizuojamas vienas iš didžiausių šiuolaikinės muzikos ir meno festivalių Lietuvoje (2009 m. sulaukė 13000 lankytojų). Galima netgi išsinuomoti visą pilį.⁷³

Kauno pilis iki šiol buvo praktiškai beveik neišnaudotas kultūros paveldo objektas. Joje veikė turizmo informacijos centras ir kartais būdavo organizuojamos parodos. Ši pilis buvo populiari bei lankoma, bet tam įtaka darė, tai, kad jinais strategiškai labai geroje vietoje – Kauno senamiestyje. Tačiau nieko ypatingo ir įdomaus lankytojams pasiūlyti negalėjo, nebent apžiūrėti išlikusius griuvėsius ar atstatytus bokštus. 2009 m. yra pradėtas pilies atstatymas bei pritaikymas visuomenės poreikiams. Joje bus įrengta apžvalgos aikštelė ir ekspozicija.⁷⁴

Šiuo metu Lietuvoje turime keturiolika mūrinių pilių (kelių - tik griuvėsius) ir dešimt muziejų jose. Dalis jų yra atstatytos arba šiuo metu atstatinėjamos. Susidomėjimas pilių panaudojimu bei jų išsaugojimu prasidėjo XX a. Tuo metu jose buvo įkurti keli muziejai – Biržų „Sėla“, Trakų istorijos, Gedimino pilies bokšto, Taikomosios dailės muziejus (senajame arsenale), Istorijos ir etnografijos muziejus naujajame arsenale (dabar LNM), XXI a. taip pat atidaryti nauji muziejai – Tauragės

⁷¹ Valstybės planuojamų turizmo projektų, siūlomu finansuoti pagal 2007-2010 m. sanglaudos skatinimo veiksmų programos 1 prioriteto „Vietinė ir urbanistinė plėtra, kultūros paveldo ir išsaugojimas bei pritaikymas turizmo plėtrai VP3-1.3-ŪM-02-V priemonė „Viešųjų nekilnojamojo kultūros paveldo objektų kompleksiškas pritaikymas turizmo reikmėms“ sąrašas Nr. 01 [interaktyvus]. Lietuvos respublikos ūkio ministerija, 2010 [žiūrėta 2011 m. balandžio 12 d.]. Prieiga per internetą: < <http://tar.tic.lt/Default.aspx?id=2&item=results&aktoid=11A1302C-CA13-41EF-A017-A5DEE141612D>>.

⁷² STALNIONIENĖ, Nijolė. Baltadvario (Mūrinių Videniškių) Bastioninė pilis [interaktyvus]. *Molėtų rajono savivaldybė* [žiūrėta 2010 m. birželio 15 d.]. Prieiga per internetą: < <http://moletai.lt/index.php?553567860>>.

⁷³ Norviliškių pilis. [Interaktyvus]. In *Klimkyinės parkai* [žiūrėta 2010 m. birželio 15 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.klimkyne.lt/lt/1>>.

⁷⁴ GENYS, Laimutis. *Dėl Kauno pilies atstatymo užvirė karas*. In *Lietuvos rytas* [interaktyvus], 2009 m. gegužės 23 [žiūrėta 2010 m. birželio 15 d.]. Prieiga per internetą: < <http://www.lrytas.lt/-12430718641242359418-d%C4%971-kauno-pilies-atstatymo-u%C5%BEvir%C4%97-karas.htm>>.

krašto muziejus, LDK Valdovų rūmai, J. Naujalio memorialinis muziejus Raudondvaryje bei Klaipėdos pilies ir miesto istorijos muziejus. Anot dr. A. Kuncevičiaus: „Be jokios abejonės, istorinis muziejus yra geriausias pilių panaudojimo būdas.“⁷⁵

Kas sąlygojo muziejų steigimą pilyse? Šį procesą Lietuvoje galima suskirstyti į du etapus:

- Sovietinį. Muziejai įsikūrę 1944–1990 m. laikotarpyje;
- Nepriklausomos Lietuvos. Muziejai įsikūrę nuo 1990 m. iki šių dienų.

Pirmas viešas muziejus pilyje atidarytas 1960 m. Vilniaus Aukštutinės pilies vakariniame bokšte (Gedimino). 1968 m. jis tapo Lietuvos nacionalinio muziejaus padaliniu (tuo metu Istorijos ir etnografijos muziejus). Tais pačiais metais naujajame arsenale (žemutinės pilies dalis) buvo įsteigtas ir pats Istorijos ir Etnografijos muziejus. O 1961 m. į Trakų salos pilį persikėlė Trakų muziejus (nuo 1965 m. Trakų istorijos muziejus). Šios trys pilys yra vienos iš garsiausių istorinių paminklų šalyje ir turi labai didelę simbolinę prasmę bei suteikia labai stiprų vizualinį įspūdį žmonėms. Jos - valstybės didybės ženklas, atlikęs gynybinę funkciją. Daugiausia šios pilys gynėsi nuo kryžiuočių ordino antpuolio. Jos, sovietų valdžiai simbolizavo lietuvių ir rusų kovas prieš bendrą priešą – fašistinę Vokietiją. LTSR architektūros paminklų mokslinė taryba apie Trakų salos pilies atstatymą kalbėjo: „<...> būtina atstatyti bent vieną viduramžių pilį, kad ateities kartos turėtų išsamesnį dviejų šimtų metų Lietuvos kovų ir gynybos istorijos bei architektūros pavyzdį.“⁷⁶

„Tarybiniais laikais Lietuvoje buvo formuotas tarybinio muziejaus modelis, paremtas tarybų valdžios ideologijos ir muziejinkystės nuostatomis. Muziejus traktuotas kaip politinio švietimo įstaiga, tačiau propaguojanti ir mokslo žinias. <...> kai kurie autoriai pabrėžė muziejų prisidėjimą prie masių kultūrinio lygio kėlimo bei visuomeninių ir politinių įvykių nušvietimo“⁷⁷ Sovietinė valdžia muziejų naudojo, kaip įrankį skleisti savo ideologiją. „Muziejus – tarybinio patriotizmo ugdytojas, grindžiantis savo darbą marksizmo-leninizmo teorijomis bei supažindinantis tarybinę visuomenę su mokslo ir savo bei tuometinės užsienio kultūros lobiais.“⁷⁸ Ši teiginį galima puikiai iliustruoti 1962 m. Trakų salos pilyje atidarytos ekspozicijos pavyzdžiu: „Ekspozicijoje atsispindėjo ekonomikos, kultūros ir švietimo „laimėjimai“ tarybų valdžios metais, LTSR lankytinos vietos,

⁷⁵ KUNCEVIČIUS, Albinas. *Lietuvos pilys ir jų panaudojimo kultūriniam turizmui galimybės*. In Lietuvos muziejai, Nr. 1, 2004 [žiūrėta 2010 m. birželio 15 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.museums.lt/Zurnalas/2004%271/Lietuvos_pilys.htm> .

⁷⁶ GLEMŽA, ten pat, p. 169.

⁷⁷ KERŠYTĖ, Nastazija. *Lietuvos muziejai pokyčiai ir tęstinumas*. Vilnius: Vilniaus universitetas, 2007, p. 10.

⁷⁸ Ten pat, p. 8.

istoriniai-revoliuciniai, architektūriniai, gamtos ir meno paminklai.⁷⁹ Arba LTSR istorijos etnografijos muziejaus ekspozicija: „1944–1975 m. ekspozicijos skyrius atskleidžia socializmo kūrimo respublikoje istorija, plačiai kalba apie Tarybų Lietuvos pasiekimus visose gyvenimo srityse“⁸⁰ Be to , kaip rašoma 1977 m. Istorijos ir kultūros paminklų apsaugos ir naudojimosi įstatyme: „Tarybų Sąjungoje paminklai tarnauja mokslo, liaudies švietimo ir kultūros vystymo, kilnaus tarybinio patriotizmo jausmo formavimo, darbo žmonių idėjinio dorovinio, internacionalinio ir estetinio auklėjimo tikslams.“⁸¹ Taigi šios pilys pagal tuo metinius įstatymus atliko dvigubas funkcijas – patys pastatai jau formavo tarybinį patriotizmą, o juose įkurti muziejai tik dar labiau stiprino ideologinius Sovietų sąjungos tikslus.

Šie architektūros paminklai yra labai geroje strateginėje vietoje. Gedimino pilis – Vilniuje, Lietuvos sostinėje, istorinėje teritorijoje, miesto centre ant kalno, yra miesto panoramos architektūrinė dominantė. Naujasis arsenalas taip pat miesto centre, prie lankytinų turistinių objektų (miesto senamiestis, Katedros aikštė, Vilniaus katedroje tuo metu veikęs dailės muziejus). O Trakų pilys – unikalioje gamtinėje erdvėje, mažai nutolusioje nuo sostinės. Taigi šie architektūros paminklai yra puikiose vietose, sustiprinančiose lankytojo išpūdį taip pat padedančiose reprezentuoti valstybę, parodyti visą jos grožį svarbiems užsienio svečiams bei vystyti kultūrinį turizmą, taip pritraukiant kuo daugiau turistų.

Paskutiniaisiais Sovietų valdžios viešpatavimo Lietuvoje metais buvo įkurtas (tiksliau perkeltas į naujas patalpas) dar vienas muziejus pilyje – Biržų krašto muziejus „Sėla“ (prieš tai vadinęsis kraštotyros). Šis muziejus oficialiai atidarytas buvo 1928 m., per ilgą savo gyvavimo laikotarpį jam teko pakeisti daug patalpų. Ilgiausiai muziejus išbuvo nenaudojamos stačiatikių cerkvės pastate (1949-1989 m.), joje buvo įkurta ir ekspozicija. Biržų pilies restauravimo – atstatymo darbai prasidėjo 1978 m. Jau nuo pat darbų pradžios buvo aišku, kad pilyje įsikurs muziejus. Todėl visą restauravimo laikotarpį buvo bendradarbiaujama su muziejaus darbuotojais ir kuo labiau stengiamasi pilies patalpas pritaikyti jo reikmėms.⁸² Iš R. Songailaitės straipsnio apie

⁷⁹ Trakų istorijos muziejui 60 / Sud. I. Senulienė, V. Poviliūnas. Vilnius: Mardosų spaustuvė, 2008, p. 9.

⁸⁰ KASPERAVIČIUS, Julius. *Lietuvos TSRS muziejai*. Vilnius: „Mintis“, 1977, p. 32.

⁸¹ 1977 m. Istorijos ir kultūros paminklų apsaugos ir naudojimo įstatymas. [interaktyvus]. Lietuvos Respublikos Seimas [žiūrėta 2010 m. birželio 15 d.]. Prieiga per internet: <http://www3.lrs.lt/pls/inter/w5_show?p_r=883&p_d=8577&p_k=1>.

⁸² Biržų krašto muziejus „Sėla“ / Sud. J. Kriščiūnaitė, S. Kubiliūtė. Panevėžys: Amalkeros leidykla, 2008, p. 11-12.

Biržų muziejų ir pilių galima padaryti išvadas, kad jų atstatymui buvo labai rimtai ir ilgai ruošiamasi. Daug metų buvo ketinama pastatą restauruoti, bet vis šio pasiūlymo atsisakyta. Kol galiausiai 1970 m. Kultūros ministerijos Mokslinės metodinės tarybos posėdyje nutarta siūlyti vyriausybei rūmus restauruoti. Argumentuojant, kad pilies negalima konservuoti, nes plytų mūro konservacija mūsų klimatui netinka ir tam nėra tinkamų medžiagų.⁸³

Dr. J. Genys teigia: „<...> suprantama, kad pilis, jos mūrai nėra tik patalpa, erdvė muziejininkų kuriamai ekspozicijai, bet pirmas ir svarbiausias eksponatas.“⁸⁴ Ši mintis tinka iliustruoti abiejų laikotarpių muziejų kūrimąsi pilyse tikslą. Patys architektūros paminklai savaime yra įdomūs „eksponatai“, o juose įkurti muziejai tik dar labiau padeda atskleisti svarbius jų bruožus. Muziejų ekspozicijos dažnai perteikia pačių pilių istorinę raidą, šimtmečių eigoje įvykusius architektūrinius pasikeitimus, nupasakoję epochų savitumus, kuriuos teko „išgyventi“ piliai.

Atgautos nepriklausomybės metais Lietuvoje per pirmą dešimtmetį buvo įkurtas tik vienas muziejus pilyje – Tauragės krašto muziejus. Dar 1983 m. buvo svarstytas Tauragės rajono muziejaus sukūrimo galimybė, tačiau jį kurti nuspręsta tik 1987 m., o realiai veikti pradėjo tik 1990 m. rugsėjo mėnesį. Muziejus pavadintas „Santakos“ vardu, nuo 2010 m. pervadintas į Tauragės krašto muziejų.⁸⁵ Galima daryti prielaidą, kad šios įstaigos įkūrimą įtakojo tai, kad Tauragės rajonas neturėjo kraštotyros ar kokio kito svarbesnio muziejaus, kuris atspindėtų tą regioną bei ugdytų tarybinį žmogų. Muziejus buvo įkurtas paskirtoje Tauragės pilyje specialiai jam suremontuotose patalpose. „<...> buvo remontuojamos paskirtos patalpos buvusio politechnikumo („pilies“) korpuse nuo ligoninės pusės, antrajame aukšte. Buvę fizikos kabinetai virto „Santakos“ patalpomis.“⁸⁶ Sunku pasakyti, kodėl būtent Tauragės pilyje jisai buvo įkurtas. Gali būti, kad tai buvo vienintelės patalpos, kurias galėjo suteikti miestas ir, kad jos pasirodė tinkamiausios bei geriausia vieta – galinčia perteikti muziejaus idėją.

XXI a. pradžioje Lietuvoje buvo įkurti du labai skirtingi muziejai pilyse – kompozitoriaus J. Naujaliao memorialinis muziejus Raudondvaryje ir Klaipėdos pilies muziejus. J. Naujaliao muziejus

⁸³ SONGAILAITĖ, Roma. *Biržų pilies istorija „Sėlos“ muziejaus ekspozicijoje*. In Lietuvos muziejai, Nr. 1, 2004 [žiūrėta 2010 m. birželio 15 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.museums.lt/zurnalas/2004%271/Birzu_pilies_istorija.htm>

⁸⁴ GENYS, Jonas. *Redakcijos skiltis*. In Lietuvos muziejai, Nr. 1, 2004 [žiūrėta 2010 m. birželio 15 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.museums.lt/zurnalas/2004%271/redakcijos_skiltis_2004_1.htm>.

⁸⁵ Tauragės krašto muziejaus „Santaka“ istorija ir dabartis [interaktyvus]. [žiūrėta 2010 m. birželis 15 d.]. Prieiga per internetą: <<http://old.taurage.lt/downloads/tic-santaka-ir-fotogalerija.pdf>> .

⁸⁶ Ten pat.

Raudondvaryje įkurtas, nes muzikas šiame mieste gimė ir buvo norėta įamžinti jo atminimą. Kadangi menininko gimtasis namas neišliko iki mūsų dienų, muziejų nuspręsta įkurti pilyje. Šiuo metu Raudondvario pilis yra gavusi Europos Sąjungos paramą, kuri padės šį paveldo objektą restauruoti ir labiau pritaikyti kultūriniam turizmui.

KPL įsteigimo idėja pradėjo bręsti Lietuvai atgavus nepriklausomybę. Sovietiniu laikotarpiu Klaipėdos piliavietėje buvo vykdomi archeologiniai kasinėjimai, tačiau jokių reikšmingesnių jos vizijų nebuvo. „Nepriklausomybės idėjos brendimas ryškiai pakoregavo piliavietės kaip kultūros vertybės ir Laivų remonto įmonės santykius. Pirmą kartą buvo suformuluota piliavietės kaip kultūros paveldo objekto prioriteto šioje miesto dalyje idėja. Ją galiausiai juridiškai įtvirtino 1994 m. Vyriausybės nutarimas. <...> Šis nutarimas ir davė postūmį pradėti diskusijas – kuria kryptimi plėtoti šią teritoriją. Taip archeologų, architektų, istorikų diskusijose kilo idėja šioje istoriškai reikšmingoje Klaipėdos miesto vietoje įkurti pilies ir miesto istorijos muziejų. <...> Konsepcijos kūrėjai visą piliavietės teritoriją traktavo kaip muziejų plačiąja prasme su rekreacinėmis teritorijomis ir kitais dalykais. Pilies kieme atidengtos archeologinės liekanos traktuotos kaip ekspozicijos dalis.“⁸⁷ Taigi galima daryti išvadą, kad šis muziejus įkurtas, būtent dėl to, jog norėta atkastas pilies liekanas ir archeologinius radinius parodyti visuomenei, juos padaryti lengvai prieinamus. Tuo pačiu išnaudoti piliavietės teritoriją kultūrinio turizmo tikslams.

2009 m. buvo įsteigtas Nacionalinis muziejus Lietuvos Didžiosios kunigaikštystės valdovų rūmai. Atstatomuose Lietuvos Didžiosios kunigaikštystės valdovų rūmuose. Jų atstatymo klausimas buvo svarstomas valstybės ir aukščiausiu šalies vadovų lygmeniu. „Po komisijų svarstymų ir visuomenės diskusijų, 2000 m. spalio 17 d. LR Seimas priėmė įstatymą dėl LDK Valdovų rūmų atkūrimo ir paskirties, kad Valdovų rūmai būtų atkurti iki 2009 m. – Lietuvos vardo paminėjimo Tūkstantmečio jubiliejaus. 2001 m. spalio 17 d. Priimtas Vyriausybės nutarimas dėl Valdovų rūmų paskirties koncepcijos. Rūmai bus kultūros, švietimo ir reprezentacijos centras, valstybingumo muziejus, bei turizmo traukos objektas.“⁸⁸ Iš šios citatos matome, kad pagrindinis šių rūmų ir muziejaus tikslas – tapti pagrindiniu Lietuvos valstybingumo simboliu. O 1999 m. kultūros ministro įsakymu sudaryta komisija teigia, kad „Valdovų rūmų atkūrimas – tinkamiausias būdas išsaugoti ir

⁸⁷ GENYS, Jonas. *Kuriasi Klaipėdos pilies muziejus*. In Lietuvos muziejai, Nr. 1, 2004 [žiūrėta 2010 m. birželio 15 d.]. Prieiga per internetą: < http://www.museums.lt/zurnalas/2004%271/Klaipedos_pilies_muziejus.htm >.

⁸⁸ Valdovų rūmų atkūrimas. [interaktyvus]. Valdovų rūmų paramos fondas [žiūrėta 2010 m. birželis 15 d.]. Prieiga per internetą: < <http://www.lvr.lt/site.php?contentID=15> >.

eksponuoti surastas rūmų liekanas.⁸⁹ Todėl muziejus – geriausias sprendimas, kurio pagalba bus išsaugoti visi surasti radiniai bei parodyti visuomenei.

2.2.2. Lietuvos pilių muziejų klasifikacija ir tipologija

Svarbų vaidmenį muziejaus komunikacijoje sudaro jo tipas/rūšis ir statusas. Muziejaus statusas įpareigoja jį imtis tik jam būdingos veiklos, būti atsakingam už tam tikrus keliamus tikslus bei uždavinius. Tipas/rūšys apibūdina į kokią sritį orientuoti muziejaus rinkiniai. Šie tipai ir klasifikavimai gali nurodyti, kokia ir kokio masto komunikacija muziejus užsiima.

Lietuvos Respublikos muziejų įstatyme jie yra skirstomi į nacionalinius, respublikinius, apskričių, savivaldybių, žinybinius ir kitus. Lietuvos muziejai pilyse yra tokie: nacionaliniai, savivaldybių ir respublikiniai.⁹⁰

3 lentelė. Lietuvos pilių muziejų pasiskirstymas statusais

Pavadinimas	Statusas
Biržų krašto muziejus „Sėla“	Savivaldybės
Gedimino pilies bokštas (LNM)	Nacionalinis
Klaipėdos pilies muziejus (MLIM)	Savivaldybės
LDK valdovų rūmai (LNVR)	Nacionalinis
J. Naujalis memorialinis muziejus	Savivaldybės
Naujasis arsenalas (LNM)	Nacionalinis
Senasis arsenalas (LNM)	Nacionalinis
Taikomosios dailės muziejus (LDM)	Nacionalinis
Tauragės krašto muziejus (TKM)	Savivaldybės
Trakų istorijos muziejus (TIM)	Respublikinis

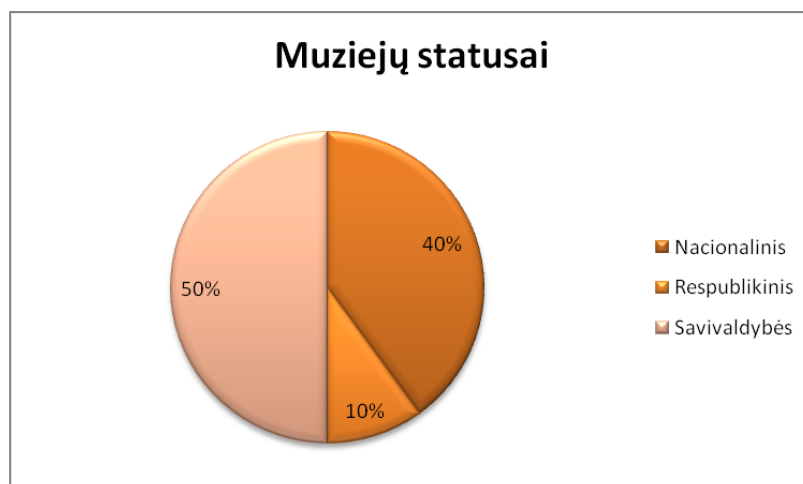
*Duomenys, nurodyti Lietuvos muziejai portale:

http://www.muziejai.lt/Muziejai/Lt_muziejai.htm [žiūrėta 2011 m. balandžio 3 d.].

4 paveikslas. Lietuvos pilių muziejų pasiskirstymas statusais

⁸⁹ Nutarimas dėl Lietuvos Didžiosios kunigaikštystės valdovų rūmų atkūrimo ir paskirties koncepcijos [interaktyvus]. Lietuvos Respublikos Seimas [žiūrėta 2010 m. birželis 15 d.]. Prieiga per internetą: <http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=152369> .

⁹⁰ Lietuvos Respublikos muziejų įstatymas, LR Vyriausybės nutarimas. // Valstybės žinios, 1995, Nr. 53-1292.

Pateiktoje lentelėje ir paveikslėlyje matome, kad dažniausiai pasitaikantis muziejų pilyse statusas yra nacionalinis muziejus, po to savivaldybių ir respublikinis.

Keturi nacionaliniai muziejai esantys pilyse yra iš vieno pilies komplekso t.y. Vilniaus žemutinės pilies (Valdovų rūmai, Senasis ir naujasis arsenalai, Senasis arsenalas (LDM)). Taip pat Gedimino pilies bokštas – aukštutinės Vilniaus pilies liekana, esanti prie Žemutinės pilies. Trys iš šių muziejų (Senojo arsenalo dalis ir Naujasis arsenalas, Gedimino pilies bokštas) priklauso Lietuvos nacionaliniam muziejui ir yra jo padaliniai. Iš pateiktų duomenų matoma, kad nacionalinį statusą turintys muziejais įsikūrę Lietuvos sostinėje – Vilniuje, kuriame įsteigti reikšmingiausi šalies kultūros puoselėjimo bei platinimo centrai. Todėl suprantama, kad svarbiausi valstybės muziejai, kurie reprezentuoja ir kaupia geriausius šalies kultūros paveldo objektus yra įsikūrę šiame mieste.

Vienintelis respublikinis muziejus pilyje – Trakų istorijos muziejus. Ši pilis užima svarbią vietą Lietuvos istorijoje, nes buvo viena iš LDK kunigaikščių rezidencijų. Todėl joje įsikūrusi atminties institucija renkanti ir sauganti su Lietuvos istorija susijusius eksponatus. Respublikinis muziejus yra specializuotas muziejus, kuris kaupia jo specializaciją atitinkančius vertybių rinkinius.

Savivaldybių muziejai įsikūrę pilyse nutolusiose nuo šalies sostinės.

Tokiam muziejų statusų pasidalijimui įtaką turi ir pilių geografinis pasiskirstymas valstybės teritorijoje.

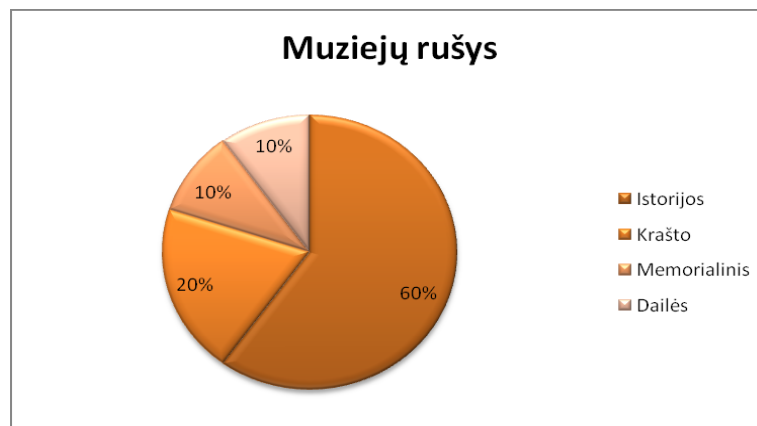
4 lentelė. Lietuvos pilių muziejų pasiskirstymas pagal tipus/rūšis

Pavadinimas	Rūšis
Biržų krašto muziejus „Sėla“	Krašto
Gedimino pilies bokštas (LNM)	Istorijos
Klaipėdos pilies muziejus	Istorijos
LDK valdovų rūmai	Istorijos
J. Naujalio memorialinis muziejus	Memorialinis

Naujasis arsenalas (LNM)	Istorijos
Senasis arsenalas (LNM)	Istorijos
Taikomosios dailės muziejus (LDM)	Dailės
Tauragės krašto muziejus	Krašto
Trakų istorijos muziejus	Istorijos

* Duomenys, nurodyti Lietuvos muziejai portale: http://www.muziejai.lt/Muziejai/Lt_muziejai.htm
[žiūrėta 2011 m. balandžio 3 d..].

5 paveikslas. Lietuvos pilių muziejų rūšys

Pagal pateiktą lentelę ir diagramą galima daryti išvadą, kad muziejų pilyse dominuojantis tipas – istorijos muziejus. Reiktų manyti, kad tam įtaką daro istorinė pilies koncepcija ir jos svarba Lietuvos istorijai. Visos šios atminties institucijos, priskiriamos šiam tipui, pasižymi tuo, jog suvaidino svarbų vaidmenį formuojant ir kuriant valstybę. Taip pat galima teigti, kad muziejaus pilyje rūšis priklauso ir nuo jo statuso. Pagal pateiktas lenteles bei diagramas matome tendenciją, kad aukštesnio statuso muziejus (nacionalinis, respublikinis) daugiausia kaupia istorinius rinkinius. Krašto ir memorialiniai muziejais įsteigti pilyse, kurios yra ne didžiuosiuose Lietuvos miestuose. Tam įtakos galėjo turėti, tai, kad nuo sovietinių laikų buvo priimtina, jog kiekvienas rajonas turi savo krašto muziejų, kuris reprezentuoja tam regionui būdingą kultūrą. Prieš tai esančiame skyriuje

minėta, kad šie muziejai buvo kuriami, tokiose patalpose, kurias gaudavo ar paskirdavo valstybė. Taigi šios pilys buvo paprasčiausiai atiduotos muziejams.

3. LIETUVOS PILIŲ MUZIEJŲ KOMUNIKACIJOS POBŪDIS

3.1. Fizinės komunikacijos pobūdis

3.1.1. Ekspozicijos ir parodos

Ekspozicija – pagrindinė priemonė, kuria muziejus komunikuoja su visuomene. Ji atskleidžia muziejaus rinkinių kaupimo, tyrimų, dokumentavimo ir komunikacijos tikslus. Per ją stengiamasi supažindinti žmones su pagrindine muziejaus kryptimi. Pilys yra nekilnojamojo kultūros paveldo objektai, kurios – pačios gali būti ir muzealios, laikytinos reikšmingais muziejiniais objektais ir gali būti ekspozicijos sudedamoji dalis.⁹¹

5 lentelė. Lietuvos pilių muziejų ekspozicijos

Muziejus	Ekspozicijų rūšys	Sudarymo principai	Ekspozicijų pavyzdžiai
Biržų krašto muziejus „Sėla“	Mišri	Teminis chronologinis	Priešistorė, etnografija, Biržai ir Radvilos, Religijos, Biržai XIX a., Biržai XX a.
Gedimino pilies bokštas			XIV–XVIII a. lietuvių ginkluotė,

⁹¹ Waidacher, F., ten pat, p. 184-185.

(LNM)	Pažintinė, estetinė	Mišrus	XIV a. II p. Ir XVII a. pr. pilių maketai, pilių XIX–XX a. fotografijos.
Klaipėdos pilies muziejus (MLIM)	Pažintinė	Teminis chronologinis	Klaipėdos pilies ir miesto istorija XIII–XVII a., Klaipėdos pilies ir miesto raida XVIII–XX a.
LDK valdovų rūmai	Mišri	Teminis chronologinis	Pilies periodas (teritorijos raida iki XV–XVI a. sandūros; ikigotikinis ir gotikinis laikotarpiai). Rūmų periodas (rūmų raida XVI–XVII a.; renesansas ir ankstyvasis barokas). Rūmų sunaikinimas, nebūtis ir atkūrimas (XVII a. vidurys–XXI a. pradžia). Rūmų atkurtų istorinių reprezentacinių interjerų ekspozicija. Rūmų muzikinio gyvenimo ir buitės ekspozicija
J. Naujalis memorialinis muziejus	Pažintinė, kolekcinė	Monografinis	J. Naujalis gyvenimas, Raudondvario praeitis, grafų Tiškevičių gyvenimas
Naujasis arsenalas (LNM)	Mišri	Teminis chronologinis	Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės istorija, Lietuva carų valdžioje, Lietuva XIX amžiuje, Lietuvos valstiečių buitės kultūra, kryždirbystė.
Senasis arsenalas (LNM)	Pažintinis	Teminis chronologinis	Lietuva iki Kristaus, Lietuva iki valstybės susidarymo.
Taikomosios dailės muziejus (LDM)	-	-	Nuolatinės ekspozicijos nėra
Tauragės krašto muziejus	Pažintinis	Mišrus	Tauragės krašto istorijos – etnografijos ekspozicija ir gamtos

			ekspozicija
Trakų istorijos muziejus (Salos pilis)	Mišri	Mišrus	Trakų miesto, pilių ir Trakų žemės istorija, muziejaus taikomosios dailės rinkinių ekspozicijos.

*Duomenys, nurodyti muziejų internetinėse svetainėse.

Iš pateiktos 5 lentelės matome, kad beveik visi Lietuvos pilių muziejai, išskyrus Taikomosios dailės muziejų, turi nuolatinės ekspozicijas. Pagal eksponavimo formą visuose vyrauja ekspozicijos palei sienas. Dažniausiai pasitaikanti ekspozicijos rūšis yra mišri arba pažintinė, o jai sudaryti naudojamas teminis chronologinis arba mišrus sudarymo principas. Iš pateiktos lentelės matyti, kad dažniausia ekspozicijos tema – valstybės arba krašto, kuriame yra muziejus, chronologinis istorijos pristatymas. Keturiuose muziejuose (TIM, NMVR, Klaipėdos pilies, Gedimino pilis) pateikta informacija apie pačią pilį, kurioje jie įkurti. Trys priskiriami kraštotyros muziejų tipui, todėl jų ekspozicijose atsispindi krašto istorijos tema. JNMM, įkurtame Raudondvario pilyje, didžiausias dėmesys skiriamas šio kompozitoriaus gyvenimui bei kūrybai, taip pat pristatoma ir krašto istorija su jai svarbiais asmenimis pvz. Tiškevičiais, infomacija apie Raudondvario pilies raidą. Vienuose muziejuose pilys tampa ekspozicijos dalimi, kuri pristatoma ne vien tik per įvairius eksponatus, bet ir in situ (Gedimino pilis, Trakų pilis, LDK valdovų rūmai, Klaipėdos pilis, Raudondvaris). Tuo tarpu kituose šis pastatas yra tik paveldo institucijos administracinė patalpa bei erdvė ekspozicijai (Taikomosios dailės muziejus, Senasis ir Naujasis arsenalai, Tauragės pilis).

6 lentelė. Lietuvos pilių muziejų parodos 2007 m.

Muziejus	Surengta parodų	Iš muziejaus rinkinių			Kitų	
		Muziejuje	Kitur		Parodos ne iš m.	Užsienio šalių
			Lietuvoje	Užsienyje		
Biržų krašto muziejus „Sėla“	21	2	1	0	18	0
Gedimino pilies bokštas (LNM)	0	0	0	0	0	0
Klaipėdos pilies muziejus (MLIM)	0	0	0	0	0	0
LDK valdovų rūmai	-	-	-	-	-	-
J. Naujalis memorialinis muziejus	17	4	0	0	13	0
Naujasis arsenalas	7	4	0	0	1	2

(LNM)						
Senasis arsenalas (LNM)	1	1	0	0	0	0
Taikomosios dailės muziejus (LDM)	3	0	0	0	1	2
Tauragės krašto muziejus	24	1	0	0	23	0
Trakų istorijos muziejus	4	3	0	1	2	1

* Duomenys, nurodyti Lietuvos muziejai portale: <http://www.muziejai.lt/statistika.htm> [žiūrėta 2011 m. balandžio 25 d.] ir muziejų veiklos ataskaitose.

2007 m. daugiausia parodų surengė TKM – 24, tačiau tik viena paruošta naudojant muziejaus fondus. Panaši situacija ir Biržų „Sėloje“ iš 21 parodos 3 parengtos iš muziejaus eksponatų bei JNMM iš 17 tik 4 pagal nuosavus. Šios trys atminties institucijos yra pagrindinės eksponavimo erdvės miestuose, todėl jose organizuojama daug vietinės reikšmės parodų. Tai vietos, kur rajono ar miesto menininkai gali pristatyti savo kūrybą. Pažvelgus į parodų turinį matyti, kad vyrauja fotografijos parodos, vaizduojamoji dailė, taip pat tautodailė. (Pvz. „Sėla“ – „XX a. II pusės fotografija ir Biržų fotografai“ 103 eksponatai, „Šiaurės Lietuvos etninė kultūra: architektūra ir kraštovaizdis“ 50 fotonuotraukų, Ernestinos Muralytės fotografijos paroda „Indija-Astravas ir kitos fotografijos“ 55 fotonuotraukos, biržiečio menininko Alio Balbieriaus asambliažų paroda 29 darbai, tarptautinis tapybos plenero „Šviesa“ paroda, Biržų „Kraitės“ klubo rankdarbių paroda „Ilgais Advento vakarais“ 164 vnt., JNMM – A. Bartuškos fotoparoda „Mylėkime Lietuvos gamtą – pajuskite jos grožį“ 24 fotonuotraukos, tautodailininkų E. Kumpauskienės ir A. Ruškio „Telaimina mus angelai“ 49 darbai, tautodailininko J. Bačėno tapybos darbų paroda 16 darbų, TKM – fotografijų parodos „Vikšras – tai yra gražu“, „Vabzdžių pasaulyje“).

Didesni muziejai lyginant su mažesniais visuomenei pristatė žymiai mažiau parodų. Tačiau jose pristatyti žymesni menininkai, unikalūs eksponatai ir išskirtinės temos. (Pvz. NA – „Miestų herbai Lietuvos metrikoje“ eksponuojami 74 Lietuvos Metrikos 556 knygoje esantys LDK miestelių ir miestų herbai, „Vilnius – Jano Bulhako fotografijose“ 80 darbų, „Valstybės saugumas – Vokietijos vieningosios socialistų partijos diktatūros garantas“ (kartu su Goethe’s institutu), SA – „Senosios keramikos pėdomis“ TDM – „Profesionalioji sakralinė dailė (XV–XIX a.)“, „Sentikių, stačiatikių ir unitų ikonos bei metalo dirbiniai (XVII–XX a. pr.), TIM – „Tamoikinų muziejus (Kanada): šaltieji ginklai, ikonos, rankraštinės knygos“, fotomenininko R. Linionio darbų paroda „Vytauto Didžiojo paminklai Lietuvoje“, „Emaliuotos iškabos ir reklamos Lietuvoje XX a. Pirmoje

pusėje“). Šie muziejai taip pat paruošė keletą parodų bendradarbiaudami su užsienio šalimis. TIM vieną paroda surengė Lenkijoje „Karaimai Lietuvoje“.

Nė vienos parodos nebuvo surengta GPB ir KPM, šiose pilyse yra įrengtos nuolatinės ekspozicijos.

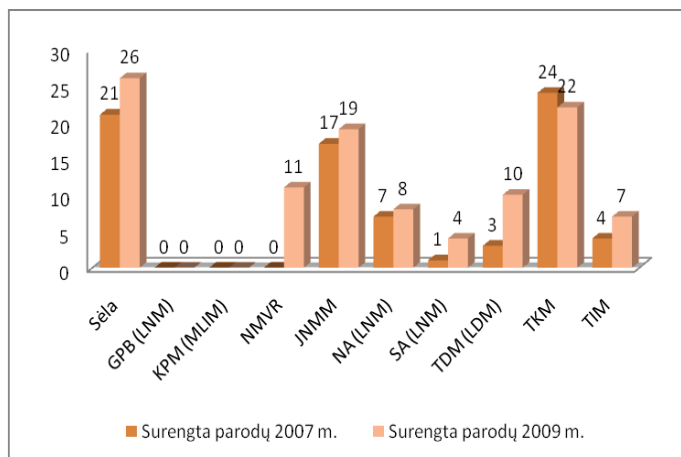
6 lentelėje nurodoma, kad NA (LNM), SA (LNM) ir GPB (LNM) nesurengė parodų užsienyje ir kituose Lietuvos muziejuose. Tačiau pats LNM tokias parodas organizavo (keturios parodos skirtinguose užsienio miestuose). Šie padaliniai neatlieka parodų organizavimo funkcijų, jie naudojami tik kaip eksponavimo erdvės.

7 lentelė. Lietuvos pilių muziejų parodos 2009 m.

Muziejus	Surengta parodų	Iš muziejaus rinkinių			Kitų	
		Muziejuje	Kitur		Parodos ne iš m.	Užsienio šalių
			Lietuvoje	Užsienyje		
Biržų krašto muziejus „Sėla“	26	1	3	0	22	0
Gedimino pilies bokštas (LNM)	0	0	0	0	0	0
Klaipėdos pilies muziejus (MLIM)	0	0	0	0	0	0
LDK Valdovų rūmai	11	2	2	1	1	4
J. Naujalis memorialinis muziejus	19	1	3	0	15	0
Naujasis arsenalas (LNM)	8	6	0	0	2	0
Senasis arsenalas (LNM)	4	4	0	0	0	0
Taikomosios dailės muziejus (LDM)	10	1	0	2	7	2
Tauragės krašto muziejus	22	1	0	0	21	0
Trakų istorijos muziejus	7	3	1	3	3	0

* Duomenys, nurodyti Lietuvos muziejai portale: <http://www.muziejai.lt/statistika.htm> [žiūrėta 2011 m. balandžio 25 d.] ir muziejų veiklos ataskaitose.

6 paveikslas. Lietuvos pilių muziejų parodos 2007, 2009 m.

2009 m. parodų skaičius šio tipo atminties institucijose išlieka gana panašus, kaip 2007 m. Visuose muziejuose parodų skaičius augo, išskyrus TKM. Didesnis skirtumas yra tarp parodų surengtų užsienio šalyse. 2007 m. tokią parodą organizavo tik TIM (1 paroda), o 2009 m. jau ir TDM (2 parodos), taip pat NMVR (1 paroda), o pats TIM net 3. Mažesnių muziejų tematika nesikeičia, daugiausia surengta fotografijos, tautodailės ir vaizduojamosios dailės parodų (Pvz. „Sėla“ – „XVI-XVIII a. karo amatai“, tautodailininko Eugenijaus Balčiūno atminimui skirta paroda, Biržų dailės grupės „8+“ fotografijų paroda „Apie Biržus savaip“, tautodailininkės Ilonos Narinkevičienės dekupažo technika atliktų darbų paroda, Jūros Jasevičienės personalinė lėlių paroda „Meilė pagal Jūrą“, JNMM – tautodailininkė E. Kumpauskienės paroda „Kristaus gimimas, gyvenimas ir mirtis“, A. Nikiforovos karoliukais siuvinėtų darbų paroda, tautodailininko A. Ruškio medžio drožinių paroda, L. Steponavičienės tapybos darbų paroda „Tūkstantis žiedų Lietuvai“, tapytojos A. Deveikytės – Liškauskienės siuvinų – piešinių paroda.) Didesnių muziejų pristatytos parodos vėl skyrėsi savo kontekstais. (Pvz. NA – „LDK dvarai ir pilys N. Ordos litografijose“, „Mažesnieji broliai Lietuvoje“, „Senasis Vilnius“, SA – „Marija Gimbutienė – senosios Europos civilizacijos tyrinėtoja“, „Gyvenimas virš vandens“ paroda skirta 10 metų Luokesų ežero gyvenviečių tyrinėjimams, TDM – „Gamtos ilgesys. Europos peizažai“, „Baltų menas“, „Lietuva senuosiuose istorijos šaltiniuose“, TIM – atidaryta fotomenininko A. Aleksandravičiaus fotografijų paroda „LDK atgarsiai. Gudija“, „Lietuvos husarai“.

Apžvelgus muziejų ekspozicijas ir parodas matome, kad vieni muziejais jas stengiasi ruošti atsižvelgdami į pilį. Tema būna susijusi su pačios pilies istorija arba laikmečiu atspindinčiu jos pastatymo laikus. Kitiems muziejams pilis tampa tik ekspozicijų erdve.

Taip pat išanalizavus muziejų veiklos ataskaitas matyti, kad dažniausiai parodas ir ekspozicijas ruošia muziejininkai.

3.1.2. Edukacija

8 lentelė. Edukaciniai užsiėmimai Lietuvos pilių muziejuose 2007, 2009 m.

Muziejus	Surengta edukacinių užsiėmimų	Dalyvių skaičius	Surengta edukacinių užsiėmimų	Dalyvių skaičius
	2007 m.		2009 m.	
Biržų krašto muziejus „Sėla“	313	5154	448	12186
Gedimino pilies bokštas (LNM)	-	-	-	-
Klaipėdos pilies muziejus (MLIM)	37	617	75	1494
LDK valdovų rūmai	0	0	71	1200
J. Naujalis memorialinis muziejus	7	130	8	85
Naujasis arsenalas (LNM)	-	-	-	-
Senasis arsenalas (LNM)	-	-	-	-
Taikomosios dailės muziejus(LDM)	357	10258	387	8026
Tauragės krašto muziejus	4	160	9	150
Trakų istorijos muziejus	5	71	3	180

*Duomenys, nurodyti Lietuvos muziejai portale: <http://www.muziejai.lt/statistika.htm> [žiūrėta 2011 m. balandžio 25 d.] ir muziejų veiklos ataskaitose.

Daugumoje nagrinėjamų muziejų yra įkurti edukacijos skyriai: MLIM – edukacijos ir ryšių su visuomene skyrius, LDM – meno pažinimo centras, TIM – ryšių su visuomene ir edukacijos skyrius, NMVR – edukacijos ir lankytojų centras. Biržų muziejus „Sėla“, JNMM, TKM ir LNM tokių skyrių neturi. Šiuose muziejuose edukacinius užsiėmimus veda patys muziejininkai arba ekskursijų gidai.

Edukacinių užsiėmimų pobūdis ir turinys muziejuose labai įvairus. Vieni iš jų juos pritaiko prie vykstančių laikinų parodų, kiti paruošiami ilgalaikėms nuolatinėms ekspozicijoms. MLIM – 2007 m. (muziejus nepateikia užsiėmimų pavadinimų savo ataskaitoje), 2009 m. „Pilies istorija“ ir „Klaipėdos pilies statyba“. LDM TDM – 2007 m. rengė 19 skirtingų edukacinių užsiėmimų, daugiausia jie orientuoti į LDK istoriją bei LDK Valdovų rūmus ir sakralinę dailę, o 2009 m. – 23, kurie mažai skiriasi nuo 2007 m.⁹² Čia visos programos suskirstytos pagal lankytojų amžiaus grupes. TIM 2007 m. ataskaitoje pateikia tik bendrai vykdytą edukacinį - kultūrinį projektą su Vilniaus „Lėlės“ teatru, o 2009 m. jau 4 vykusius salos pilyje, tai „Trakų pilys“ (I., Žvilgsnis nuo Aukų kalno“; II. „Salos pilies struktūra ir architektūra“), „Lietuvių kovos su kryžiuočiais“, „Kelionė po Trakų pilį su kryžiažodžiu“ ir mokomosios ekskursijos Trakų salos pilyje („Senieji amžiai Lietuvoje“, „Lietuvos praeitis“, „Senieji žemėlapiai ir schemas“, „XV- XVII a. Lietuvos prekyba ir amatai“). Biržų muziejus „Sėla“ 2007 m. parengti 7 nauji edukaciniai užsiėmimai - „Pūčio dūdų liečio stygų“, „Renesanso epochos kultūra“, „Sudėliok koklį“, „Fotografijos stebuklas“, „Seni daiktai prabyla“, „Kalėdų stebuklo belaukiant“, „Velykų margutis“, o 2009 m. buvo lankytojams siūlomos tokios programos – „Molinukas“, „Slaptoji mokykla“, „Nuo lino iki apdaro“, „Nusikalk moneta“, „Senoji popieriaus gamyba“, „Pūčiu dūdų, liečiu stygų“, „Biržų kunigaikščiai Radvilos“, „Lietuvos kariuomenė nepriklausomybės kovose“, „XIX a. tautinis atgimimas“, „Aukštaičių etnografijos bruožai“, „Renesanso epochos kultūra“ ir populiariausias – „Žaldoko alus“ (net 316 kartų pravestas). Šis muziejus labiau orientuojasi į etnografinio bei istorinio pobūdžio edukaciją. Taip pat yra keli užsiėmimai skirti pilies kultūrai ir istorijai pažinti. 9 lentelėje nėra pateikti duomenys apie LNM, nes šis muziejus savo ataskaitoje neskirsto edukacinių užsiėmimų skaičiaus pagal padalinius, jisai pateikia bendrus duomenis. LNM savo edukacines programas suskirsčiusi į

⁹² 2008–2009 mokslo metų edukacinės programos moksleiviams Taikomosios dailės muziejaus ekspozicijose ir parodose. Iš Lietuvos dailės muziejus [interaktyvus]. [žiūrėta 2011 m. gegužės 3 d.]. Prieiga oer internetą: <http://www.ldm.lt/TDM/TDM_ed_2008_2009.htm>.

trys blokus – „Pažinimas“, „Trimetė pradinukų mokyklėlė“, „Šeima muziejuje“, kuriuos sudaro įvairūs edukaciniai užsiėmimai⁹³. Šio muziejaus edukacinės programos irgi daugiausia orientuotos į etnografinę istorinę temą. NMVR labiausiai savo edukacijoje dėmesį skiria LDK istorijai. 2009 m. lankytojams buvo paruošęs dvi edukacines programas – „Liublino unija. Kelias į susitarimą“, „Valdovų dvaro kasdienybė“, šešis užsiėmimus įvairaus amžiaus vaikams skirtus tūkstantmečio programos parodoms – „Kalbantys valdovų ir didikų portretai“, „Lietuvos istorijos ženklai rūmų interjeruose“, „Kelionė į Vavelio karališkąją pilį“, „Lietuvos valdovo kanceliarija“, „Baltų gintaras“, „Senosios Lietuvos valdovų ženklai istorijos šaltiniuose“ ir projektą „Valdovų rūmų mugė“. JNMM 2007 m. siūlė mažesnę kiekį programų, lyginant su kitais – „Lino kelias“, „Tiškevičių šeimos geneologija“, „Naujalių šeimos geneologija“, o 2009 m. „Lino kelias“, „Juozas Naujalis – Lietuvos muzikos patriarchas“, „Žolynų paslaptys“. TKM (2007 m.). 2009 m. edukacinės programos – „Seni daiktai pasakoja“, „Medžio kaltas moters rankose“, „Fotografijos vizualinis eksponavimo pateikimas“.

8 lentelėje nepateikti NA, SA ir GPB duomenys, nes LNM savo metinėse ataskaitose pateikia bendrą edukacinių užsiėmimų bei dalyvių skaičių.

3.1.3. Renginiai

9 lentelė. Renginiai Lietuvos pilių muziejuose 2007, 2009 m.

Muziejus	Renginių skaičius	Lankytojų skaičius	Renginių skaičius	Lankytojų skaičius
	2007 m.		2009 m.	
Biržų krašto muziejus „Sėla“	30	8200	26	6470
Gedimino pilies bokštas (LNM)	-	-	-	-
Klaipėdos pilies muziejus (MLIM)	3	9699	2	175
LDK valdovų rūmai	-	-	30	9280
J. Naujalis memorialinis muziejus	20	2001	15	2122
Naujasis arsenalas	-	-	6	-

⁹³ Edukacija. In Lietuvos nacionalinis muziejus [interaktyvus]. [žiūrėta 2011 m. gegužės 3 d.]. Prieiga per internetą: <<http://lnm.lt/edukacija.html>>.

(LNM)				
Senasis arsenalas (LNM)	-	-	17	-
Taikomosios dailės muziejus (LDM)	93	12895	101	16200
Tauragės krašto muziejus	26	560	22	650
Trakų istorijos muziejus	11	23874	8	16102

* Duomenys, nurodyti Lietuvos muziejai portale: <http://www.muziejai.lt/statistika.htm> [žiūrėta 2011 m. balandžio 25 d.] ir muziejų veiklos ataskaitose.

9 lentelėje lyginant šių dviejų metų skaičius matyti, kad 2009 m. daugumoje muziejų renginių skaičius sumažėjo.

Renginiams yra priskiriami parodų atidarymai, koncertai, kultūros vakarai, konferencijos ir seminarai, spektakliai, įžymių žmonių vizitai. Deja, bet ne visi muziejai savo metinėse ataskaitose nurodo detalę informaciją apie renginius, dažniausiai pateikia tik jų skaičių, todėl tarpusavyje juos lyginti tematiškai yra sudėtinga.

8 lentelėje nėra duomenų apie LNM padalinių renginius bei lankytojus 2007 m. ir lankytojų skaičių 2009 m., nes savo metinėje ataskaitoje muziejus jų nepateikia.

3.1.4. Leidiniai

10 lentelė. Lietuvos pilių muziejų leidiniai 2007, 2009 m.

Muziejus	Katalogai ir knygos	Kiti leidiniai	Katalogai ir knygos		Kiti leidiniai	
			2007 m.		2009 m.	
Biržų krašto muziejus „Sėla“	1	4	1	2		
Klaipėdos pilies muziejus (MLIM)	0	3	1	0		
LDK valdovų rūmai	-	-	13	22		
Lietuvos nacionalinis muziejus	8	20	11	33		
J. Naujalio memorialinis muziejus	0	0	0	1		
Lietuvos dailės muziejus	16	59	21	25		
Tauragės krašto	0	1	0	0		

muziejus				
Trakų istorijos muziejus	1	18	3	4

* Duomenys, nurodyti Lietuvos muziejai portale: <http://www.muziejai.lt/statistika.htm> [žiūrėta 2011 m. balandžio 25 d.].

10 lentelėje nurodyti 8 muziejų statistiniai duomenys apie leidinius 2007 m. ir 2009 m. Kadangi kai kurie pilių muziejai yra didesnių muziejų padaliniai, ir pagrindiniai muziejai neskirsto padalinių veiklos pvz. senasis ir naujasis arsenalai bei Gedimino pilies bokštas yra LNM padaliniai, TDM (arsenalas) priklauso LDM. Iš pateiktų skaičių matoma, kad daugiausia leidinių išleidžia aukštesnį statusą turinčios atminties institucijos. Daugiausia leidinių 2007 m. ir 2009 m. publikavo LDM. Mažiausiai - TKM ir J. Naujallio memorialinis muziejai, tik po vieną leidinį per metus. Labiausiai leidinių sumažėjo lyginant 2007 m. ir 2009 m. TIM ir LDM, o augo – LNM. Nagrinėjant leidinių rūšis aiškėja, kad visi muziejai išleidžia knygų ir katalogų žymiai mažiau nei kitų leidinių. Tai suprantama, nes didelės apimties knygas ar katalogus išleisti kainuoja žymiai brangiau bei užima daugiau laiko jų paruošimui.

3.2. Elektroninės komunikacijos pobūdis

3.2.1. Internetinės svetainės

11 lentelė. Internetinės muziejų svetainės 2007 m., 2009 m. ir 2011 m.

Pavadinimas	Svetainė yra/nėra 2007 m.	Svetainė yra/nėra 2009 m.	Svetainė yra/nėra 2011 m.
Biržų krašto muziejus „Sėla“	nėra	nėra	yra
Mažosios Lietuvos istorijos muziejus	yra	yra	yra
LDK valdovų rūmai	nėra	yra	yra
J. Naujallio memorialinis muziejus	nėra	nėra	yra
Lietuvos nacionalinis muziejus	yra	yra	yra
Lietuvos dailės muziejus	yra	yra	yra
Tauragės krašto muziejus	nėra	nėra	yra
Trakų istorijos muziejus	nėra	yra	yra

11 lentelėje matome, kad 2007 m. ir 2009 m. beveik pusė analizuojamų muziejų neturėjo savo internetinių svetainių ir nevykdė per jas komunikacijos su visuomene, o 2011 m. jau visi nagrinėjami muziejai turėjo internetines svetaines. Aiškėja, kad elektroninės komunikacijos poreikis

bei svarba auga. Nors svetainės ir skiriasi tarpusavyje savo informacijos gausa ar kompiuterinio dizaino subtilybėmis, tačiau galima teigti, kad elektroninė komunikacija per internetą šiuo metu yra vykdoma visuose atminties institucijose.

12 lentelė. Svetainės turinio kokybės vertinimas

Pavadinimas	Informacijos naujumas	Archyvo egzistavimas	Antraščių ir konteksto atitiktis	Turinio datavimas	Interaktyvaus grįžtamojo ryšio buvimas (klausimai, komentarai)	Turinys užsienio kalba
Biržų krašto muziejus „Sėla“	+	+	+	-	+	+
Mažosios Lietuvos istorijos muziejus	+	+	+	-	+	+
LDK valdovų rūmai	+	+	+	-	+	+
J. Naujalio memorialinis muziejus	+	+	+	-	+	-
Lietuvos nacionalinis muziejus	+	+	+	-	+	+

Lietuvos dailės muziejus	+	+	+	-	+	+
Tauragės krašto muziejus	+	-	-	-	+	-
Trakų istorijos muziejus	+	+	+	-	+	+

Pirmame darbo skyriuje, buvo išsamiai aptarti internetinės svetainės vertinimo kriterijai. Detaliau išanalizuoti buvo nuspręsta tik internetinės svetainės turinio kokybę, nes kitai analizei (matomumas, techninis, surinkimas, paslaugos) reikalinga konkrečių specialistų nuomonė (dizainerių ir informacinių technologijų specialistų).

12 lentelėje pateikiami šeši kriterijai, kurie nusako svetainės turinio kokybę. Visų muziejų svetainės atitinka informacijos naujumo kriterijų. Juose pastoviai atnaujinama informacija, skelbiami visi su muziejaus veikla susiję nauji įvykiai – renginiai, parodos, naujos knygos ir kt. Visose svetainėse, išskyrus TKM, egzistuoja archyvas, kuriuose saugomos visi nauji pranešimai apie muziejaus veiklą. Antraščių ir konteksto atitiktis yra suderintos beveik visuose atminties institucijų svetainėse. Tik TKM turi vieną neatitikimą – paspaudus antraštę „Struktūra“ patenkama į Tauragės krašto muziejaus nuostatus, o juose vartotojas turi jau pats susirasti muziejaus struktūrą. Turinys svetainėse ne visur datuojamas. Dažniausiai data rašoma tik skiltyje naujienos, pranešant apie renginio ar kito svarbaus įvykio laiką. Kita muziejų informacija (pastato istorija, rinkinių aprašai, ekspozicijų pristatymai, informacija lankytojams ir kt.) – nedatuojama. Interaktyvaus ryšio grįžtamumas egzistuoja visose svetainėse. Galimybę tiesiogiai iš pačios svetainės susisiekti su muziejumi yra sukūrę tik MLIM ir LNVR, tačiau kitos atminties institucijos pateikia visus savo kontaktus, todėl vartotojas jais gali taip pat pasiekti muziejų ir gauti reikiamą informaciją ar išsakyti savo nuomonę. Aišku vartotojams būtų patogiau pačioje svetainėje komentuoti teikiamą muziejaus informaciją. Tam neblogai pagelbėtų bendravimo forumai, kurie skirti diskusijoms ar savo nuomonių išsakymui. Deja nė vienas iš muziejų savo svetainėse dar nėra jų įdiegęs. Turinio užsienio kalba nepateikia JNMM ir TKM. Kiti muziejai savo svetainėse suteikia galimybę informaciją skaityti anglų kalba, o NMVR net penkiomis – anglų, vokiečių, rusų, italų, prancūzų.

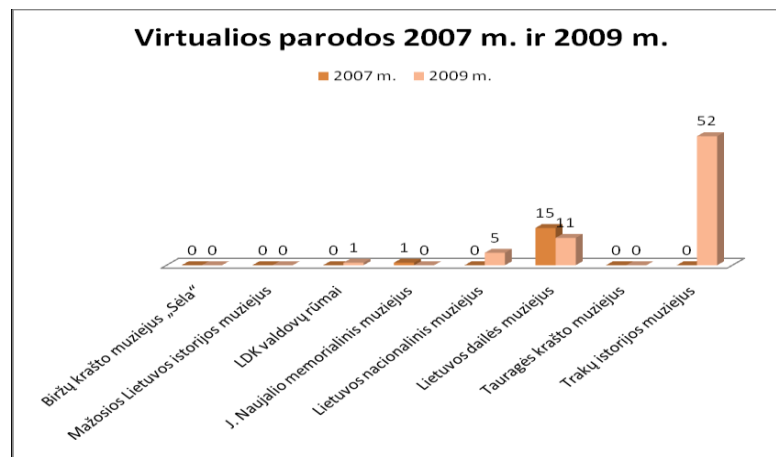
Beveik visų šių atminties institucijų interneto svetainėse galima rasti informaciją apie pilies, kuriuose jie įsikūrę. Dažniausiai yra pateikiama pastato istorinė raida ir mokslinių tyrimų rezultatai (archeologija). Tik TKM nieko neskelbia apie Tauragės pilies istoriją.

Dažniausiai muziejai savo svetainėse skelbia informaciją susijusią su jų veikla – įstatai, ataskaitos, rinkiniai, leidyba, edukacija, naujienos apie parodas, ekspozicijų aprašai, pačio muziejaus istorija, fotonuotraukų iš įvairių renginių ar muziejaus istorijos galerijos, virtualios parodos ir kt. Taip pat skelbiama visa reikiama informacija lankytojams – darbo laikas, kainos, kontaktai.

Iš pateiktų duomenų aišku, kad visi muziejai savo interneto svetainėse komunikuoja beveik vienodai. Kažkiek atsilieka tik mažesni muziejai – TKM ir JNMM.

3.2.2. Virtualios parodos

7 paveikslas. Lietuvos pilių muziejų virtualios parodos 2007, 2009 m.

* Duomenys, nurodyti Lietuvos muziejai portale: <http://www.muziejai.lt/statistika.htm> [žiūrėta 2011 m. balandžio 25 d.].

Pateiktoje diagramoje matome, kad ne visi muziejai ruošia virtualias parodas 2007 m. ir 2009 m. Biržų krašto muziejus „Sėla“, MLIM ir TKM nesurengė nė vienos parodos, o NMVR ir J. Naujalio memorialinis muziejus po vieną. LNM 2007 m. nebuvo surengęs parodos, o 2009 m. jų suruošė net 5. Didžiausias skaičiaus kitimas tarp 2007 m. ir 2009 m. matomas TIM, čia nuo 0 jis

išaugo net iki 52. Tuo tarpu LDM 2009 m. paruošė mažiau virtualių parodų nei 2007 m. nuo 15 krito iki 11. TIM tokių dideliu skaičiumi parodų nuo kitų muziejų skiriasi todėl, kad jis kiekvieną savaitę pateikia lankytojams po virtualią parodą skirtą vienam eksponatui. Joje demonstruojamas tik vienas objektas su išsamia informacija apie jį (Kalėdiniai sveikinimo atvirukai)⁹⁴. Tuo tarpu kiti muziejai – LDM ir LNM paruošia mažesnę virtualių parodų skaičių, tačiau jos žymiai didesnių apimčių. Pristatomas ne vienas eksponatas, o kokia nors tema arba paroda veikianti muziejuje, pvz: Tarptautinė paroda „Gamtos ilgesys. Europos peizažai“ arba „Karalienės Viktorijos laikų mada 1830–1900 m.“ (abi Taikomosios dailės muziejuje)⁹⁵ ir LNM „Monetų radiniai Lietuvoje“⁹⁶. Apžvelgus muziejų virtualias parodas matomas progresas, nors ir nelabai žymus.

3.2.3. Socialiniai tinklapia

13 lentelė. Lietuvos pilių muziejų komunikacija Facebook.com

Pavadinimas	Puslapis Facebook.com	Narių skaičius šiuo metu	Įkurimo metai
Biržų krašto muziejus „Sėla“	nėra	0	-
Mažosios Lietuvos istorijos muziejus	nėra	0	-
LDK valdovų rūmai	yra	305	2009
J. Naujalio memorialinis muziejus	nėra	0	-
Lietuvos nacionalinis muziejus	yra	156	2011
Lietuvos dailės muziejus	yra	537	2010
Tauragės krašto muziejus	nėra	0	-
Trakų istorijos muziejus	yra	48	2010

Pavadinimas	Grupė Facebook.com	Narių skaičius šiuo metu	Įkurimo metai
Trakų istorijos muziejus	yra	262	2009

* Duomenys gauti iš internetinio puslapio <http://www.facebook.com/>. [žiūrėta 2011 m. balandžio 25 d.].

⁹⁴ Zmejevskienė, A. Kalėdiniai sveikinimo atviruką [interaktyvus]. In *Trakų istorijos muziejus*, [žiūrėta 2011 m. balandžio 26 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.trakaimuziejus.lt/#/lan=lt/submenu=328/menu=308>> .

⁹⁵ Lietuvos dailės muziejaus virtualios parodos. Iš Lietuvos dailės muziejus [interaktyvus]. [žiūrėta 2011 m. balandžio 26 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.ldm.lt/LDM/Virtualios_parodos.htm> .

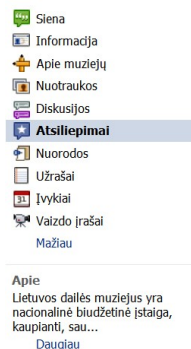
⁹⁶ Virtualios parodos [interaktyvus]. In *Lietuvos nacionalinis muziejus*. [žiūrėta 2011 m. balandžio 26 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.lnm.lt/virtualios-parodos.html>> .

Kaip minėta pirmame skyriuje facebook.com yra populiariausias socialinis tinklapis ne tik pasaulyje, bet ir Lietuvoje. Todėl jis ir buvo pasirinktas muziejų komunikacijos analizei socialiniame tinklapyje.

13 lentelėje matome, kad keturi muziejai neturi susikūrę savo profilio šiame socialiniame tinklapyje. 2007 m. nė vienas iš jų dar nesinaudojo facebook.com teikiamomis paslaugomis. Pirmasis muziejinis puslapis socialiniame tinklapyje sukurtas tik 2009 m., jo savininkas NMVR⁹⁷. 2010 m. TIM⁹⁸ ir LDM⁹⁹ taip pat pradėjo naudoti socialinį tinklą elektroninei komunikacijai, o LNM¹⁰⁰ – 2011 m. Šiuo metu grupę facebook.com turi tik TIM muziejus, kuri įkurta 2009 m. ir prie jos prisijungę 262 vartotojai. Grupės ir puslapio funkcijos socialiniame tinklapyje dubliuojasi, nes abu atlieka panašias funkcijas. Todėl muziejams nelabai verta juos abu naudoti.

Savo puslapiuose socialiniame tinkle facebook.com muziejai turi galimybę komunikuoti su visuomene tokiais aspektais: teikiama informacija apie muziejų (darbo laikas, kontaktai, adresas, trumpa informacija apie patį muziejų, internetinės svetainės adresas, bilietų kainos ir kt.), nuotraukomis, (talpinti fotonuotraukas susijusęs su muziejaus veikla) diskutuoti su vartotojais, teikti įvairius tekstus apie šią atminties instituciją (skiltis vadinasi – užrašai), puslapio lankytojams yra suteikiama galimybė parašyti atsiliepimą apie muziejų, dalintis nuorodomis, vaizdo įrašais, skelbti renginių datas. (žr. Paveikslas nr. 4).

8 paveikslas. Muziejaus komunikacijos galimybės facebook.com

⁹⁷ Valdovų rūmai [interaktyvus]. [žiūrėta 2011 m. balandžio 26 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.facebook.com/valdovurumai>> .

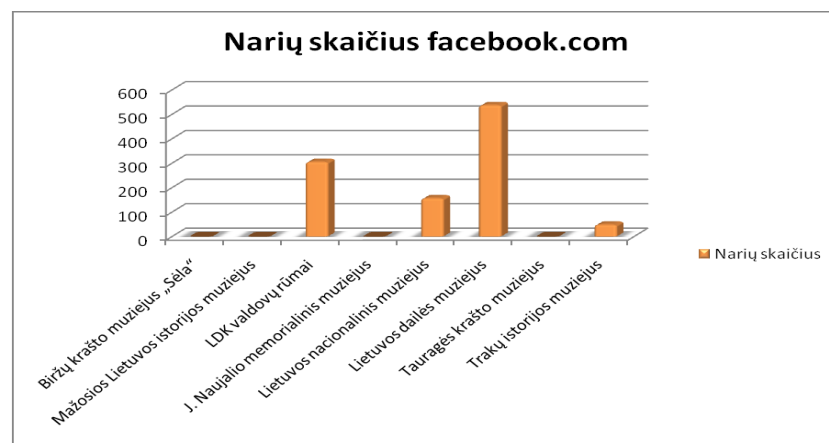
⁹⁸ Trakų istorijos muziejus [interaktyvus]. [žiūrėta 2011 m. balandžio 26 d.]. prieiga per internetą: <<http://www.facebook.com/pages/Trak%C5%B3-istorijos-muziejus-Trakai-history-museum/178312635521524>> .

⁹⁹ Lietuvos dailės muziejus [interaktyvus]. [žiūrėta 2011 m. balandžio 26 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.facebook.com/pages/Lietuvos-dail%C4%97s-muziejus/474556330272?ref=ts>> .

¹⁰⁰ Lietuvos nacionalinis muziejus [interaktyvus]. [žiūrėta 2011 m. balandžio 26 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.facebook.com/lnmuziejus>> .

Muziejai turintys savo puslapius facebook.com išnaudoja beveik visas socialinio tinklapio teikiamas komunikavimo paslaugas. Dažniausiai yra pasinaudojama informacijos sklaidimo apie būsimą renginio laiką ir vietą galimybe. Taip pat visų muziejų puslapiuose yra gausu vaizdinės medžiagos iš parodų atidarimų ar kitų svarbių įvykių. Taip vadinamoje sienoje (pagrindinis facebook.com langas bendravimui) muziejus tiesiogiai bendrauja su vartotojais – atsako į klausimus, diskutuoja, mato išreikštas lankytojų nuomones ir kt.

9 paveikslas. Muziejų puslapių facebook.com gerbėjų skaičius

* Duomenys gauti iš internetinio puslapio <http://www.facebook.com/>. [žiūrėta 2011 m. balandžio 25 d.].

Pagal muziejaus gerbėjų skaičių socialiniame tinklapyje Facebook.com pirmauja LDM, o paskutinėje vietoje yra TIM. Gana įdomus toks vartotojų kiekio pasiskirstymas, nes iš 14 lentelės matome, kad NMVR savo puslapį susikūrė 2009 m., o LDM tik po metų, tačiau vartotojų skaičius skiriasi per pus LDM naudai. Tuo tarpu TIM turi mažiausiai narių, to priežastis gali būti ta, kad savo puslapį socialiniame tinkle sukūrė tik 2011 m. Muziejinių puslapių socialiniame tinkle gerbėjų skaičius gali priklausyti ir nuo pačios atminties institucijos reklamos, jame. Kiek stipriai ir kokiais būdais jisai stengiasi pritraukti vartotojus pas save. Čia svarbią rolę turi Facebook.com

socialinio tinklapio susiejimas su pačio muziejaus internetine svetaine. Kiekvienas muziejus savo svetainėje gali pasidaryti facebook.com puslapio logotipą, kurį paspaudus, lankytojas prisijungia prie muziejaus puslapio esančio socialiniame tinkle. Šiuo metu tokius logotipus su nuoroda turi – NMVR, LDM ir LNM.

Aptarus muziejų komunikaciją socialiniame tinklapyje facebook.com aiškėja, kad jame savo puslapius turi tik aukštesniam statusui priklausantys muziejai.

3.3. Lankytojai

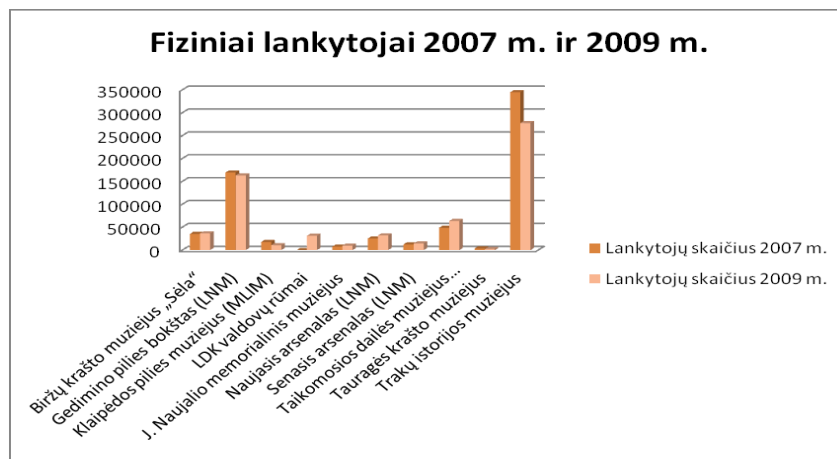
3.3.1. Fiziniai

14 lentelė. Lietuvos pilių muziejų fiziniai lankytojai (pavieniai, organizuoti, edukacinių užsiėmimų) 2007, 2009 m.

Pavadinimas	Lankytojų skaičius 2007 m.	Lankytojų skaičius 2009 m.
Biržų krašto muziejus „Sėla“	33990	36388
Gedimino pilies bokštas (LNM)	169297	163057
Klaipėdos pilies muziejus (MLIM)	17579	10600
LDK valdovų rūmai	-	31200
J. Naujalio memorialinis muziejus	7582	8292
Naujasis arsenalas (LNM)	25329	31994
Senasis arsenalas (LNM)	12265	14558
Taikomosios dailės muziejus (LDM)	48648	63665
Tauragės krašto muziejus	3490	2277
Trakų istorijos muziejus	344890	277408

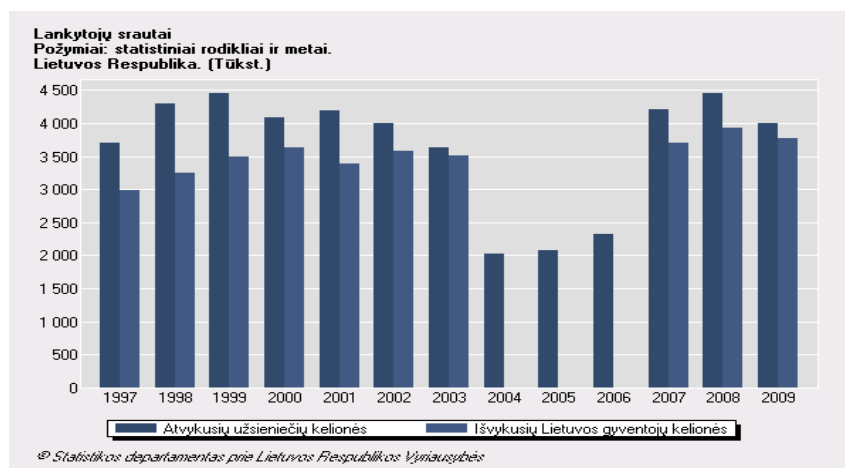
*Duomenys gauti iš internetinio puslapio <http://www.facebook.com/>. [žiūrėta 2011 m. balandžio 25 d.] ir muziejų metinių veiklos ataskaitų.

10 paveikslas. Fiziniai lankytojai 2007, 2009 m.

Lentelėje ir paveiksle pateikiami fiziniai pilių muziejų lankytojai. TIM ir „Sėlos“ nurodomi jų padalinių, kurie įkurti pilyse duomenys. Lyginant muziejų lankomumą 2007 m. ir 2009 m. aiškėja, kad lankytojų skaičius nežymiai ir labai įvairiai kito - vienuose jis krito, o kituose augo. Daugiausiai jų sumažėjo TIM, – net 67482, po 6000 lankytojų sumažėjo GPB ir KPM, TKM 1213. Daugiausiai didėjo TDM – 15000. Tam įtakos turėjo kelios reikšmingos parodos pritraukusios daugiau žiūrovų, jos buvo skirtos Lietuvos tūkstantmečiui ir Vilniui Europos kultūros sostinei. Kituose muziejuose lankytojų didėjo maždaug po kelis tūkstančius. Lietuvoje egzistuojanti ekonominė krizė apskritai lėmė turistų skaičių sumažėjimą šalyje (žr. Pav. 11). Todėl tokia pilis, kaip Trakų patyrė lankytojų skaičiaus mažėjimą, nors ji yra vienas iš labiausiai šalyje lankomų turistinių objektų.

11 paveikslas. Turistų srautai Lietuvoje

*Duomenys gauti iš Statistikos departamento internetinio puslapio <http://www.stat.gov.lt/lt/> [žiūrėta 2011 m. gegužės 3 d.]

3.3.2. Interaktyvūs

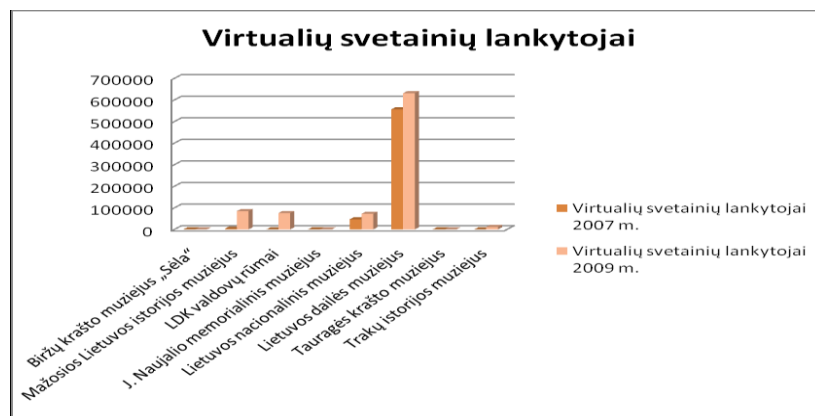
15 lentelė. Virtualių svetainių lankytojai 2007, 2009 m.

Pavadinimas	Virtualių svetainių lankytojai 2007 m.	Virtualių svetainių lankytojai 2009 m.
Biržų krašto muziejus „Sėla“	0	0
Mažosios Lietuvos istorijos muziejus	3360	84568
LDK valdovų rūmai	0	75382
J. Naujalio memorialinis muziejus	0	0
Lietuvos nacionalinis muziejus	46524	72288
Lietuvos dailės muziejus	556000	631000
Tauragės krašto muziejus	0	0
Trakų istorijos muziejus	0	11339

* Duomenys, nurodyti Lietuvos muziejai portale: http://www.muziejai.lt/Muziejai/Lt_muziejai.htm

[žiūrėta 2011 m. balandžio 3 d.].

12 paveikslas. Lietuvos pilių muziejų virtualių svetainių lankytojai 2007, 2009 m.

Iš 15 lentelės duomenų matoma, kad 2007 m. penki (NMVR muziejus dar neveikė), o 2009 m. trys muziejai neturėjo savo internetinės svetainės. 12 paveiksle matyti, kad visų muziejų virtualių vartotojų skaičius žymiai augo. 2009 m. daugiausia lankytojų turėjo LDM –631000.

15 lentelėje ir 12 paveiksle pateikiami aštuonių muziejų duomenys. Senasis ir Naujasis arsenalas bei Gedimino pilies bokštas priklauso LNM, o Taikomosios dailės muziejus yra LDM padalinys, todėl nurodomi šių muziejų virtualių lankytojų skaičiai.

Galima teigti, jog elektroninė komunikacija sparčiai auga, jos paslaugomis naudojasi vis daugiau žmonių. Taip pat aišku, kad didesni muziejai sparčiau vysto internetinę komunikaciją, nei mažesni.

3.3.3. Reitingas bendrame muziejų lankyme

Siekiant konstatuoti pilių muziejų populiarumą reikia išanalizuoti jų paklausą bendroje muziejų paklausoje, tai yra nustatyti jų reitingą. Tam pateikiama lankomiausių muziejų dešimtukų topai 2007 m. ir 2009 m.

16 lentelė. Lietuvos muziejų dešimtukas 2007 m. (fiziniai lankytojai)

Reitingo nr.	Muziejaus pavadinimas	Fizinių lankytojų sk.
1	Lietuvos jūrų muziejus	566711
2	Trakų istorijos muziejus	354871
3	Lietuvos nacionalinis muziejus	247144
4	Lietuvos dailės muziejus	178335
5	Nacionalinis M.K.Čiurlionio dailės muziejus	137266
6	VšĮ Grūto parkas	130612
7	Kauno IX forto muziejus	130147
8	Lietuvos liaudies buities muziejus	102145
9	A.Baranausko ir A.Vienuolio-Žukausko memorialinis muziejus	95200
10	Kretingos muziejus	83520

*Duomenys, nurodyti Lietuvos muziejai portale: <http://www.muziejai.lt/statistika.htm> [žiūrėta 2011 m. balandžio 25 d.].

17 lenetlė. Lietuvos muziejų dešimtukas 2007 m. (interaktyvūs lankytojai)

Reitingo nr.	Muziejaus pavadinimas	Fizinių lankytojų sk.
---------------------	------------------------------	------------------------------

1	Genocido aukų muziejus	690500*
2	Lietuvos dailės muziejus	556000
3	Žemaičių vyskupystės muziejus	201200
4	Kaišiadorių muziejus	58181
5	Lietuvos nacionalinis muziejus	46524
6	Lietuvos jūrų muziejus	45961
7	Rokiškio krašto muziejus	38706
8	VšĮ Europos parkas	28410
9	Valstybinis Vilniaus Gaono žydų muziejus	23400
10	Telšių rajono savivaldybės Žemaičių muziejus „Alka“	19830

*Duomenys, nurodyti Lietuvos muziejai portale: <http://www.muziejai.lt/statistika.htm> [žiūrėta 2011 m. balandžio 25 d.].

18 lentelė. Lietuvos muziejų dešimtukas 2009 m. (Fiziniai lankytojai)

Reitingo nr.	Muziejaus pavadinimas	Fizinių lankytojų sk.
1	Lietuvos jūrų muziejus	375809
2	Lietuvos dailės muziejus	287214
3	Trakų istorijos muziejus	285657
4	Lietuvos nacionalinis muziejus	241129
5	Nacionalinis M.K.Čiurlionio dailės muziejus	121049
6	Lietuvos liaudies buities muziejus	95453
7	A.Baranausko ir A.Vienuolio-Žukausko memorialinis muziejus	88403
8	Kauno IX forto muziejus	82728
9	Daugyvenės kultūros istorijos muziejus-draustinis	72529
10	VšĮ Grūto parkas	70668

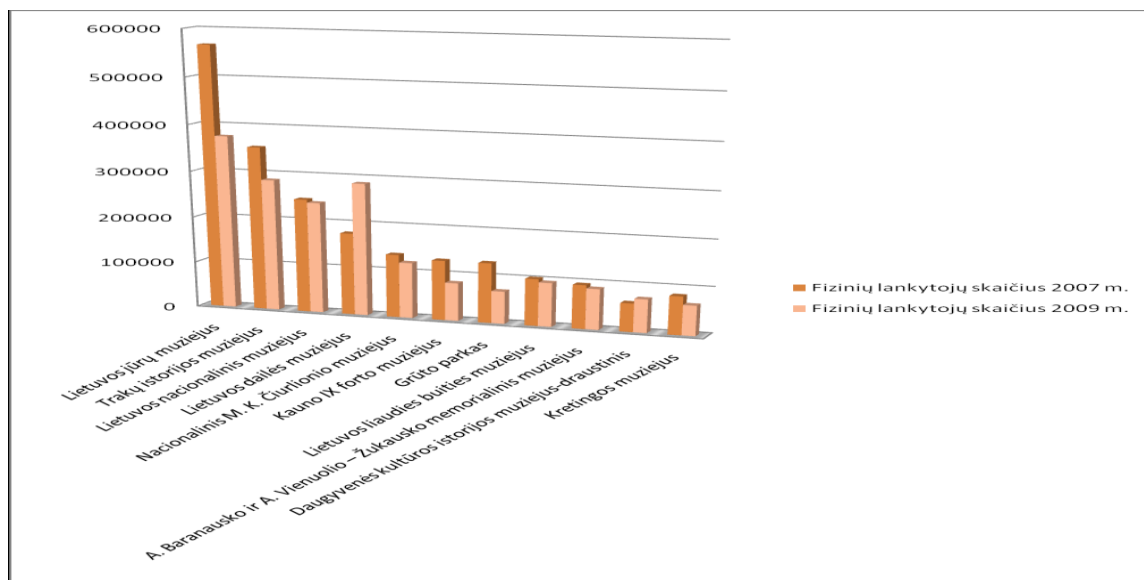
*Duomenys, nurodyti Lietuvos muziejai portale: <http://www.muziejai.lt/statistika.htm> [žiūrėta 2011 m. balandžio 25 d.].

19 lentelė. Lietuvos muziejų dešimtukas 2009 m. (Interaktyvūs lankytojai)

Reitingo nr.	Muziejaus pavadinimas	Fizinių lankytojų sk.
1	Lietuvos dailės muziejus	631000
2	Genocido aukų muziejus	366793
3	Maironio lietuvių literatūros muziejus	170455
4	Žemaičių vyskupystės muziejus	152200
5	Lietuvos jūrų muziejus	107709
6	Klaipėdos miesto savivaldybės Mažosios Lietuvos istorijos muziejus	84568
7	Nacionalinis muziejus LDK valdovų rūmai	75382
8	Lietuvos nacionalinis muziejus	72288
9	Valstybinis Vilniaus Gaono žydų muziejus	55800
10	Respublikinis Vaclovo Into akmenų muziejus	46399

*Duomenys, nurodyti Lietuvos muziejai portale: <http://www.muziejai.lt/statistika.htm> [žiūrėta 2011 m. balandžio 25 d.].

13 paveikslas. Lietuvos muziejų Top 10 2007, 2009 m.

16, 18 lentelėse ir 13 paveiksle pateikti populiariausių muziejų (pagal fizinius lankytojus) dešimtukai. Duomenys liudija, kad konkuruoja vis tie patys muziejai. Net trys iš jų yra pilių muziejai – TIM, LNM su savo padaliniais esančiais pilyse ir LDM su TDM padaliniu.

Kiti pilių muziejai bendrame reitinge (žr. priedus 2, 4) atsiduria tokiose pozicijose (20 lentelė). 20 lentelė. Pilių muziejų reitingas 2007, 2009 m. bendrame muziejų reitinge (Fiziniai lankytojai)

Pavadinimas	Fiziniai lankytojai 2007 m. reitingo nr.	Fiziniai lankytojai 2009 m. reitingo nr.
Biržų krašto muziejus „Sėla“	19	17
Mažosios Lietuvos istorijos muziejus	20	25
LDK valdovų rūmai	0	23
J. Naujalio memorialinis muziejus	51	41
Tauragės krašto muziejus	69	85
Lietuvos nacionalinis muziejus	3	4
Lietuvos dailės muziejus	4	2
Trakų istorijos muziejus	2	3

17, 19 lentelėse pateikiami interaktyvių Lietuvos muziejų lankytojų dešimtukai. 2007 m. tik trys pilių muziejai – LNM, LDM, MLIM turėjo savo internetines svetaines (15 lentelė). O iš viso tais metais 26 šalies muziejai (žr. priedą 3). 17 lentelėje du pilių muziejai patenka į lankomiausiųjų dešimtuką – LDM, LNM. MLIM bendrame reitinge 2007 m. užima 20 vietą. 2009 m. jau penki pilių muziejai turėjo internetines svetaines (15 lentelė). 19 lentelės duomenys rodo, kad 4 pilių muziejai patenka į lankomiausių dešimtuką – LDM, MLIM, NMVR, LNM. TIM bendrame muziejų reitinge pagal interaktyvius lankytojus (žr. priedą 5) atsiduria žemesnėje vietoje (21 lentelė).

21 lentelė. Lietuvos pilių muziejų reitingas 2007, 2009 m. bendrame muziejų reitinge (interaktyvūs lankytojai)

Pavadinimas	Interaktyvūs lankytojai 2007 m. reitingo nr.	Interaktyvūs lankytojai 2009 m. reitingo nr.
Biržų krašto muziejus „Sėla“	0	0
Mažosios Lietuvos istorijos muziejus	20	6
LDK valdovų rūmai	0	7
J. Naujalio memorialinis muziejus	0	0
Lietuvos nacionalinis muziejus	5	8
Lietuvos dailės muziejus	2	1
Tauragės krašto muziejus	0	0
Trakų istorijos muziejus	0	26

IŠVADOS

- Nuo XX a. vid. pradėti kurti Lietuvos pilių muziejai. Ši procesą galima skirstyti į du etapus – sovietinį ir nepriklausomos Lietuvos. Sovietiniu laikotarpiu muziejų kūrimąsi pilyse įtakojo valdžios ideologinės nuostatos, LDK laikų pilys – tai simbolis kovų prieš kryžiuočius. Nepriklausomos Lietuvos istorinė savimonė asocijavosi pilių muziejus su istorine šlove, kovomis dėl krašto, tautos, valstybės nepriklausomybės, kultūros pasiekimais. Pilys yra strategiškai geroje vietoje, kurias mielai lanko šalies gyventojai ir užsienio svečiai. Šiuo metu yra 8 Lietuvos pilių muziejai.
- Daugiausia pilies muziejai turi savivaldybės muziejaus statusą.
- Pilies muziejaus dominuojantis tipas – istorijos muziejus.
- Pilių muziejų komunikacija plečiasi, ypač auga elektroninės komunikacijos paklausa.

- Pilių muziejai, turintys respublikinio ir nacionalinių muziejų statusą, yra vieni iš lankomiausių Lietuvos muziejų.

Hipotezė buvo pagrįsta. Pilių muziejai komunikuoja tomis pačiomis muziejinės komunikacijos priemonėmis (fizinėmis ir elektroninėmis), kaip ir kiti muziejai. Tačiau pilių muziejų, turinčių respublikinio ir nacionalinių muziejų statusus, komunikacijos paklausa, palyginus su kitais Lietuvos muziejais, užima lankomiausių Lietuvos muziejų reitinge aukštas vietas.

ŠALTINIAI IR LITERATŪRA

1. BARANAUSKAS, Tomas. Kauno pilies nelaimė – „jos vienintelis ekspertas“. In *Delfi naujienų portalas* [interaktyvus]. 2009 m. gruodžio 1 d. [žiūrėta 2010 m. birželio 14 d.]. Prieiga per internetą: < <http://www.delfi.lt/news/ringas/lit/article.php?id=26314647> >.
2. BARANAUSKAS, Tomas. Lietuvos pilys [interaktyvus]. In *Viduramžių Lietuva*, 2009 [žiūrėta 2010 m. birželio 13 d.]. prieiga per internetą: < <http://viduramziu.istorija.net/pilys/index.htm> >.
3. Biržų krašto muziejus „Sėla“ / Sud. J. Kriščiūnaitė, S. Kubiliūtė. Panevėžys: Amalkeros leidykla, 2008. ISBN 978-9955-659-31-0.
4. Biržų pilis [interaktyvus]. In *Vikipedija laisvoji enciklopedija*, [žiūrėta 2010 m. birželio 13 d.]. Prieiga per internetą: <http://lt.wikipedia.org/wiki/Bir%C5%BE%C5%B3_pilis >.

5. BUTCHER-YOUNGHANS, Sherry. *Historic house museums: a practical handbook for their care, preservation, & management*. New York: Oxford university press, 1993. ISBN 0-19-510660-1 (pbk.).
6. DEAN, David. *Museum exhibition. Teory and practice*. London: Routledge, 1996. ISBN 0-415-08017-7.
7. DESVALLÉES, André; MAIRESSE, François et al., *Key cepts of museology*. Paris: Armand Colin, 2010. ISBN 978-2-200-25398-1.
8. EDSON, Gary; DEAN, David. *The handbook for museum*. London & New York: Routledge, 1996. ISBN 0-45-09953-6 (pbk).
9. Edukacija [interaktyvus]. In *Lietuvos nacionalinis muziejus*, [žiūrėta 2011 m. gegužės 3 d.]. Prieiga per internetą: <<http://lnm.lt/edukacija.html> >.
10. Gedimino pilies bokšto istorija [interaktyvus]. In *Lietuvos nacionalinis muziejus*, [žiūrėta 2010 m. birželio 13 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.lnm.lt/index.php?Itemid=5&id=45&option=com_content&task=view >.
11. GENYS, Laimutis. Dėl Kauno pilies atstatymo užvirė karas. In: *Lietuvos rytas* [interaktyvus], 2009 m. gegužės 23 [žiūrėta 2010 m. birželio 15 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.lrytas.lt/-12430718641242359418-d%C4%97l-kauno-pilies-atstatymo-u%C5%BEvir%C4%97-karas.htm> >.
12. GENYS, Jonas. Kuriasi Klaipėdos pilies muziejus. In: *Lietuvos muziejai*, Nr. 1, 2004 [žiūrėta 2010 m. birželio 15 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.museums.lt/zurnalas/2004%271/Klaipedos_pilies_muziejus.htm >.
13. GENYS, Jonas. Redakcijos skiltis. In: *Lietuvos muziejai*, Nr. 1, 2004 [žiūrėta 2010 m. birželio 15 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.museums.lt/zurnalas/2004%271/redakcijos_skiltis_2004_1.htm>.
14. GLEMŽA, Jonas Rimantas. *Nekilnojamojo kultūros paveldo apsauga ir tvarkymas*. Vilnius: Vilniaus dailės akademija, 2002. ISBN 9986-571-84-7.
15. *Internetas* [interaktyvus]. Vikipedija laisvoji enciklopedija. Atnaujinta 2011 m. kovo 18 d. [žiūrėta 2011 m. kovo 22 d.]. Prieiga per internetą: <<http://lt.wikipedia.org/wiki/Internetas>>.
16. JANKEVIČIŪTĖ, Laura. Lietuvos muziejų leidybinė veikla: ypatumai ir tendencijos. In *Knygotyra* [interaktyvus]. 2009, [nr.] 53 [žiūrėta 2011 m. sausio 12 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.leidykla.vu.lt/fileadmin/Knygotyra/53/123-146.pdf> >.

17. KERŠYTĖ, Nastazija. *Lietuvos muziejai pokyčiai ir testinumas*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla, 2007. ISBN 978-9955-33-161-2.
18. KITKAUSKAS, Napoleonas. *Vilniaus pilys statyba ir architektūra*. Vilnius: Mokslas, 1989. ISBN 5-420-00172-1.
19. KUNCEVIČIUS, Albinas. *Lietuvos pilys ir jų panaudojimo kultūriniam turizmui galimybės*. In: *Lietuvos muziejai*, Nr. 1, 2004 [žiūrėta 2010 m. birželio 15 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.museums.lt/Zurnalas/2004%271/Lietuvos_pilys.htm> .
20. LAURAITIENĖ, Dovilė. Darbo su vaikais muziejuje metodai. In *Muziejų edukacinės programos: naujos idėjos* [interaktyvus]. Vilnius: Lietuvos muziejų asociacija. Švietimo sekcija, 2009 [žiūrėta 2011 m. balandžio 1 d.], ekr. 42-43. Prieiga per internetą: <http://www.museums.lt/Sekcijos/Paveikslai/ideju_muge_knyga_mm.pdf> .
21. Lietuvos architektūros istorija. Nuo seniausių laikų iki XVII a. vidurio t. I / Red. J. Miknevičius. T. 1. Vilnius: Mokslas, 1987.
22. Lietuvos dailės muziejus [interaktyvus]. [žiūrėta 2011 m. balandžio 26 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.facebook.com/pages/Lietuvos-dail%C4%97s_muziejus/474556330272?ref=ts> .
23. Lietuvos dailės muziejaus virtualios parodos [interaktyvus]. In *Lietuvos dailės muziejus*, [žiūrėta 2011 m. balandžio 26 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.ldm.lt/LDM/Virtualios_parodos.htm> .
24. Lietuvos nacionalinis muziejus [interaktyvus]. [žiūrėta 2011 m. balandžio 26 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.facebook.com/lnmuziejus>> .
25. Lietuvos Respublikos muziejų įstatymas, LR Vyriausybės nutarimas. // Valstybės žinios, 1995, Nr. 53-1292.
26. MIKAILIENĖ, Rita. Viešieji ryšiai ir muziejaus įvaizdžio formavimas. In *XXI amžiaus muziejininkų kompetencijos ir gebėjimų ugdymas*. Vilnius, 2008. ISBN 978-9955-907-00-8.
27. Multimedia [interaktyvus]. In *Terra media*, [žiūrėta 2011 m. kovo 26 d.]. Prieiga per internetą: <<http://muziejai.terramedia.lt/Multimedija>> .
28. Muziejininkas [interaktyvus]. In *Lietuvos profesijų klasifikatorius*, [žiūrėta 2011 m. balandžio 1 d.]. Prieiga per internetą: <http://82.135.219.213/mod/klasifikatorius/profesijos_inc.php?kodas=243104> .

29. Naujojo arsenalo istorija [interaktyvus]. In *Lietuvos nacionalinis muziejus*, [žiūrėta 2011 m. balandžio 11 d.]. Prieiga per internetą: < <http://www.lnm.lt/ekspoziciniai-padaliniai/naujasis-arsenas/istorija.html> >.
30. Norviliškių pilis [interaktyvus]. In *Klimkynės parkai* [žiūrėta 2010 m. birželio 15 d.]. Prieiga per internetą; <<http://www.klimkyne.lt/lt/1>>.
31. Nutarimas dėl Lietuvos Didžiosios kunigaikštystės valdovų rūmų atkūrimo ir paskirties koncepcijos [interaktyvus]. In *Lietuvos Respublikos Seimas*, [žiūrėta 2010 m. birželis 15 d.]. Prieiga per internetą: <http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=152369> .
32. PINNA, Giovanni. Introduction to historic house museums // Museum International: historic house museums. Vol LIII, n°2, april 2001. ISSN 1350-0775.
33. RUŽEVIČIUS, Juozas; GUSEVA, Natalija. Interneto kokybės vertinimo ypatumai. In *Ekonomika* [interaktyvus]. 2006, [nr.] 75 [žiūrėta 2011 m. kovo 22 d.], ekr. 2. Prieiga per internetą:
http://www.leidykla.vu.lt/fileadmin/Ekonomika/75/Juozas_Ruzevicius__Natalija_Guseva.pdf
>.
34. SEMAŠKAITĖ, Ingrida. *Lietuvos pilys ir dvarai*. Vilnius: Algimantas, 2006. ISBN 9986-509-82-3.
35. Senojo arsenalo istorija [interaktyvus]. In *Lietuvos nacionalinis muziejus*, [žiūrėta 2011 m. balandžio 11 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.lnm.lt/ekspoziciniai-padaliniai/senasis-arsenas/istorija.html>
36. Socialiniais tinklapiais Lietuvoje naudojasi apie 60 proc. gyventojų, populiariausias – „Facebook“ [interaktyvus]. In *Naujienu portalas Alfa*, [žiūrėta 2011 balandžio 27 d.]. Prieiga per internetą:<http://www.alfa.lt/straipsnis/10409360/?Socialiniais.tinklapiais.Lietuvoje.naudojasi.apie.60.proc.gyventoju.populiariausias..Facebook=2010-09-17_12-02> .
37. SONGAILAITĖ, Roma. *Biržų pilies istorija „Sėlos“ muziejaus ekspozicijoje*. In: Lietuvos muziejai, Nr. 1, 2004 [žiūrėta 2010 m. birželio 15 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.museums.lt/zurnalas/2004%271/Birzu_pilies_istorija.htm> .
38. STALNIONIENĖ, Nijolė. Baltadvario (Mūrinių Videniškių) Bastioninė pilis [interaktyvus]. In *Molėtų rajono savivaldybė*, [žiūrėta 2010 m. birželio 15 d.]. Prieiga per internetą: < <http://moletai.lt/index.php?553567860>>.

39. STRÁNSKÝ, Zbyněk Z. *Museologie. Introduction aux etudes*. Brno: Universiteté Masaryk a Brno, 1995. ISBN 80-210-0705-2.
40. ŠUMINAS, Andrius. Politinė komunikacija socialinių tinklų svetainėse. In *Informacijos mokslai* [interaktyvus]. 2009, [nr.] 51 [žiūrėta 2011 m. kovo 24 d.], ekr. 2-3. Prieiga per internetą: <http://www.leidykla.vu.lt/fileadmin/Informacijos_mokslai/51/24-36.pdf>.
41. Tauragės krašto muziejaus „Santaka“ istorija ir dabartis [interaktyvus]. [žiūrėta 2010 m. birželis 15 d.]. Prieiga per internetą: <<http://old.taurage.lt/downloads/tic-santaka-ir-fotogalerija.pdf>> .
42. The Top 10 Most Popular Social Networks (2010) [interaktyvus]. In *Web Trends*, [žiūrėta 2011 m. kovo 26 d.]. Prieiga per internetą: <<http://webtrends.about.com/b/2010/03/15/the-top-10-most-popular-social-networks.htm>>.
43. *Tinklapis* [interaktyvus]. Wikipedia laisvoji enciklopedija. Atnaujinta 2011 m. kovo 18 d., [žiūrėta 2011 m. kovo 22 d.]. Prieiga per internetą: <<http://lt.wikipedia.org/wiki/Tinklapis>>.
44. Trakų istorijos muziejus [interaktyvus]. [žiūrėta 2011 m. balandžio 26 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.facebook.com/pages/Trak%C5%B3-istorijos-muziejus-Trakai-history-museum/178312635521524>>.
45. Trakų istorijos muziejui 60 / Sud. I. Senulienė, V. Poviliūnas. Vilnius: Mardosų spaustuvė, 2008. ISBN 978-9955-9767-6-9.
46. Valdovų rūmai [interaktyvus]. [žiūrėta 2011 m. balandžio 26 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.facebook.com/valdovurumai>> .
47. Valdovų rūmų atkūrimas [interaktyvus]. In *Valdovų rūmų paramos fondas* [žiūrėta 2010 m. birželis 15 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.lvr.lt/site.php?contentID=15>> .
48. Valstybės planuojamų turizmo projektų, siūlomų finansuoti pagal 2007-2010 m. sanglaudos skatinimo veiksmų programos 1 prioriteto „Vietinė ir urbanistinė plėtra, kultūros paveldo ir išsaugojimas bei pritaikymas turizmo plėtrai VP3-1.3-ŪM-02-V priemonė „Viešųjų nekilnojamųjų kultūros paveldo objektų kompleksiškas pritaikymas turizmo reikmėms“ sąrašas Nr. 01 [interaktyvus]. Lietuvos respublikos ūkio ministerija, 2010 [žiūrėta 2010 m. birželio 14 d.]. Prieiga per internetą: <<http://tar.tic.lt/Default.aspx?id=2&item=results&aktoid=11A1302C-CA13-41EF-A017-A5DEE141612D>>.

49. Virtualios parodos [interaktyvus]. In *Lietuvos nacionalinis muziejus*, [žiūrėta 2011 m. balandžio 26 d.]. Prieiga per internetą: < <http://www.lnm.lt/virtualios-parodos.html> > .
50. *Visuotinė lietuvių enciklopedija*. V dis – fatva. Vilnius: Mokslo ir enciklopedijų leidybos institutas, 2004. ISBN 5-420-01532-3 (bendras 5-420-01486-6).
51. Zmejevskienė, A. Kalėdiniai sveikinimo atvirukai [interaktyvus]. In *Trakų istorijos muziejus*, [žiūrėta 2011 m. balandžio 26 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.trakaimuziejus.lt/#/lan=lt/submenu=328/menu=308>> .
52. WAIDACHER, Friedrich. *Bendrosios muzeologijos metmenys*. Vilnius: Lietuvos nacionalinis muziejus, 2007. ISBN 9789955415695.
53. WOOLARD, Vicky. Caring for the visitor // *Running a museum: a practical handbook* / Ed. Patric J. Boylan. Paris: ICOM, 2004. ISBN 92-9012-157-2.
54. 1977 m. Istorijos ir kultūros paminklų apsaugos ir naudojimo įstatymas. [interaktyvus]. In *Lietuvos Respublikos Seimas* [žiūrėta 2010 m. birželio 15 d.]. Prieiga per internet: < http://www3.lrs.lt/pls/inter/w5_show?p_r=883&p_d=8577&p_k=1 > .
55. 2011 Social Networking Websites Review Comparisons [interaktyvus]. In *Top Ten Reviews*, [žiūrėta 2011 m. kovo 26 d.]. Prieiga per internetą: < <http://social-networking-websites-review.toptenreviews.com/> > .
56. Словарь актуальных музейных терминов. In Музей [interaktyvus]. 2009, [nr.] 5 [žiūrėta 2011 m. kovas 22 d.], ekr. 7. Prieiga per internetą: <http://panor.ru/upload/iblock/838/slovar_muzej.pdf > .
57. НОЛЬ, Лев Яковлевич. *Информационные технологии в деятельности музея*. Москва, 2007.
58. 2008–2009 mokslo metų edukacinės programos moksleiviams Taikomosios dailės muziejaus ekspozicijose ir parodose. In *Lietuvos dailės muziejus* [interaktyvus]. [žiūrėta 2011 m. gegužės 3 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.ldm.lt/TDM/TDM_ed_2008_2009.htm> .

SUMMARY

The communication of the castle museums of Lithuania

The conservation of cultural heritage was important at all times. The heritage is divided into immovable (architecture) and movable heritage (paintings, coins, archaeological findings, etc.). Different institutions (museums, archives, libraries) were being established in order to preserve it and propagate it. The largest and most valuable treasures of movable heritage are kept in museums. All museums have their peculiarities and attract visitors in their own way. Some of them are distinguished for their premises: historical buildings. It is in these museums that the immovable and movable heritage merges into one. In this thesis only one type of historical buildings has been chosen – a castle. Castles have a significant place in Lithuanian history at all times being a symbol of the grandeur of the state and also a symbol of struggle and resistance. Few buildings of this type have only remained in Lithuania until now, and museums are accommodated in almost half of them.

So it gives us an opportunity to witness the interaction of two objects of different type of heritage: a castle itself and a museum with all its treasures.

There have not been many scientific studies on museums in Lithuania so far and there are no studies on the museums of castles at all. Therefore, it may be reasonable to give more attention to the castle museums in Lithuania. Having analysed the communication between these types of memorial institutions we will be able to supplement the knowledge about them that we have from scarce studies on this subject. At the same time we can contribute to the research on the demand of Lithuanian museums by ascertaining and emphasizing the commonalities of the structure, areas and means of communication in castle museums and other types of Lithuanian museums, and by rating them according to numbers of visitors and the demand. The research includes 8 castle museums of Lithuania.

The aim of the thesis is to evaluate the nature of the communication of Lithuanian castle museums and the indicators of the areas of communication in 2007 and 2009, to ascertain the level of demand of communication in castle museums and to determine their position in the rating according to the demand of communication of Lithuanian museums. In order to fulfil the aim the following tasks have been set: 1. To analyse the concept, structure and means of the communication of museums. 2. To clarify the classification and typology of Lithuanian castle museums. 3. To analyse the indicators of the areas of communication in castle museums (exhibitions, education, events, publications, visiting) from 2007 and 2009. 4. To determine the rating of castle museums in general museum attendance. In order to implement the tasks, a method of historical comparative analysis and empirical data analysis has been chosen.

The master thesis consists of an introduction, three chapters, the conclusions, the list of literature and sources and a summary in english.

The three sections of the first chapter analyse the concept, structure and means of museum communication and reveal the segments of physical and electronic communication. The three sections of the second chapter analyse the conception of accommodating Lithuanian museums in castles and, in addition, the classification and typology of castle museums.

The three sections of the third chapter describe the performed analysis of the nature of the main areas of physical and electronic communication in Lithuanian castle museums in 2007 and 2009 (2011 electronic communication some aspects), also determining the rating of attendance of castle museums in general museum attendance in the above mentioned years.

Having fulfilled the set tasks the following conclusions have been drawn: 1. In Lithuania, the castle museums have been established since the middle of the 20th century. This process can be split into two stages: the Soviet period and the independent Lithuania period. During Soviet times, the establishment of museums in castles was influenced by ideological attitude of the government: the castles built in the times of the Grand Duchy of Lithuania symbolised the fight against the Crusaders. The self-consciousness of independent Lithuania associated the castle museums with historical glory, the fight for the freedom and independence of the land, nation and the state and with cultural achievements. The castles are usually set in good, strategic places that are eagerly visited both by the inhabitants of Lithuania and by guests from abroad. 2. Most of the castle museums have the municipality museum status. 3. The dominant type of a castle museum is a historical museum. 4. The communication in the castle museums is developing; the demand of electronic communication is particularly growing. 5. The castle museums with republican and national status are among the most visited museums in Lithuania.

1 priedas.

Lietuvos pilys

<i>Pilis</i>	<i>Pastatymo data</i>	<i>Vieta</i>	<i>Tipas</i>	<i>Būklė</i>	<i>Pritaikymas</i>
Baltadvario pilis	XVI a. vid.	Molėtų raj.	Bastioninė	Griuvėsiai	Nepritaikyta
Biržų pilis	XVI a. pab.	Biržai	Bastioninė	Atstatyta, konservuota	Muziejus, biblioteka (1989 m.)
Gedimino pilies bokštas (Aukštutinė pilis)	XV a. pr.	Vilnius	Aptvarinė	Atstatytas bokštas. Restauruota ir konservuota.	Muziejus (1960 m.)
Kauno pilis	XIV a.	Kaunas	Bastioninė	Konservuota ir restauruota. Vėl restauruojama.	Turizmo informacijos centras, organizuojamos parodos.

Klaipėdos pilis	XV a. pr.	Klaipėda	Bastioninė	Griuvėsiai, rekonstruota.	Muziejus (2002 m.)
Lietuvos valdovų rūmai	XIV a.	Vilnius	Rezidencinė	Statomi	Muziejus (2009 m.)
Medininkų pilis	XIV a.	Vilniaus raj.	Aptvarinė	Griuvėsiai. Rekonstruojama ir konservuojama.	Bus pritaikyta turizmo reikmėms.
Naujasis arsenalas (LNM)	XVI a.	Vilnius	Aptvarinė	Rekonstruotas	1968 m. LNM
Senasis arsenalas (LNM)	XV a.	Vilnius	Aptvarinė	Atkurtas, restauruotas	1987 m. LNM
Norviliškių pilis	XVII a.	Šalčininkų raj.	Rezidencinė	Rekonstruota.	Privati nuosavybė pritaikyta turizmui
Panemunės pilis	XVII a. pr.	Jurbarko raj.	Rezidencinė	Iš dalies konservuota ir restauruota. Rekonstruojama	Priklauso VDA. Rengiamos studentų darbų parodos. Bus pritaikyta kultūriniam turizmui.
Raudondvario pilis	XVII a. vid.	Kauno raj.	Rezidencinė	Iš dalies atstatyta. Restauruojama.	J. Naujaliao memorialinis muziejus (2002 m.)
Raudonės pilis	XVI a.	Jurbarko raj.	Rezidencinė	Atstatyta	Veikia mokykla
Tauragės pilis	XIX a. vid.	Tauragė	Visuomeninė	Rekonstruojama	Moksleivių kūrybos centras. Vaikų biblioteka. Krašto muziejus (1990m). Fotografijos galerija
Trakų pusiasalio pilis	XIV a.	Trakai	Netaisyklingo plano	Griuvėsiai. Dalis restauruota ir	Trakų istorijos muziejaus saugyklos.

				konservuota.	
Trakų salos pilis	XIV a. pab.-XV a. pr.	Trakai	Rezidencinė	Atstatyta	Muziejus (1962 m.)
Zemutinės pilies arsenalas (senasis)	XVI a.	Vilnius	Aptvarinė	Restauruotas, atstatytas	Taikomosios dailės muziejus (1986 m.)

2 priedas.

Pilių muziejų lankymo reitingas Lietuvos muziejų lankymo panoramoje 2007 m. (Fiziniai lankytojai)

Reitingo nr.	Muziejaus pavadinimas	Fizinių lankytojų sk.
1	Lietuvos jūrų muziejus	566711
2	Trakų istorijos muziejus	354871
	Trakų pilis (TIM)	344890
3	Lietuvos nacionalinis muziejus	247144
4	Lietuvos dailės muziejus	178335
	Gedimino pilies bokštas (LNM)	169297
5	Nacionalinis M.K.Čiurlionio dailės muziejus	137266
6	VšĮ Grūto parkas	130612
7	Kauno IX forto muziejus	130147
8	Lietuvos liaudies buities muziejus	102145
9	A.Baranausko ir A.Vienuolio-Žukausko memorialinis muziejus	95200
10	Kretingos muziejus	83520

11	Šiaulių „Aušros“ muziejus	69771
12	Vytauto Didžiojo karo muziejus	69750
13	Daugyvenės kultūros istorijos muziejus- draustinis	62000
14	Rašytojo Thomo Manno memorialinis muziejus	50040
	Senasis arsenalas (TDM – LDM)	48648
15	VšĮ Europos parkas	38680
16	Pasvalio krašto muziejus	38680
17	Kauno Tado Ivanausko zoologijos muziejus	36855
18	Maironio lietuvių literatūros muziejus	36291
19	Biržų krašto muziejus „Sėla“	35319
20	Mažeikių muziejus	35200
	Biržų pilis (BKM „Sėla“)	33990
21	Rokiškio krašto muziejus	31507
22	Genocido aukų muziejus	31184
23	Neringos istorijos muziejus	26302
	Naujasis arsenalas (LNM)	25329
24	Klaipėdos miesto savivaldybės Mažosios Lietuvos istorijos muziejus	24509
25	Kėdainių krašto muziejus	24283
26	Valstybinis Vilniaus Gaono žydų muziejus	20543
27	Alytaus kraštotyros muziejus	18954
28	Molėtų krašto muziejus	18950
29	Panevėžio kraštotyros muziejus	18192
	Klaipėdos pilis (MLIM)	17579
30	Utenos kraštotyros muziejus	14396
31	Telšių rajono savivaldybės Žemaičių muziejus „Alka“	14142
32	Jonavos krašto muziejus	13582
33	Kupiškio etnografijos muziejus	13573
34	Žemaičių dailės muziejus	13219
35	Raseinių krašto istorijos muziejus	12720
	Senasis arsenalas (LNM)	12265
36	Jurbarko krašto muziejus	12238
37	Respublikinis Vaclovo Into akmenų muziejus	11601
38	Kelmės krašto muziejus	11000
39	Marijampolės kraštotyros muziejus	10961
40	Birštono muziejus	10950
41	Lietuvos teatro, muzikos ir kino muziejus	10506
42	Lietuvos aviacijos muziejus	10494
43	Lietuvos etnokosmologijos muziejus	9957
44	VšĮ Lietuvos energetikos muziejus	9798
45	Jono Basanavičiaus sodyba-muziejus	9784
46	Ryšių istorijos muziejus	9297

47	Šilutės muziejus	8936
48	Kauno apskrities pedagoginis muziejus	8554
49	VšĮ A.Mončio namai-muziejus	8389
50	Ukmergės kraštotyros muziejus	8284
51	J.Naujalio memorialinis muziejus	7582
52	Žemaičių vyskupystės muziejus	7100
53	Zarasų krašto muziejus	6955
54	KMU Lietuvos medicinos ir farmacijos istorijos muziejus	6921
55	Marijos ir Jurgio Šlapelių namas-muziejus	6265
56	Prienu krašto muziejus	6184
57	Vilkaviškio krašto muziejus	6164
58	Geležinkelių muziejus	5822
59	Rietavo Oginskių kultūros istorijos muziejus	5314
60	Literatūrinis A.Puškinos muziejus	5202
61	Lietuvos radijo ir televizijos muziejus*	5142
62	Vydūno muziejus	4906
63	Lietuvos sporto muziejus	4745
64	Valst.Kernavės archeolog. Ir ist. Muziejus	4607
65	Druskininkų miesto muziejus	4342
66	Kelių muziejus	4200
67	A. ir J.Jušų etninės kultūros muziejus	4174
68	Lazdijų krašto muziejus	3826
69	Tauragės muziejus „Santaka“	3490
70	Pagėgių savivaldybės M.Jankaus muziejus	3476
71	M.ir K.Petrauskų lietuvių muzikos muziejus	3472
72	Gargždų krašto muziejus	3310
73	Prof.A.Hrebnickio mem.muziejus	3266
74	Lietuvos prezidento K.Griniaus memorialinis muziejus	3186
75	Joniškio istorijos ir kultūros muziejus	2596
76	Akmenės krašto muziejus	2548
77	Povilo Stulgos lietuvių tautinės muzikos instrumentų muziejus	2500
78	Simono Daukanto memorialinis muziejus	2455
79	Vysk.M.Valančiaus gimtinės muziejus	2415
80	Nalšios muziejus	2267
81	VšĮ J.Monkutės-Marks muziejus	2175
82	I.Simonaitytės mem.muziejus	2132
83	Kauno miesto muziejus	2116
84	V.Mykolaičio-Putino memorialinis butas-muziejus	2014
85	Skuodo muziejus	1987
86	Kaišiadorių muziejus	1979
87	V.Krėvės-Mickevičiaus memorialinis muziejus	1867

88	VšĮ Senovinės technikos muziejus	1800
89	Elektrėnų lit. ir meno muziejus	1800
90	Zanavykų krašto muziejus	1797
91	Lietuvos banko muziejus	1570
92	Venclovų namai-muziejus	1402
93	Varėnos rajono savivaldybės Vinco Krėvės – Mickevičiaus memorialinis muziejus	1339
94	VU Medicinos fakulteto Medicinos istorijos muziejus	1300
95	Šilalės Vlado Statkevičiaus muziejus	1280
96	Kuršių nerijos nacionalinio parko Gamtos muziejus	1179
97	Generolo Jono Žemaičio karo akademijos muziejus	1101
98	Lietuvos geologijos muziejus	1096
99	Lietuvos savanorių muziejus	1019
100	Vilniaus dailės akademijos muziejus	909
101	B.Grincevičiūtės memorialinis butas-muziejus „Beatričės namai“	905
102	Lietuvos žemės ūkio universiteto muziejus	852
103	Šiaulių universiteto istorijos muziejus	720
104	Lazdynų Pelėdos memorialinis muziejus	683
105	Muitinės muziejus	620
106	Varėnos rajono savivaldybės Merkinės kraštotyros ir genocido muziejus	612
107	VšĮ Kauno arkivyskupijos muziejus	587
108	Pasieniečių muziejus	520
109	Pirmojo pėstininkų LDK Gedimino pulko ir LDK Gedimino štabo bataliono muziejus	450
110	Šiaulių rajono literatūros muziejus	378

*Duomenys, nurodyti Lietuvos muziejai portale: <http://www.muziejai.lt/statistika.htm> [žiūrėta 2011 m. balandžio 25 d.].

3 priedas.

Pilių muziejų lankymo reitingas Lietuvos muziejų lankymo panoramoje 2007 m. (Interaktyvūs lankytojai)

Reitingo nr.	Muziejaus pavadinimas	Fizinių lankytojų sk.
1	Genocido aukų muziejus	690500*
2	Lietuvos dailės muziejus	556000
3	Žemaičių vyskupystės muziejus	201200
4	Kaišiadorių muziejus	58181
5	Lietuvos nacionalinis muziejus	46524
6	Lietuvos jūrų muziejus	45961
7	Rokiškio krašto muziejus	38706
8	VšĮ Europos parkas	28410
9	Valstybinis Vilniaus Gaono žydų muziejus	23400
10	Telšių rajono savivaldybės Žemaičių muziejus "Alka"	19830
11	VšĮ Grūto parkas	11964
12	Alytaus kraštotyros muziejus	11300
13	B.Grincevičiūtės mamorialinis butas-muziejus "Beatričės namai"	11000

14	Venclovų namai-muziejus	10256
15	Literatūrinis A.Puškino muziejus	10256
16	Valst.Kernavės archeolog. ir ist. muziejus	9612
17	Maironio lietuvių literatūros muziejus	8793
18	Kretingos muziejus	4500
19	VšĮ A.Mončio namai-muziejus	3490
20	Klaipėdos miesto savivaldybės Mažosios Lietuvos istorijos muziejus	3360
21	Molėtų krašto muziejus	1441
22	Lietuvos etnokosmologijos muziejus	705
23	Pasieniečių muziejus	300
24	Lietuvos aviacijos muziejus	220
25	Nalšios muziejus	170
26	Lietuvos geologijos muziejus	170
27	Žemaičių dailės muziejus	0
28	Zarasų krašto muziejus	0
29	Zanavykų krašto muziejus	0
30	VU Medicinos fakulteto Medicinos istorijos muziejus	0
31	VšĮ Senovinės technikos muziejus	0
32	VšĮ Lietuvos energetikos muziejus	0
33	VšĮ Kauno arkivyskupijos muziejus	0
34	VšĮ J.Monkutės-Marks muziejus	0
35	Vytauto Didžiojo karo muziejus	0
36	Vysk.M.Valančiaus gimtinės muziejus	0
37	Vydūno muziejus	0
38	Vilniaus dailės akademijos muziejus	0
39	Vilkaviškio krašto muziejus	0
40	Varėnos rajono savivaldybės Vinco Krėvės -Mickevičiaus memorialinis muziejus	0
41	Varėnos rajono savivaldybės Merkinės kraštotyros ir genocido muziejus	0
42	V.Mykolaičio-Putino memorialinis butas-muziejus	0
43	V.Krėvės-Mickevičiaus memorialinis muziejus	0
44	Utenos kraštotyros muziejus	0
45	Ukmergės kraštotyros muziejus	0
46	Trakų istorijos muziejus	0
47	Tauragės muziejus "Santaka"	0
48	Šilutės muziejus	0
49	Šilalės Vlado Statkevičiaus muziejus	0
50	Šiaulių rajono literatūros muziejus	0
51	Šiaulių "Aušros" muziejus	0
52	Šiaulių universiteto istorijos muziejus	0
53	Skuodo muziejus	0
54	Simono Daukanto memorialinis muziejus	0
55	Ryšių istorijos muziejus	0

56	Rietavo Oginskių kultūros istorijos muziejus	0
57	Respublikinis Vaclovo Into akmenų muziejus	0
58	Rašytojo Thomo Manno memorialinis muziejus	0
59	Raseinių krašto istorijos muziejus	0
60	Prof.A.Hrebnickio mem.muziejus	0
61	Prienu krašto muziejus	0
62	Povilo Stulgos lietuvių tautinės muzikos instrumentų muziejus	0
63	Pirmojo pėstininkų LDK Gedimino pulko ir LDK Gedimino štabo bataliono muziejus	0
64	Pasvalio krašto muziejus	0
65	Panevėžio kraštotyros muziejus	0
66	Pagėgių savivaldybės M.Jankaus muziejus	0
67	Neringos istorijos muziejus	0
68	Nacionalinis M.K.Čiurlionio dailės muziejus	0
69	Muitinės muziejus	0
70	Mažeikių muziejus	0
71	Marijos ir Jurgio Šlapelių namas-muziejus	0
72	Marijampolės kraštotyros muziejus	0
73	M.ir K.Petrauskų lietuvių muzikos muziejus	0
74	Lietuvos žemės ūkio universiteto muziejus	0
75	Lietuvos teatro, muzikos ir kino muziejus	0
76	Lietuvos sporto muziejus	0
77	Lietuvos savanorių muziejus	0
78	Lietuvos radijo ir televizijos muziejus*	0
79	Lietuvos prezidento K.Griniaus memorialinis muziejus	0
80	Lietuvos liaudies buitės muziejus	0
81	Lietuvos banko muziejus	0
82	Lazdynų Pelėdos memorialinis muziejus	0
83	Lazdijų krašto muziejus	0
84	Kuršių nerijos nacionalinio parko Gamtos muziejus	0
85	Kupiškio etnografijos muziejus	0
86	KMU Lietuvos medicinos ir farmacijos istorijos muziejus	0
87	Kelmės krašto muziejus	0
88	Kelių muziejus	0
89	Kėdainių krašto muziejus	0
90	Kauno Tado Ivanausko zoologijos muziejus	0
91	Kauno miesto muziejus	0
92	Kauno IX forto muziejus	0
93	Kauno apskrities pedagoginis muziejus	0
94	Jurbarko krašto muziejus	0
95	Jono Basanavičiaus sodyba-muziejus	0
96	Joniškio istorijos ir kultūros muziejus	0
97	Jonavos krašto muziejus	0
98	J.Naujalis memorialinis muziejus	0

99	I.Simonaitytės mem.muziejus	0
100	Generolo Jono Žemaičio karo akademijos muziejus	0
101	Geležinkelių muziejus	0
102	Gargždų krašto muziejus	0
103	Elektrėnų lit. ir meno muziejus	0
104	Druskininkų miesto muziejus	0
105	Daugyvenės kultūros istorijos muziejus-draustinis	0
106	Biržų krašto muziejus "Sėla"	0
107	Birštono muziejus	0
108	Akmenės krašto muziejus	0
109	A.Baranausko ir A.Vienuolio-Žukausko memorialinis muziejus	0
110	A. ir J.Jušų etninės kultūros muziejus	0

*Duomenys, nurodyti Lietuvos muziejai portale: <http://www.muziejai.lt/statistika.htm> [žiūrėta 2011 m. balandžio 25 d.].

4 priedas.

Pilių muziejų lankymo reitingas Lietuvos muziejų lankymo panoramoje 2009 m. (Fiziniai lankytojai)

Reitingo nr.	Muziejaus pavadinimas	Fizinių lankytojų sk.
1	Lietuvos jūrų muziejus	375809
2	Lietuvos dailės muziejus	287214
3	Trakų istorijos muziejus	285657
	Trakų pilis (TIM)	277408
4	Lietuvos nacionalinis muziejus	241129
	Gedimino pilies bokštas (LNM)	163057
5	Nacionalinis M.K.Čiurlionio dailės muziejus	121049
6	Lietuvos liaudies buities muziejus	95453
7	A.Baranausko ir A.Vienuolio-Žukausko memorialinis muziejus	88403
8	Kauno IX forto muziejus	82728
9	Daugyvenės kultūros istorijos muziejus-draustinis	72529
10	VšĮ Grūto parkas	70668
11	Šiaulių "Aušros" muziejus	68609

12	Kretingos muziejus	65520
	Senasis arsenalas (TDM –LDM)	14558
13	Vytauto Didžiojo karo muziejus	47262
14	Lietuvos etnokosmologijos muziejus	46583
15	Rašytojo Thomo Manno memorialinis muziejus	39657
16	Genocido aukų muziejus	38436
17	Biržų krašto muziejus "Sėla"	36388
18	Kauno Tado Ivanausko zoologijos muziejus	35600
19	VšĮ Europos parkas	35561
20	Mažeikių muziejus	34980
21	Maironio lietuvių literatūros muziejus	33887
22	Rokiškio krašto muziejus	33141
	Naujasis arsenalas (LNM)	31994
23	Nacionalinis muziejus LDK valdovų rūmai	31200
24	Pasvalio krašto muziejus	25573
25	Klaipėdos miesto savivaldybės Mažosios Lietuvos istorijos muziejus	23851
26	Valstybinis Vilniaus Gaono žydų muziejus	17829
27	Kėdainių krašto muziejus	16897
28	Alytaus kraštotyros muziejus	15085
29	Panevėžio kraštotyros muziejus	14767
	Senasis arsenalas (LNM)	14558
30	Neringos istorijos muziejus	14493
31	Jonavos krašto muziejus	14413
32	Jono Basanavičiaus sodyba-muziejus	14374
33	Telšių rajono savivaldybės Žemaičių muziejus "Alka"	14345
34	Molėtų krašto muziejus	14129
35	Lietuvos teatro, muzikos ir kino muziejus	12519
36	Lietuvos aviacijos muziejus	11640
	Klaipėdos pilies muziejus	10600
37	Respublikinis Vaclovo Into akmenų muziejus	10264
38	Kelmės krašto muziejus	10100
39	VšĮ A.Mončio namai-muziejus	9849
40	Utenos kraštotyros muziejus	9826
41	J.Naujalio memorialinis muziejus	9618
42	Marijos ir Jurgio Šlapelių namas-muziejus	9605
43	Ryšių istorijos muziejus	9528
44	Ukmergės kraštotyros muziejus	9441
45	Marijampolės kraštotyros muziejus	9254
46	Birštono muziejus	8752
47	Gargždų krašto muziejus	8588
48	Jurbarko krašto muziejus	8572
	J. Naujalio memorialinis muziejus (Raudondvario pilis)	8292
49	Prienų krašto muziejus	8237

50	Raseinių krašto istorijos muziejus	8200
51	Kauno apskrities pedagoginis muziejus	8123
52	VšĮ Lietuvos energetikos muziejus	8056
53	Žemaičių vyskupystės muziejus	8037
54	Kupiškio etnografijos muziejus	7952
55	Geležinkelių muziejus	7009
56	Žemaičių dailės muziejus	6901
57	Šilutės muziejus	6496
58	Zarasų krašto muziejus	6436
59	KMU Lietuvos medicinos ir farmacijos istorijos muziejus	5644
60	Šilalės Vlado Statkevičiaus muziejus	5566
61	Lietuvos radijo ir televizijos muziejus*	5142
62	Elektrėnų lit. ir meno muziejus	4824
63	Kelių muziejus	4712
64	Vilkaviškio krašto muziejus	4622
65	Druskininkų miesto muziejus	4562
66	VšĮ J.Monkutės-Marks muziejus	3925
67	Nalšios muziejus	3900
68	Rietavo Oginskių kultūros istorijos muziejus	3840
69	Literatūrinis A.Puškino muziejus	3777
70	Muitinės muziejus	3400
71	Lazdijų krašto muziejus	3313
72	A. ir J.Jušų etninės kultūros muziejus	3150
73	Povilo Stulgos lietuvių tautinės muzikos instrumentų muziejus	3071
74	Pagėgių savivaldybės M.Jankaus muziejus	2823
75	Valst.Kernavės archeolog. ir ist. muziejus	2731
76	Kauno miesto muziejus	2724
77	Lietuvos prezidento K.Griniaus memorialinis muziejus	2711
78	Skuodo muziejus	2679
79	M.ir K.Petrauskų lietuvių muzikos muziejus	2652
80	Akmenės krašto muziejus	2644
81	V.Krėvės-Mickevičiaus memorialinis muziejus	2627
82	Lietuvos sporto muziejus	2343
83	Vilniaus dailės akademijos	2314
84	Prof.A.Hrebnickio mem.muziejus	2280
85	Tauragės muziejus "Santaka"	2277
86	Simono Daukanto memorialinis muziejus	2157
87	Lazdynų Pelėdos memorialinis muziejus	2157
88	Joniškio istorijos ir kultūros muziejus	2142
89	Vydūno muziejus	2086
90	Varėnos rajono savivaldybės Merkinės kraštotyros ir genocido muziejus	1911
91	Zanavykų krašto muziejus	1879

92	V.Mykolaičio-Putino memorialinis butas-muziejus	1842
93	Vysk.M.Valančiaus gimtinės muziejus	1812
94	Pasieniečių muziejus	1389
95	Kaišiadorių muziejus	1247
96	Kuršių nerijos nacionalinio parko Gamtos muziejus	1179
97	Varėnos rajono savivaldybės Vinco Krėvės -Mickevičiaus memorialinis muziejus	1131
98	Lietuvos banko muziejus	1128
99	Pirmojo pėstininkų LDK Gedimino pulko ir LDK Gedimino štabo bataliono muziejus	925
100	Venclovų namai-muziejus	888
101	VU Medicinos fakulteto Medicinos istorijos muziejus	850
102	Šiaulių universiteto istorijos muziejus	710
103	B.Grincevičiūtės mamorialinis butas-muziejus "Beatričės namai"	638
104	Lietuvos geologijos muziejus	589
105	Šiaulių rajono literatūros muziejus	408
106	Generolo Jono Žemaičio karo akademijos muziejus	330
107	Lietuvos savanorių muziejus	315

*Duomenys, nurodyti Lietuvos muziejai portale: <http://www.muziejai.lt/statistika.htm> [žiūrėta 2011 m. balandžio 25 d.].

5 priedas.

Pilių muziejų lankymo reitingas Lietuvos muziejų lankymo panoramoje 2009 m. (Interaktyvūs lankytojai)

Reitingo nr.	Muziejaus pavadinimas	Fizinių lankytojų sk.
1	Lietuvos dailės muziejus	631000
2	Genocido aukų muziejus	366793
3	Maironio lietuvių literatūros muziejus	170455
4	Žemaičių vyskupystės muziejus	152200
5	Lietuvos jūrų muziejus	107709
6	Klaipėdos miesto savivaldybės Mažosios Lietuvos istorijos muziejus	84568
7	Nacionalinis muziejus LDK valdovų rūmai	75382
8	Lietuvos nacionalinis muziejus	72288
9	Valstybinis Vilniaus Gaono žydų muziejus	55800
10	Respublikinis Vaclovo Into akmenų muziejus	46399
11	VšĮ A.Mončio namai-muziejus	31073
12	Alytaus kraštotyros muziejus	29645
13	Venclovų namai-muziejus	27244

14	V.Mykolaičio-Putino memorialinis butas-muziejus	27244
15	V.Krėvės-Mickevičiaus memorialinis muziejus	27244
16	Literatūrinis A.Puškino muziejus	27244
17	B.Grincevičiūtės mamorialinis butas-muziejus "Beatričės namai"	27244
18	Telšių rajono savivaldybės Žemaičių muziejus "Alka"	26970
19	Šiaulių "Aušros" muziejus	26317
20	Panevėžio kraštotyros muziejus	26281
21	VšĮ Europos parkas	25101
22	Vilkaviškio krašto muziejus	19536
23	Valst.Kernavės archeolog. ir ist. muziejus	18682
24	Kelmės krašto muziejus	14840
25	Jurbarko krašto muziejus	12000
26	Trakų istorijos muziejus	11339
27	Rokiškio krašto muziejus	9252
28	Lazdijų krašto muziejus	8267
29	Kaišiadorių muziejus	7640
30	VšĮ J.Monkutės-Marks muziejus	7000
31	Lietuvos etnokosmologijos muziejus	5542
32	VšĮ Lietuvos energetikos muziejus	5125
33	Kretingos muziejus	4500
34	Molėtų krašto muziejus	4265
35	Lietuvos teatro, muzikos ir kino muziejus	4020
36	Nalšios muziejus	3600
37	Prienų krašto muziejus	2059
38	A. ir J.Jušų etninės kultūros muziejus	2000
39	VšĮ Grūto parkas	1952
40	Jonavos krašto muziejus	1200
41	Lietuvos prezidento K.Griniaus memorialinis muziejus	1151
42	Marijampolės kraštotyros muziejus	989
43	Lietuvos aviacijos muziejus	340
44	Zarasų krašto muziejus	324
45	Lietuvos geologijos muziejus	170
46	Žemaičių dailės muziejus	0
47	Zanavykų krašto muziejus	0
48	VU Medicinos fakulteto Medicinos istorijos muziejus	0
49	Vytauto Didžiojo karo muziejus	0
50	Vysk.M.Valančiaus gimtinės muziejus	0
51	Vydūno muziejus	0
52	Vilniaus dailės akademijos	0
53	Varėnos rajono savivaldybės Vinco Krėvės -Mickevičiaus memorialinis muziejus	0
54	Varėnos rajono savivaldybės Merkinės kraštotyros ir genocido muziejus	0
55	Utenos kraštotyros muziejus	0

56	Ukmergės kraštotyros muziejus	0
57	Tauragės muziejus "Santaka"	0
58	Šilutės muziejus	0
59	Šilalės Vlado Statkevičiaus muziejus	0
60	Šiaulių rajono literatūros muziejus	0
61	Šiaulių universiteto istorijos muziejus	0
62	Skuodo muziejus	0
63	Simono Daukanto memorialinis muziejus	0
64	Ryšių istorijos muziejus	0
65	Rietavo Oginskių kultūros istorijos muziejus	0
66	Rašytojo Thomo Manno memorialinis muziejus	0
67	Raseinių krašto istorijos muziejus	0
68	Prof.A.Hrebnickio mem.muziejus	0
69	Povilo Stulgos lietuvių tautinės muzikos instrumentų muziejus	0
70	Pirmojo pėstininkų LDK Gedimino pulko ir LDK Gedimino štabo bataliono muziejus	0
71	Pasvalio krašto muziejus	0
72	Pasieniečių muziejus	0
73	Pagėgių savivaldybės M.Jankaus muziejus	0
74	Neringos istorijos muziejus	0
75	Nacionalinis M.K.Čiurlionio dailės muziejus	0
76	Muitinės muziejus	0
77	Mažeikių muziejus	0
78	Marijos ir Jurgio Šlapelių namas-muziejus	0
79	M.ir K.Petrauskų lietuvių muzikos muziejus	0
80	Lietuvos sporto muziejus	0
81	Lietuvos savanorių muziejus	0
82	Lietuvos radijo ir televizijos muziejus*	0
83	Lietuvos liaudies buities muziejus	0
84	Lietuvos banko muziejus	0
85	Lazdynų Pelėdos memorialinis muziejus	0
86	Kuršių nerijos nacionalinio parko Gamtos muziejus	0
87	Kupiškio etnografijos muziejus	0
88	KMU Lietuvos medicinos ir farmacijos istorijos muziejus	0
89	Kelių muziejus	0
90	Kėdainių krašto muziejus	0
91	Kauno Tado Ivanausko zoologijos muziejus	0
92	Kauno miesto muziejus	0
93	Kauno IX forto muziejus	0
94	Kauno apskrities pedagoginis muziejus	0
95	Jono Basanavičiaus sodyba-muziejus	0
96	Joniškio istorijos ir kultūros muziejus	0
97	J.Naujalis memorialinis muziejus	0
98	Generolo Jono Žemaičio karo akademijos muziejus	0

99	Geležinkelių muziejus	0
100	Gargždų krašto muziejus	0
101	Elektrėnų lit. ir meno muziejus	0
102	Druskininkų miesto muziejus	0
103	Daugyvenės kultūros istorijos muziejus-draustinis	0
104	Biržų krašto muziejus "Sėla"	0
105	Birštono muziejus	0
106	Akmenės krašto muziejus	0
107	A.Baranausko ir A.Vienuolio-Žukausko memorialinis muziejus	0

*Duomenys, nurodyti Lietuvos muziejai portale: <http://www.muziejai.lt/statistika.htm> [žiūrėta 2011 m. balandžio 25 d.].